

NR. 2 2022
€ 3,50
BUITEN DE ORDE
ANARCHISTISCH KWARTAALBLAD
STOP DE OORLOG
NO BORDER CAMP
GROEN ANARCHISME
ACTIVISME EN DESIGN

MAS
HAB

BUITEN DE ORDE 2/2022 INHOUDSOPGAVE

Buiten de Orde
Het anarchistische kwartaalblad Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond. Standpunten ingenomen in het blad vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs die van het redactiecollectief. Het blad besteedt aandacht aan een breed scala van onderwerpen en wil daarmee een blad voor de anarchistische beweging zijn. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht.

Omslagillustraties
Mas Hab

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond zijn automatisch abonnee van Buiten de Orde; niet-leden kunnen zich abonneren voor € 20,00 per jaar. Voor mensen in de gevangenis is Buiten de Orde gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.

Abonneer je via vrijebond.org/buitendeorde/abonnement en maak o.v.v. 'abonnement Buiten de Orde' € 20,00 (meer is ook welkom) over op:
IBAN: NL80 INGB 0005 4954 73
BIC/Swift: INGB NL2A
t.n.v. Vrije Bond Amsterdam

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam
redactie@buitendeorde.nl
buitendeorde.org

Secretariaat Vrije Bond
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam
secretariaat@vrijebond.nl
vrijebond.org

Vrije Bond
De uitgangspunten van de Vrije Bond waarin onder meer de visie is omschreven staan elders in deze uitgave en de werking Solidariteitskas met alle mogelijkheden tot het financieel ondersteunen van mensen en initiatieven is terug te vinden op de website van de Vrije Bond. Ook het aanmelden als lid of abonnee kan vrij eenvoudig via vrijebond.org.

Losse nummers zijn voor € 3,50 te koop bij:

Het Fort van Sjakoo
Jodenbreestraat 24, Amsterdam
sjakoo.nl

Boekwinkel Opstand
Beatrijsstraat 12, Den Haag
opstand.noblogs.org

Vredesburo Eindhoven
Grote Berg 41, Eindhoven
vredesburo.nl

De Lektuurhal
Over de Kelders 10, Leeuwarden

Boekhandel Rosa
Oliemuldersweg 43, Groningen
bookshoprosa.org

REDACTIONEEL

Hoewel het er tijdens de eerste redactievergaderingen op leek dat het een editie zonder al te veel samenhang zou gaan worden, is ook in dit nieuwe nummer van de *Buiten de Orde* (*BdO*) wederom een rijke schakering aan artikelen terug te vinden met als zwart-rode draad het voeren van het debat.

Naar aanleiding van het verschijnen van de vorige *BdO* hebben wij naast goede reacties ook enige kritiek ontvangen op de vormgeving en de leesbaarheid van de artikelen. Zodoende zijn de mensen die de lay-out verzorgen aan de slag gegaan om een balans te vinden tussen creatieve vrijheid en de wens voor een ruime toegankelijkheid van het blad.

Op inhoudelijk niveau hebben we dit keer ook weer reacties ontvangen van betrokken *BdO*-lezers. In het huidige nummer wordt de discussie over XR voortgezet en blijkt ook het antispeciësisme als onderdeel van het anarchisme een geliefd onderwerp van debat. In deze editie vind je dan ook pleidooien vóór alsook tégen een strikt veganisme.

In dit nummer hebben we verder getracht een beeld te schetsen van de oorlog in de Oekraïne. Dit doen we aan de hand van anti-oorlogsverklaringen, een inhoudelijk artikel over het wel of niet met wapens steunen van de strijd tegen Rusland en illustraties over deze absurdistische oorlog.

Alhoewel het wellicht volstrekt overbodig is, is het toch handig om te benoemen dat de redactie geenszins overeenstemming vindt in één bepaalde visie ten aanzien van dit door de kapitalistische wereld gecreëerde conflict. Wat de redactie beoogt, is het voeren van een debat, het aanhoren van meningen, zodat we onze ideeën onderbouwd en overtuigd de wereld in kunnen slingeren. Een goed voorbeeld van waar zo een discussie toe kan leiden, is de door de AGA en ACAA uitgegeven brochure onder de titel *Coronavirus & Anarchism*. Deze brochure omvat een verzameling kritische teksten over de pandemie die het makkelijker maakt een kritisch antwoord te formuleren op een volgende pandemie. Hopelijk voeren de huidige discussies omtrent de oorlog ook tot een dergelijke verzameling en de ontwikkeling van een meer algemene, kritische analyse.

Het thema 'debat' – of beter gesteld het gemis van een debat – is ook volledig van toepassing op de strijd tegen het huidige migratiebeleid. Wederom zijn er activisten bezig met het organiseren van een No Border Camp in Nederland. Er zijn zoveel argumenten om het huidige migratiebeleid te bekritiseren en er zijn zoveel mensonterende situaties waarin vluchtelingen in Nederland verkeren, dat het ongelofelijk is dat er zo weinig solidariteit is met vluchtelingen, dat het onvoorstelbaar is dat er zo weinig verzet is tegen het huidige beleid. Het artikel van Joke Kaviaar geeft een beeld waarom niet alleen solidariteit noodzakelijk is, maar waarom ook publiekelijk verzet tegen het beleid opgepakt moet worden. Hoe dat publiekelijk verzet er tegenwoordig uitziet is terug te vinden in de vaste bijdrage Migratiekroniek.

Ook zijn er deze keer weer artikelen te lezen met een meer theoretische inslag. Zo kun je lezen over de noodzaak van een groen anarchisme door Peter Storm, over detentie vanuit een anarchistisch perspectief en vind je een uitgebreide boekbespreking van Thom Holterman over het meest recente boek van filosofe Catherine Malabou, over de relatie tussen filosofie en anarchisme. Het publiceren van theoretische teksten is bij uitstek een goed middel om een discussie op gang te brengen.

In dit nummer is er ook aandacht voor de woonrevolutie in Tilburg, stellen de anarchisten in de Bollenstreek zich voor en kun je ooggetuigenverslagen van 1 meivieringen in zowel Tilburg als Parijs lezen. De *BdO* zou niet helemaal compleet zijn met een directe link naar de geschiedenis: daarom vind je een mooie, korte geschiedenis van de antifascistische beweging aan de hand van een aantal symbolen en tekens. Verder is er een beschrijving van een workshop over activisme en design van de hand van Roodepers, en kun je een interview met Barbara Stok lezen over haar nieuwe strip over de cynische filosofe Hipparchia.

De vaste rubriek Sjakoo's Boekentips wordt aangevuld met een oproep voor vrijwilligers vanuit deze waardevolle Amsterdamse boekenwinkel. Ter afsluiting vind je een vertaling van een Spaans artikel dat handvatten biedt voor het voeren van een effectieve arbeidersstrijd – met andere woorden: een goed gevulde stakingskas biedt enorme kansen.

We hopen dat jullie de *BdO* met interesse en plezier zullen lezen, en dat alle in dit blad besproken idealen deze zowel op schrift als in de praktijk breed aan bod zullen komen. De volgende deadline voor het opsturen van artikelen en andere schrijfsels is 1 augustus 2022, zodat de redactie binnen twee maanden weer met een volgend nummer kan komen. Voor opmerkingen, vragen, aanvullingen, tips of andere kritische punten stuur je ons een bericht via redactie@buitendeorde.nl.

door Ron Vrij

Appèl

Tekst Georgi Konstantinov

Vertaling Laura

Kameraden anarchisten,

Vandaag sturen de heersers van de wereld opnieuw twee naties naar het slachtveld van de oorlog, en morgen misschien wel de hele mensheid. De artikelen in het Franse weekblad *L'Express* zijn tekenend:

In het ene staat dat Frans fascistisch rechts (en niet alleen zij) Poetin bewondert en aanbidt, terwijl het andere meldt dat voormalige Franse militairen, politieagenten en andere soortgelijke 'redders' van de marktdemocratie als vrijwilligers Oekraïne binnenkomen.

Ons voornaamste anarchistische standpunt over deze oorlog kan alleen maar het standpunt zijn dat Bakoenin innam over de Frans-Pruisische oorlog...

Vertaald in hedendaagse taal kan zijn verklaring als volgt worden weergegeven:

Aan beide zijden van de frontlinies vechten en sterven broeders uit de 'lagere' klassen voor de belangen van 'hun' heersers en oligarchen. De echte vijand zijn zij, binnen elk van de oorlogvoerende staten. In dit bloedvergieten en deze vernietiging zijn wij voor revolutionair defaitisme, voor het veranderen van de oorlog in een burgeroorlog en deze in een sociale revolutie.

Helaas is deze waarheid moeilijk te begrijpen voor mensen die stelselmatig worden misleid door de media, betaalde predikers en 'wetenschappelijke' verdedigers van alle kringen van de kapitalistische hel en de staat. En helaas, om de mensheid de waarheid te laten inzien en deze oorlog te veranderen in een revolutie, lijkt het erop dat de oorlog nog langer zal moeten duren... en waarschijnlijk zal uitdraaien op de Derde Wereldoorlog.

Anarchistische broeders,

Herhaal niet de fout van de oude Kropotkin tijdens de Eerste Wereldoorlog! Het is niet onze taak om het 'minste kwaad' te kiezen. Geen tranen, geen sentimentaliteit! Hier in de jungle eten de sterkere beesten de zwakkere op, dat is hun wet! Kapitalisme is een jungle. In deze jungle, als gevolg van de ongelijke ontwikkeling van diverse bandieten, rijken en satellieten, zijn de sterken van vandaag de zwakken van morgen en vice versa.

Er zijn honderden voorbeelden in de geschiedenis – waarvan het meest recente China – als toekomstige kanshebber voor de wereldheerschappij. Maar zelfvernietiging en elkaar opeten in de private en publieke sectoren van de kapitalistische wereld zal doorgaan tot we de jungle uitroeien.

In het leger of in de achterhoede, wees arbeiders voor de sociale revolutie! Met woorden en lood!

Dergelijke activiteit is gevaarlijk en dodelijk. De verdediging ervan vereist offers, maar het is de enige weg voor de mensheid naar vrijheid, gelijkheid en broederschap, of met andere woorden, anarchie, communisme en internationalisme. Alle andere wegen leiden tot de instandhouding van loonslavernij, schaamteloze sociale ongelijkheid en broederlijke zelfvernietiging.

Daarom, broeders, aan illegaal revolutionair werk – in woord en daad! Ⓐ

Bron
anarchy.bg/теория/апел-проект/

HET BEGIN VAN DE OEKRAÏENSE OORLOG

Mededelingen van Oekraïense anarchisten

Vanuit Oekraïne zijn oproepen gedaan aan Russische soldaten om te deserteren. Reeds de eerste dagen zijn er tweehonderd Russische soldaten krijgsgevangen gemaakt, die worden ervan overtuigd dat ze verkeerd bezig zijn. In de eerste oorlogsdagen is er in Wit-Rusland gedemonstreerd. Enkele duizenden demonstranten werden in Minsk gearresteerd en ergens anders zo'n vierhonderd.

Bewerking Jan Bervoets

Beeld Asia Bordowa

Er is een gevoel van bloedverwantschap tussen Russen en Oekraïners, maar er is niet zozeer een gevoel van klasensolidariteit. *No war but class war* (geen oorlog maar klassenstrijd) is in Rusland als gevolg van de politieke onderdrukking geen actualiteit. Ook niet in Oekraïne, omdat in de afgelopen jaren de antikapitalistische organisatie er beroerd aan toe was.

Wat is de situatie van de vluchtelingen?
Een aantal Europese landen (Polen, Slowakije, Roemenië en Moldavië) laat openlijk mensen binnen en kijkt niet naar het Verdrag van Dublin. Maar Polen bouwt nog steeds een muur op langs de grens met Belarus, om Afghanen en Syriërs tegen te houden. Het is duidelijk dat ze daarmee alleen op politieke winst uit zijn. Veel internationale solidariteit dus, maar alleen voor Oekraïners.

Organiseren de mensen zichzelf?
In het algemeen zijn de Oekraïners vijandig tegenover de staat, dus is er al een heleboel zelforganisatie. Vanaf het begin van het conflict hebben mensen, binnen het leger of de politie, zelf voor middelen en manschappen gezorgd. Wie niet in zelfverdedigingsgroepen zit, kan nog zelf de straat opgaan en een geweer pakken. Er zijn er al veel actief bezig met het maken van molotovcocktails en daarmee gebeurt al wat: als Russische konvooien door de dorpen rijden, komen de mensen naar buiten en werpen ze molotovcocktails naar hen. Met de voedselverdeling en onderdak voor ontheemden is het fantastisch gegaan. Wederzijdse hulp staat bovenaan, naar kapitalisme wordt niet omgekeken. De spoorwegen zijn gratis, taxichauffeurs rijden als veerboten: honderden kilometers slechts voor benzineprijs, en nota bene in Nederland hoort een Oekraïner hoe zijn broer als boer samen met zijn buren

de voedselproductie, het zaaien en het oogsten wil collectiviseren om daarmee tot een collectieve organisatie te komen. Samen willen ze zich ook bewapenen om hun land te verdedigen.

Doen de anarchisten en antifascisten mee?
Iedereen wist al maanden wat er stond te gebeuren. Terwijl de druk vanaf november toenam, hebben de mensen zich voorbereid. Niet in paniek, maar bewust en vastberaden. Zo ook de anarchisten die langzaamaan zelfverdedigingsgroepen vormden. Er zijn tal van groepen en opgebouwde infrastructuur onder de anarchisten en antiautoritair links. Daardoor waren ze heel snel uit het oosten geëvacueerd. In Kiev zijn de groepen groter geworden, rond dertig grotere eenheden hebben geoefend en daar zijn er juist nu dertig bijgekomen. Andere linksen zonder politieke structuur hebben andere eenheden.

Netwerken van Anarchist Black Cross (ABC) hebben over heel Europa solidariteitsroutes naar Kiev georganiseerd. Ook hebben antifascistische voetbalhooligans zich georganiseerd. Men houdt inzamelingsacties om beschermingsapparaten, tactische rugbepakking, beschermingsmiddelen, handschoenen en dergelijke te kopen. Dat gaat verder dan antifascistische organisatie, omdat veel mensen nu worden betrokken bij het aanvullen van militaire voorzieningen. Kameraden uit Rojava hebben militaire ervaringen doorgegeven.

Onze strijd is niet voor de staat Oekraïne. Onze strijd is bedoeld om de vernielingen door de invallers tegen te gaan, en tegen de Russische staat die elk progressief element uit de Oekraïense maatschappij wil verwijderen. De beweging is niet in staat om zich onafhankelijk van het bredere Oekraïense militarisme te organiseren.

Hoe werkt de inlijving in het leger?
Het is meer vrijwillig dan een dienstplicht.* Je geeft je op als vrijwilliger aan de regionale zelfverdedigingsgroep, je voegt je hij de militaire infrastructuur, krijgt je een AK-74- of AK-47-machinegeweer en wordt aan het vechten gezet volgens hún strategie, niet die van jou. Je bent de laatste verdedigingsmacht. Gewoonlijk is er weinig communicatie tussen de zelfverdedigingsgroepen onderling, doordat ze druk bezig zijn hun eigen groep op te bouwen. Meestal zijn ze niet politiek, maar slechts een onderdeel van de militaire infrastructuur.

Hoe gaat dit samen met de partijen aan de rechtervleugel van het Oekraïense leger. Wat gebeurt er met de antifascistische Russische strijders in Donbas?
Wij hebben geen illusies over het Azov-bataljon. Totdat dit conflict sterker werd, begonnen de fascisten de macht te verliezen. De anarchisten en antifascisten hebben geen contact met hen. Wij hebben aanhangers die als gevolg van de acties van deze nazi's met deportatie werden bedreigd. Er bestaat tussen deze sociale machten een 'staakt het vuren'. Verzetscomités zijn er in Kiev, Azov en in Marioepol, wat hun basisstad is. In het westen zijn ze ondergeschikt. De rechtervleugel is er niet werkelijk actief. Er is weinig onderling contact, dus dit is niet werkelijk een probleem.
Antifascistisch Donbas is een mythe. In Donbas zijn geen antifascisten. In de separatistische gebieden komen de mensen van rechtse groepen en vooral Luhansk wordt beïnvloed door het Russische imperialisme. Russische nazi's zijn er ook in de streek die zegt voor onafhankelijkheid te strijden. Op hun tanks vind je een griezelig mengsel van sovjetverheerlijking en runentekens, ze denken dat ze op weg zijn naar Walhalla of zoiets. Ook andere nazi's zijn van plan het Russische leger te steunen, maar sommigen spreken over steun aan het Azov-regiment. Meestal is daar sprake van liberale stellingname tegen de oorlog en van mensen die anders nooit in de militaire strijd betrokken zouden willen zijn.

Je wordt aan het vechten gezet volgens hún strategie

Zijn er organisatiefronten in Moskou?
Ja, er zijn groepen anarchisten in Moskou, Irkoetsk, Sint-Petersburg en andere plaatsen. De demonstraties zijn niet opgeroepen door anarchisten, maar er wordt ad hoc aan meegedaan en soms voeren ze de acties aan. Er is ook solidariteit met de Russische ABC nodig wegens de vele arrestaties. Na Maidan waren er antifascistische linksen, die waren slecht georganiseerd en gericht op geweld. Deze mensen hebben zich in het algemeen aangesloten bij de nationalistische eenheden. Ook de nihilisten, deels door hun nationalisme, maar ook in hun verlangen om met Rusland te vechten.

In 2014-2018 had je een splitsing van nationaal-anarchistische groepen en groepen die eerder probeerden het traditionele anarchisme in het leven te roepen. Een beweging met het beginsel 'Fuck de Oekraïense regering en bestrijd het politiegeweld in Kiev' is groter geworden. Dat leidde tot het wegsturen van politici die aanhangers waren van de Azov-colonne, waardoor de fascistische stem zwakker werd. Toen brak de oorlog uit, dus nu is er een mengsel van half-nationalistische en meer linkse anarchisten. Meestal zijn ze georganiseerd in affiniteitsgroepen, maar lange tijd is het een zooitje geweest. We hebben geen idee hoe het op langere termijn zal gaan, maar we hopen dat ze met de steun van oudere kameraden van het nationalistische anarchisme zullen afkeren.

Hoeveel invloed heeft Nestor Makhno nog in het Oekraïense anarchisme?
Makhno is slechts een rijtje jaartallen. Hij heeft niet veel invloed in het anarchisme door het platformisme en het partizanen-imago. Iedereen weet wie hij is en hij duikt op in de popcultuur van de Oekraïne. In zijn thuisland kun je zelfs Makhno-onderbroeken kopen! Ⓐ

Bron
Guiraude Montreal, verslag van een gesprek met Oekraïense vrijheidsstrijders, Anarchist Black Cross en delegaties van de IFA op 5 maart 2022

* Dit interview werd gehouden voordat Zelensky alle Oekraïense mannen had verplicht het land niet te verlaten en zich te wapenen.

DE ANARCHISTISCHE BEWEGING EN EEN OEKRAÏENSE KWESTIE

Op 19 en 20 maart 2022 werd de vergadering van delegaties van de Internationale van Anarchistische Federaties in Marseille (CRIFA/IFA) gehouden. Daarin probeerde men tot een gemeenschappelijke verklaring over de oorlog in Oekraïne te komen. Dat gaf aanleiding tot uitvoerige correspondentie. Nagenoeg alle aangesloten Europese federaties kwamen in hun rapporten of manifesten met een eigen verklaring of positiebepaling. Het leidde tot verschillen van inzicht.

Tekst Jan Bervoets

De eerste stelling werd ingenomen door het Koerdisch Anarchistisch Forum uit Irak, dat zoals gewoonlijk een zeer principieel standpunt innam met een manifest onder de leuze 'No War but a Class War'* (geen oorlog maar klassenstrijd). Deze leuze werd gedeeld door Italië en Griekenland, die iedere vorm van oorlog als een extra middel zagen om de arbeidersklasse te onderdrukken in een situatie waarin het kapitalisme zich principieel tegen het volk keert. Afzijdigheid en boycot van elke oorlog – sancties zouden op elke partij van toepassing moeten zijn. Kortom: mobilisatie tegen de oorlog, zoals we die kennen van Bart de Ligt. Of zoals men aan de hand van Maltees stelt: elke oorlogshandeling is een oorlogsmisdaad van de staat. Anarchisten moeten zich afzijdig houden van de strijd, want die wordt door staten uitgevochten.

De Koerden gaven dit standpunt het duidelijkst weer: 'Wij weten dat alle vormen van oorlog worden bewerkstelligd door het kapitalistische systeem, dus zijn we tegen het systeem zelf en juist tegen de grondslag van de staat. We zijn tegen alle staatsfunctionarissen, multinationals en banken en we kiezen geen enkele partij van die oorlog. Tegelijkertijd geven we uiting aan ons medeleven met en onze steun aan de oorlogsslachtoffers, aan de arbeiders en aan de onderdrukte volkeren van beide landen.'

Dit standpunt was al ingenomen toen Poetin zijn legers rond de grenzen van Oekraïne opstelde en de inval nog niet begonnen was. Maar op 5 maart organiseerden leden van de Engelse federatie samen met de Duitse federatie een bijeenkomst in het kantoor van A-Radio Berlijn met Anarchist Black Cross Belarus, de Sloveens-Kroatische federatie (COR) en andere groepen uit de Balkan een bijeenkomst over de vraag welke positie de anarchisten in Oekraïne innamen. CrimethInc. had al medegedeeld dat de Oekraïners de wapens zouden opnemen om tegen de Russen te vechten, dus dat onze kameraden in de oorlog betrokken zouden zijn.

Dit vond ook de internationale steunbeweging Anarchist Black Cross, waarvan de Oekraïense organisatie besloot aan de strijd tegen de Russische invasie deel te nemen. In een verklaring bij een door hen uitgegeven album met strijdliederen lichtten zij dit toe: 'In Kiev en andere steden heeft de Oekraïense anarchistische beweging, waaronder veel Russische en Belarussische kameraden in ballingschap, de wapens opgenomen. Zij strijden om op te komen voor hun gemeenschappen, hun kameraden en voor een libertaire visie over de toekomst van Oekraïne, die anders is dan de aspiratie van rechts of de staat. Intussen gaan over heel Rusland onze kameraden de straat op: overdag in massademonstraties of 's nachts om op creatieve manier de waarheid over de oorlog te verspreiden, of door meer directe acties. Nabij Moskou is er al een rekruteringskantoor in brand gestoken. Om met die moedige brandstichter te spreken: 'Laat weten dat hun eigen mensen hen (de oligarchen, red.) haten en dat we hen willen uitroeien. Spoedig zal de aarde onder hun voeten branden. Thuis wacht hen de hel.'

Hun conclusie was: 'Steun de strijd tegen de invasie, zowel aan het front als achter de linies. Zo geven we de zaden van de beweging de voeding die deze oorlog tussen volkeren kan doen omkeren tot een revolutie tegen de heersende klasse, zodat een nieuwe lente van autonomie en solidariteit over de steppe waait.'

Dit was aanleiding voor de Slovenen/Kroaten en de Tsjechen om een andere positie in te nemen dan die de Koerden hadden voorgesteld.

De Tsjechische federatie schreef aan de CRIFA: 'Wij steunen de gewapende strijd tegen de invasie van het Russische leger. In het algemeen gesproken kiezen wij niet voor de stelling 'beide kanten zijn even slecht'. Wij hebben een demonstratie georganiseerd tegen sympathisanten met de invasie en dat werd een groot succes. Nagenoeg honderd mensen waren aanwezig, waaronder veel niet-anarchisten. We zijn van plan ook in de toekomst dergelijke acties te organiseren. We hebben meer dan € 2.000,00 ingezameld voor het 'verzetscomité'. Er vindt nog een inzameling plaats voor de Anarchist Black Cross (ABC) Moskou.' Tegelijkertijd hield de Tsjechische 'historische studiegroep' Zádruha een inzameling voor de Russische anarchosyndicalisten van de KAS, die door de omstandigheden eveneens met zwaardere onderdrukking te maken kreeg.

Ook de Franse federatie heeft partij gekozen: 'Wij zijn solidair met onze kameraden in Oekraïne die hebben besloten te vluchten of te vechten in de Oekraïense zelfverdedigingscomités, ook al weten we dat extreemrechtse eenheden met een fascistische of nazistische ideologie (maar in een kleine minderheid, al beweert Poetin anders)

daarin ook vanaf 2014 actief zijn geweest. (...) Poetins ijzeren vuist op Oekraïne zou leiden tot de vernietiging van de anarchistische beweging in dat gebied, zoals hij dit speciaal in de afgelopen jaren in Oost-Rusland heeft gedaan: martelingen, gevangenschap en executie zouden de toekomst zijn. Zoals altijd zijn het de armste en meest precaire mensen die aan de gevolgen van deze oorlog zullen lijden, terwijl de rijken hun macht en winsten zullen versterken, vooral op militair terrein. Al zijn we pacifisten en tegen elke staat, we begrijpen de behoefte aan strijd om te overleven en aan verzet tegen onderdrukking.'

De organisatoren van de conferentie deelden dus aan het IFA-secretariaat mee dat er in deze situatie twee standpunten tegenover elkaar stonden: afwijzen van de oorlog kon niet samengaan met steun aan de strijd van de Oekraïners, die strijden tegen de absolute vernietiging van de vrijheid en tegen de totalitaire Russische maatschappij en de Stalinistische opvattingen van Poetin. Wel onderschreven zij de oproep van de Oekraïense anarchisten aan de soldaten van beide landen om hun kazernes te verlaten en te deserteren.
Gedurende de oorlog is daaraan, althans in Oekraïne, weinig zichtbaar gevolg gegeven. Maar op 6 april haalde de Belarussische anarchistische groep Pramen de Westerse media met een manifest 'Wij en de oorlog', waarmee zij de straat opgingen. Zij verklaarden zich solidair met de anarchisten in Kiev, in de hoop dat zij gezamenlijk een einde aan de oorlog en aan de onderdrukking van Poetin konden maken. Zij zijn nu opgepakt en men verwacht zware vonnissen. De Oekraïners zagen in de 'algemene mobilisatie' van Zelenski theoretische mogelijkheden om communes te vormen en vanuit hun eigen strijdorganisaties tot de opbouw van een nieuwe samenleving te komen.
Tijdens de CRIFA van 19-20 maart werd een gemeenschappelijke verklaring ontworpen, die aan de federaties voor nadere feedback werden voorgelegd. Naar aanleiding daarvan vond op 9 april een nieuwe, ditmaal virtuele, CRIFA plaats, waarin opnieuw de standpunten van de federaties naar voren werden gebracht. Men kwam tot de conclusie dat de deelname van anarchisten aan de verdedigingscomités geen perspectieven konden bieden voor een organisatie van de beweging van onderop. De strategie was te zeer gericht op 'verdediging van het vaderland' en de eenheidspropaganda die daaruit voortkwam, om daartegen beweging van onderop te organiseren. Gewapende verdediging in groepsverband bleek echter wel effectief om het toenemend genocide-achtige optreden van de Russische colonnes tegen te gaan. Maar of deze groepen zich tot communes zullen ontwikkelen is de vraag. 'Totale mobilisatie' betekent niet alleen dat iedereen gewapend is, maar ook dat de economische organisatie van de maatschappij militariseert. In de fabrieken merkt men dat door bezuiniging op sociale voorzieningen en arbeidsplicht tegen minder betaling. Het zou betekenen dat in gebieden waarin arbeiders zich bewapenen, ze deze wapens ook zouden moeten gebruiken om de productie in eigen handen te krijgen.

De verklaring van de IFA is door alle federaties getekend. Maar de Tsjechische federatie voegde aan de ondertekening een eigen verklaring toe, die op 18 april werd rondgemaild. Zij kwam op voor prioriteit van elke regionale anarchistische beweging om voor de eigen belangen op te komen, zeker in gevallen waarin volgens regionale opvattingen de vrijheid als zodanig in het geding is. Voor hen is in de bestaande situatie afzijdigheid uitgesloten en zelfs afkeurenswaardig. 'Allereerst willen wij dat de beweging moet luisteren naar de anarchisten in Oekraïne, Rusland en Belarus. Wij beschouwen elke miskenning van hun stellingen en beslissingen als arrogant, meedogenloos en als de uitdrukking van ideologische suprematie. Dat vinden we onaanvaardbaar. Te lang is Oost-Europa op die manier door het Westers machtsblok behandeld. Wij zijn niet van plan ook maar iets dat hierop lijkt in de anarchistische beweging te gedogen (...) Wij weigeren hen ideologisch te beoordelen vanuit het comfort van gebieden waar het vrede is.'

Met de uitwisseling van deze verklaringen dreigt de anarchistische beweging verdeeld te raken. We merken het ook als we in Nederland de vraag stellen hoe solidariteit met de Oekraïne te organiseren. Humanitaire steun, medische en sociale hulp kunnen best de inzet worden van solidariteitsacties. Maar een vraag om steun voor wapens – waarbij niet alleen meer gedacht wordt aan kogelvrije vesten en luchtafweer – is discutabel, al was het maar omdat we dan steun verlenen aan de wapenhandel en -export die ook na het einde van de Oekraïense oorlog het vredesklimaat kan verpesten. Leveren wij wapens, accorderen wij dan niet met de bewapening van onze eigen staat? En komen de wapens uiteindelijk wel in de juiste handen? En dan duikt ook de vraag op: steunen wij niet objectief de NAVO en dus het staatsstelsel van het imperialistische blok? De IFA spoort in ieder geval aan de directe strijd tegen het militarisme vooral tegen de heersende partij in het eigen land te richten.

De meest recente ontwikkelingen laten inderdaad zien dat verzet tegen de eigen defensiepolitiek wel degelijk steun geeft aan de anarchistische strijd in Oekraïne. De nadruk van de NAVO-steun richt zich op de leverantie van zware wapens met grotere vernietigingskracht aan Zelenski, wat leidt tot versterking van een technocratische elite die over het gemobiliseerde volk het commando zou moeten voeren. Het is goed voor contraguerrilla waarvan men de Amerikaanse resultaten in Raqqa en Mosul kan zien en de Russische in Aleppo. De Duitse regering heeft nog geaarzeld om wapens uit de Blitzkrieg van weleer te leveren, maar is daarop teruggekomen...

Een brede mobilisatie tegen de staatsoorlog kan dus wel degelijk met steun aan de vrijheidsstrijd van de Oekraïners samengaan. Ⓐ

Noot
* libcom.org/article/kurdish-anarchist-forum-no-war-class-war

WAPENS VOOR OEKRAÏNE?

De invasie van Rusland in Oekraïne heeft geleid tot onvoorstelbaar menselijk lijden, vele doden en gewonden, miljoenen vluchtelingen, verwoeste steden en vreselijke milieuschade. De aanval kan terecht rekenen op brede, zij het soms nogal hypocriete, veroordeling, althans vanuit het Globale Noorden. Van alle kanten, zowel door staten als door burgers, wordt solidariteit met Oekraïne en de onder vuur liggende mensen betoond. Voor veel staten krijgt solidariteit vooral vorm in het leveren van wapens aan de Oekraïne. Daar kun je echter grote vraagtekens bij zetten. Vraagtekens die ook niet helemaal verdwijnen als het gaat om de vraag of we als anarchistische beweging onze kameraden daar met geld voor wapens zouden moeten steunen.

Tekst Mark Akkerman   Beeld Asia Bordowa

Volgens het Forum on the Arms Trade (FAT), een netwerk van wapenhandelexperts, hadden eind april inmiddels ruim dertig landen – NAVO- en EU-lidstaten, Australië en Japan – voor honderden miljoenen euro's wapens aan Oekraïne gedoneerd of toegezegd. Nederland stuurde onder meer raketten, geweren en granaatwerpers, afkomstig uit de eigen militaire voorraden. België leverde automatische geweren en antitankwapens.

Vooropgesteld: dit zijn geen makkelijke kwesties met gemakkelijke antwoorden. Binnen netwerken van organisaties en groepen die zich bezighouden met internationale wapenhandel werden eigenlijk voor het eerst, en in ieder geval uitvoeriger dan bij bijvoorbeeld het leveren van militair materieel aan Koerdische groepen in Syrië en Irak, uitvoerige discussies gevoerd of wapens leveren in dit geval wel gerechtvaardigd was. Iedereen had twijfels, de uitgesproken meningen verschilden. Hieronder volgen eerst argumenten die in dit verband zijn uitgewisseld, en die zich dus richten op buitenlandse wapenleveringen aan de staat Oekraïne. Daarna volgt een korte bespreking van een verzoek van anarchisten uit de Oekraïne om financiële steun voor onder meer wapenaankopen.

Impact van wapens

Het is overduidelijk dat Rusland de agressor is in deze situatie en zijn troepen onmiddellijk uit Oekraïne moet terugtrekken. We kunnen echter niet blijven hangen bij de loutere constatering dat Oekraïne een legitiem recht heeft om zich tegen de invasie te verdedigen als argument om wapens leveren. We moeten verder kijken wat de export van wapens naar Oekraine zou betekenen in termen van aanhoudende gevechten, geweld en menselijk lijden. De geschiedenis leert dat het inzetten van meer wapens in conflicten het einde ervan niet dichterbij brengt, humanitaire hulp in de weg staat en het moeilijker maakt om vreedzame oplossingen te vinden. Meer wapens zullen leiden tot meer doden, gewonden en verwoestingen. Tegelijkertijd was de wapenexport naar Oekraine tot dusverre vooral een uiting van een emotionele en overhaaste reactie op de situatie en heeft het een hoge symbolische waarde. De impact van de geleverde wapens op de militaire situatie is twijfelachtig en, ondanks het aandringen van de Oekraïense president Zelensky op meer wapens om de overwinning te behalen, lijkt het een illusie dat het Russische leger verslagen kan worden. Het kan de voortgang van Russische troepen vertragen, het Russische moreel en de middelen ondermijnen en de nederlaag uitstellen. Verlengde oorlogsvoering dus. In wiens belang is dat? Betekent het leveren van wapens hier niet dat Europa en de NAVO Oekraïners zich voor hun belangen laten doodvechten? Dit legt ook de 'selectieve verontwaardiging' van EU en NAVO bloot, waarbij wapenleveringen als middel voor politieke belangenbehartiging wordt ingezet. Oftewel: Waarom krijgen Palestijnen of Birmese burgers geen wapens?

Om echt het verschil te maken in de strijd moeten grote militaire systemen zoals straaljagers worden geleverd, maar dat zal zeker worden beschouwd als volledige oorlogsdeelname door de Russen. Daarbij ligt het risico van escalatie en internationalisering van het conflict op de loer. Rusland heeft andere landen gewaarschuwd geen wapens naar Oekraïne te sturen, en dreigt met reacties als de wapenleveranties verder opgevoerd worden en er meer zware wapens naar Oekraïne getransporteerd worden. Rusland en de NAVO liggen op al ramkoers, en de mogelijke inzet van kernwa-

pens wordt niet uitgesloten. Het dreigen met kernwapens door president Poetin lijkt voorals-nog vooral symbolisch, maar kent een serieuze ondertoon. Alle kernwapenstaten zijn bezig hun nucleaire arsenalen te vernieuwen, met de nadruk op aanschaf van 'kleinere' kernwapens, waarmee de drempel voor daadwerkelijke inzet verlaagd wordt. Bovendien zijn belangrijke ontwapenings- en wapenbeheersingsverdragen de afgelopen jaren opgezegd door de VS en/of Rusland, of niet verlengd. In die zin is dit zeker niet de tijd voor grootse gebaren en militaristische taal. Het risico van verdere escalatie is reëel en moet koste wat kost worden afgewend, het voortbestaan van de mensheid en van de planeet staat op het spel.

Afsnijden alternatieven

Naarmate de oorlog vorderde, focuste de Oekraïense president Zelensky zich zoals gezegd meer en meer op het krijgen van wapens. Hoe begrijpelijk ook, het snijdt andere wegen en mogelijke oplossingen af. Het leveren van wapens sleurt de EU en haar lidstaten mee in de oorlog als partijen, ontneemt hen mogelijkheden en geloofwaardigheid om op te treden als bemiddelaar en om diplomatie en onderhandelingen aan te zwengelen, niet alleen in dit conflict maar ook in meer algemene zin. Ligt er niet meer perspectief in inzetten op de-escalatie, met een eerlijke blik op de eigen rol in de voorgeschiedenis van de inval, op diplomatie en onderhandelingen, en in aanvulling daarop op gerichte sancties, die niet de gewone inwoners in Rusland treffen?

Het risico van verdere escalatie is reëel en moet koste wat kost worden afgewend

Er zijn ook andere de-escalerende manieren. Geweldloosheid, vaak terzijde geschoven als een symbool van zwakte, is een benadering die serieus moet worden genomen en die mogelijk meer blijvende effecten heeft dan het gebruik van geweld. Er zijn daden van moedig en geweldloos verzet geweest door Oekraïense burgers tegen Russische troepen. Vooral in een situatie waarin veel Russische soldaten zijn voorgelogen dat ze in Oekraïne zouden worden verwelkomd als bevrijders, kan geweldloos verzet van burgers militaire plannen in de war sturen. Als troepen niet gemotiveerd zijn om te

vechten, is het niet gemakkelijk om een militaire overwinning te behalen. Het verzet van de burgers zal het voor de Russische troepen moeilijk maken om Oekraïne te bezetten.

> *Waarom krijgen Palestijnen of Birmese burgers geen wapens?*

Evenzo hoopvol is dat mensen in Rusland de straat op blijven gaan om te protesteren tegen de militaire invasie in Oekraïne, met het risico te worden mishandeld en gearresteerd. Geweldloos verzet betekent niet dat er geen geweld zal zijn, want de andere kant gebruikt geweld. Geweldloosheid vereist veel moed. Het is misschien niet altijd de beste keuze. Maar het moet zeker serieus worden overwogen. Het is niet naïef om geweldloze manieren te zoeken om een oorlog te beëindigen. Het is naïef om te denken dat wapens conflicten zullen oplossen. In een situatie als deze, met zoveel lijden en dreigende escalatie, moeten we het beter doen.

Eigen rol

Er zijn mensen die vinden dat de Russische inval niet meer dan een logisch gevolg is van de opstelling van de NAVO en Oekraïne zelf, in de afgelopen jaren. Dat is onzin en legt de verantwoordelijkheid voor het starten van een gruwelijke oorlog op de verkeerde plek. Maar dat laat onverlet dat een kritische blik op de eigen rol, en het erkennen dat het nemen van andere stappen had kunnen helpen escalatie en oorlog te voorkomen, hard nodig is.

In deze situatie is het vrij gemakkelijk voor de EU en de NAVO, en het Globale Noorden in het algemeen, om moreel hoogstaand te zijn, zichzelf te positioneren als een voorvechter van vrede en mensenrechten en als een verdediger van de vrije wereld. Het leveren van wapens aan Oekraïne wordt gezien als een verlengstuk van deze rol.

Het zou verstandig zijn als EU en NAVO ook een stap terug zou doen en eens zou kijken naar haar eigen rol bij het aanwakkeren van conflicten en mensenrechtenschendingen, niet in het minst door wapenexport over de hele wereld. Saoedi-Arabië, betrokken bij de al even verwoestende oorlog in Jemen, is nog steeds de grootste klant voor de Europese wapenindustrie. En wie is de verwoestende gevolgen van westerse oorlogen en interventies in de afgelopen decennia – in Afghanistan, Irak, Libië – vergeten?
Voor Rusland is het door de NAVO steeds verder binnendringen van zijn invloedssfeer zoals die ten tijde van het bestaan van de Sovjet-Unie en het Warschau Pact internationaal geaccepteerd werd een grote doorn in het oog. Naast de groteske, nationalistische ideeën van Poetin en zijn kliek over een Groot-Russisch Rijk wordt de rol van de NAVO steeds weer genoemd.
Na de Koude Oorlog werd Rusland verzekerd dat de NAVO niet verder naar het Oosten zou uitbreiden, maar dat is wel gebeurd. Russische bezwaren werden weggewoven en ook een lidmaatschap van Oekraïne werd niet uitgesloten, hoewel je je kunt afvragen of dat realistisch gezien werkelijkheid geworden zou zijn.

Er moet ook worden opgemerkt dat vele landen die nu sancties afgekondigd hebben, de Russische oligarchie, die functioneert als machtsbasis voor het autoritaire regime van president Poetin, lange tijd heeft verwelkomd en hun zakelijke transacties, met inbegrip van hun rol in wapenproductie en -handel, heeft gefaciliteerd. Toen er geld te verdienen viel, had de EU niet veel problemen met het negeren van de lelijke kanten van hun rijkdom. In het algemeen heeft de EU een dubbelzinnige benadering gevolgd tegenover Rusland, waarbij weggekeken werd bij de interne repressie in het land, terwijl de door Rusland uitgesproken internationale en geopolitieke belangen grotendeels genegeerd werden. Je kunt terecht redeneren dat zulke belangen, net als die van willekeurig welke andere staat, an sich verwerpelijk zijn, maar internationaal-politiek gezien is dat verschrikkelijk onverstandig gebleken.

> *Het is naïef om te denken dat wapens conflicten zullen oplossen*

Langetermijngevaren

Het verspreiden van kleine wapens onder burgers leidt vaker tot meer incidenten en gebruik in onderlinge strijd en huiselijk geweld, wat al een groot probleem is in Oekraïne, dan tot militair gezien zinvolle inzet in een oorlog. Er is daarnaast een zeer reële mogelijkheid dat geleverde wapens in handen vallen van de andere partij in een conflict, *in casu* Rusland, wat haar militaire capaciteiten in deze oorlog en voor mogelijk toekomstig gebruik alleen maar zou vergroten. Over het algemeen vinden wapens die worden geleverd aan partijen in gewapende conflicten, in het bijzonder handvuurwapens en lichte wapens, vaak ook hun weg naar andere conflictgebieden. Wapens die zijn gebruikt in de oorlogen in Joegoslavië en Libië, zijn en duiken nog steeds op in andere gewapende conflicten, met name in Afrika, waar ze dood en verderf zaaien en bijdragen aan cycli van geweld.

In dit opzicht heeft zowel Rusland als Oekraïne een zeer zorgwekkende wapenexportgeschiedenis. De afgelopen jaren heeft Oekraïne wapens geleverd aan repressieve regimes in bijvoorbeeld Tsjaad, China, DR Congo, Myanmar, Soedan en Turkmenistan. Ironisch genoeg was Rusland de afgelopen tien jaar de tweede grootste afnemer van Oekraïense wapens, na China. Rusland zelf, de op een na grootste wapenexporteur ter wereld, heeft een nog langere lijst van problematische klanten, waaronder China, Egypte, Iran, Myanmar, Soedan, Syrië en de Verenigde Arabische Emiraten.

In het geval van Oekraïne hoeven we niet alleen naar wapenexport te kijken om in te schatten hoe groot het risico is dat wapens in verkeerde handen terechtkomen. Extreemrechtse milities en groepen zijn doorgedrongen tot de politie en het leger van de staat, met name het Azov-regiment. Hoewel de aantijgingen van Poetin over het bestaan van een nazi-achtig regime in Oekraïne geen inhoud hebben, moeten we erkennen dat er duistere verbanden zijn tussen delen van het staatsapparaat en extreemrechts en een permissieve houding van de kant van de staat tegenover acties van extreemrechts, resulterend in openlijk racisme en antisemitisme, en geweld en haatmisdrijven tegen niet-witte etnische gemeenschappen, feministen en mensen uit de LGBTQ+-gemeenschap.

Het leveren van wapens draagt ook in Oekraïne bij aan een militaristische cultuur, waarbij bijvoorbeeld het recht op dienstweigeren geschonden wordt. Mannen en transvrouwen tussen de 18 en 60 jaar mogen het land niet verlaten en worden verplicht te vechten. Sowieso heeft het land een beroerde mensenrechtenpolitiek, met onder meer politiegeweld, marteling van gevangenen en mede door de EU gefinancierd en aangedreven geweld tegen vluchtelingen.

Wapenindustrie als winnaar

De grote winnaar van de oorlog is, zoals wel vaker, de wapenindustrie. Direct na de Russische inval in Oekraïne schoten de beurskoersen van grote wapenbedrijven pijlsnel omhoog. Aandelen van grote Amerikaanse en Europese wapenbedrijven werden binnen korte tijd soms 25% tot 50% meer waard. Dit heeft niet direct te maken met de eerste rondes donaties van wapens aan Oekraïne, die waren meestal afkomstig uit eigen militaire voorraden van de leverende staten, maar met de gunstige vooruitzichten voor wapenbedrijven.

Niet alleen moeten de weggegeven wapens in veel gevallen vervangen gaan worden, er wordt voor nieuwe wapendonaties steeds meer aangeklopt bij de industrie. In Nederland openden de overheid en de lobbyorganisatie van de wapenindustrie – de Stichting Nederlandse Industrie voor Defensie en Veiligheid (NIDV) – al kort na de start van de oorlog een speciale helpdesk voor wapenexporten naar Oekraïne.

De grote winnaar van de oorlog is, zoals wel vaker, de wapenindustrie

Belangrijker zijn echter de honderden miljarden euro's extra militaire uitgaven die in het verschiet liggen nu landen in groten getale hebben aangekondigd de defensiebegrotingen flink verder op te gaan schroeven. Veel NAVO-landen zeiden (versneld) te gaan voldoen aan de in 2006 binnen de NAVO gemaakte afspraak om jaarlijks 2% van het bruto binnenlands product aan de krijgsmacht te besteden. Ook in Nederland gingen daar stemmen voor op, zeker nadat de Duitse regering, met de Grünen voorop, aankondigde € 100 miljard extra in de krijgsmacht te gaan steken. Hoewel in het nieuwe regeerakkoord al forse uitgavenstijgingen voor defensie waren opgenomen – zo'n € 3 miljoen per jaar – moet hier volgens een ruime Kamermeerderheid nog zo'n € 2 miljard per jaar bij. Kassa voor de wapenindustrie, ook omdat een sub-afspraak bij de NAVO 2%-norm inhoudt dat minimaal 20% van de uitgaven aan de aanschaf en ontwikkeling van nieuwe wapens wordt besteed.

Die 2%-norm – een volstrekt uit de lucht gegrepen criterium dat nergens op gebaseerd is en niets te maken heeft met militaire 'behoeften', zo je daarvan überhaupt al zou kunnen spreken – gaat voorbij aan het feit dat de NAVO al een absoluut machtsoverwicht in de wereld heeft. NAVO-landen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor 56% van de mondiale militaire uitgaven in 2021, 17,4 keer zoveel als Rusland. De opgetelde defensiebudgetten van de EU-landen zijn 3,9 keer zo hoog als dat van Rusland. Wereldwijd liepen de militaire uitgaven in 2021 al op tot ruim € 2.000 miljard.

Meer steun voor de wapenindustrie komt niet alleen tot uitdrukking in geld. Europese wapenexportregels – toch al ruimte latend voor voortdurende leveranties aan landen in oorlog, autoritaire regimes en mensenrechtenschenders – staan onder druk. De Europese Commissie en diverse lidstaten, waaronder Nederland, willen dat er minder exportbeperkingen komen, vooral voor wapens die in samenwerking tussen meerdere landen worden gemaakt. Alleen het land waar het wapen samengesteld wordt, zou dan nog toestemming hoeven te ge-

ven voor verdere export naar landen buiten de EU. Omdat EU-lidstaten bestaande EU-wapenexportcriteria heel verschillend interpreteren zou zo'n beleid al snel leiden tot een *race to the bottom*: wapenfabrikanten zorgen dat wapens geëxporteerd worden vanuit een land dat de regels soepel toepast.

Op Europees niveau speelde zich eveneens een discussie over het al dan niet 'duurzaam' zijn van investeren in de wapenindustrie. Nieuw zogenaamd 'taxonomie'-beleid moest algemene richtlijnen geven over of bepaalde bedrijfstakken als 'duurzaam' of 'niet duurzaam' beschouwd moeten worden. Tot zijn eigen grote woede stond de wapenindustrie daarbij eerst aan de verkeerde kant. De lobby om dit te wijzigen kreeg door de oorlog een stevige wind in de rug. Opeens kunnen wapenbedrijven zich profileren als de *good guys*, als de enige bedrijven die in staat zijn in de middelen te voorzien om het 'kwaad' Rusland te stoppen. Diverse banken en pensioenfondsen kondigden expliciet aan weer, meer, of alsnog in de wapenindustrie te gaan beleggen.

> *Er is geen goed antwoord te geven, maar terughoudendheid bij het leveren van wapens is altijd op z'n plaats*

Wapens voor anarchisten?

Veel van wat hierboven staat richt zich expliciet op het leveren van wapens aan de staat Oekraïne door andere staten. Het zal duidelijk zijn dat daarbij veel bezwaren te benoemen zijn. Is er een andere afweging te maken wanneer anarchistische kameraden uit Oekraïne vragen om (geld voor) wapens voor zelfverdediging?

Die vraag ligt uiteraard nog ingewikkelder. Als er een vraag komt vanuit groepen waarmee al langdurig goede contacten zijn, zoals de binnen anarchistische kringen veel gedeelde oproepen vanuit Operation Solidarity, lijkt het haast een gegeven dat hun wensen – in dit geval onder meer geld voor wapens (naast geld voor medicijnen en andere hulp) – voorop dienen te staan en je dit niet, vanuit een 'gemakkelijke' positie in een land waar geen oorlog heerst, kunt weigeren.

Toch is ook hier voorzichtigheid geboden. Een aantal van de benoemde risico's, met name die over de langetermijngevolgen (wapens blijven van conflict naar conflict gaan), het in ongewenste handen van wapens, de risico's op ongelukken en ander verkeerd gebruik en het afsnijden van alternatieve benaderingen, blijven ook in dit geval in meer of mindere mate aan de orde. En tegelijkertijd is het begrijpelijk dat mensen denken dat het opnemen van een wapen nu de enige mogelijke uitweg, het enige middel voor zelfbehoud, is.

Duivelse dilemma's kortom. Er is geen goed antwoord te geven, maar terughoudendheid bij het leveren van (geld voor) wapens is altijd op z'n plaats. We moeten hoe dan ook voorkomen dat de wapenindustrie hier nog meer de lachende derde wordt in een steeds verder gemilitariseerde (wereld)samenleving, waarbij wapens als het *panacee*, de ultieme remedie, voor steeds meer politieke problemen gezien worden. Ⓐ

KLIMAATVERANDERING, OORLOG EN VOEDSELZEKERHEID
Strijden tegen de shockdoctrine

Tekst Boer Tijs

Ik zou graag in dit tijdschrift schrijven over de idylle van het boerenleven. De zwaluwen die net teruggekomen zijn uit het zuiden en nu over de biologische akkers van onze coöperatie scheren achter hun vliegen aan of over de kruidentuin die we juist aanlegden, de schoonheid van de equipe oogsters en de voorspoedige plantingen. Maar de oorlog in Oekraïne en het bredere kader errond hebben me tot een andere tekst bewogen. Vorige keer heb ik nogal hard uitgehaald naar de dierenbevrijders in onze beweging, een beetje vanuit de wens dat de anarchistische beweging op zoek gaat naar een realistische voedselstrategie en niet naar een theoretische, ideologische correctheid. Ik deed dat ook ter bescherming van de lokale gemeenschappen voor wie dieren en het gebruik van hun productie een onderdeel vormen van een duurzame overlevingsstrategie van een menselijke cultuur. In dit artikel probeer ik aan de hand van de tijdingen op de internationale graanmarkt te duiden waarom ik het opneem voor die lokale gemeenschappen en waarom ik als anarchist die lokale gemeenschappen ook hier terug op de radar wil krijgen. Als een voedselstrategie binnen de linkse volksbeweging, ook in het 'rijke' Westen.

Een einde aan de groei

Het is al twee jaar op rij dat ik op 'het terrein' – bij de grotere industriële molens en de landbouworganisaties in Vlaanderen – hoor dat de oogsten van graan in het Noordelijk halfrond tegenvallen. Van de grote vlaktes van Rusland en de VS tot de kleinere percelen in West-Europa. Er zijn altijd enkele grote gewassen waarvan de oogst door de effecten van de klimaatverandering niet goed waren. De schuldige is niet het gebrek aan technologische middelen of agro-industriële snufjes. De oorzaak is de combinatie van klimaatverandering, aangevuld door de teelttechnieken van de voorbije tien decennia die compleet gefocust waren op productiemaximalisatie en niet op veerkracht, duurzaamheid, sociale rechtvaardigheid en voedselzekerheid over de verschillende generaties heen.

Binnen de 'agro-ecologische school' wordt er al even geduid dat de enorme productiviteitsstijgingen uit het recente verleden momenteel hun piek hebben bereikt en momenteel aan hun recessie beginnen.[1] De harde school van de agro-industriële lobby en haar wetenschappers blijven wel spreken over het 'nieuwe' potentieel van de robotisering en de *gentech*, maar daar vallen de echte resultaten tegen. De agro-industriële sector maakt er gewag van dat dit komt door de blokkade die wordt opgeworpen vanuit de samenleving tegen hun nieuwe technieken, maar ook in regio's waar de gentech- en pesticidenlobby hun gang kunnen gaan – ten koste van mensenrechten en het leefmilieu – vallen de beloofde 'grote spongen voorwaarts' niet op te merken.

Voor de professoren en boer(inn)en uit de agro-ecologische school is dit een logisch gevolg van de agro-industriële aanpak, die heel hard de nadruk legt op grote producties van een bepaald product, maar daarbij heel het sociaal en natuurlijk ecosysteem rond de productie vergeet... Tot en met het belang van een vruchtbare bodem en de voorwaarde van een stabiel klimaat.[2]

De oorlog in Oekraïne zou je ook gewoon op kunnen vatten als een strategie om vruchtbare landbouwgronden te veroveren

Productiemaximalisatie en big business – a love story and a crisis

Die reductionistische visie van de agro-industrie past perfect in de strategie van de *big business*. Voor de grote concerns is het produceren van een homogene, gestandaardiseerde massa basisgrondstoffen belangrijk. Elementen als de bijenpopulatie, de lokale bevolkingsgroepen, de ecosystemen en de voedselzekerheid zijn enkel interessant als ze dat grotere verhaal – massaproductie – dienen. Als ze een obstakel vormen dan dienen ze tot niets... En kan je ze maar best vernietigen. Klinkt keihard, maar door de band genomen is dat de houding tegen 'natuurlijke obstakels'. Die ga je te lijf met bulldozers, kettingzagen, pesticides en geweren. En door de band genomen wordt die lijn – zeker in het Globale Zuiden van deze wereld – ook doorgetrokken naar 'menselijke obstakels'. In pakweg Brazilië of Indonesië ga je die te lijf met bulldozers, kettingzagen, pesticides en geweren...

Wanneer dat agro-industrieel model, samen met 'haar' kapitalistische samenleving... of beter gesteld: wanneer die kapitalistische samenleving met haar agro-industrieel model de gevolgen voelt van de crisis die ze zelf heeft gecreëerd, doet ze waar ze goed in is: geld maken, zaken doen, de rijken rijker maken en de armen... uitbuiten.

De oorlog in Oekraïne zou je kunnen opvatten als een reactie van Rusland op de dreiging van de NAVO of als

een imperialistische oorlog van een klein clubje Russische top-lui… Maar je kan het ook gewoon opvatten als een strategie om vruchtbare landbouwgronden te veroveren. Niet alleen Oekraïne, maar ook Georgië vormt een enorme graanschuur aan de oostgrens van Europa… of de westgrens van Rusland. Er is al om minder gevochten wanneer de oogsten tegenvielen.

De schandelijke triomftocht van areaaluitbreidingen
Dat die oogsten tegenvielen is niet helemaal juist trouwens. In de *'world cereal market'*-analyse van de Food and Agricultural Organisation (FAO) van de Verenigde Naties zien we dat er over de hele graanmarkt – en dan gaat het over tarwe, maïs en rijst – een stijging waar te nemen was sinds 2011. Een fikse stijging zelfs. Wat je echter ook vaststelt als je naar hun curves en hun tabellen kijkt is dat de stijging in productie steevast wordt gevolgd door een stijging in de consumptie. En dat de stijging zich steeds minder flink doorzet.[3] Wanneer je dan de teksten doorneemt die de cijfers in hun context plaatsen, zie je dat de vooruitzichten elk jaar flink hoger zijn dan de resultaten. De vooruitzichten worden gebaseerd op het ingezaaide areaal en daarin merk je dat de arealen met die homogene, standaardgewassen – tarwe, maïs en rijst – elk jaar flink groeien. Wanneer de resultaten op het terrein flink tegenvallen lees je woorden als droogte, heftige regenval en veranderingen van de seizoenen… klimaatverandering dus.[4]

En wat doen de bedrijven wanneer er dan crisis uitbreekt? Speculeren!

Areaaluitbreiding klinkt in die rapporten van de FAO als een soort van objectieve triomftocht. Op het terrein is dat een bikkelharde realiteit. Het betekent vernietiging van natuurlijke ecosystemen, de vernietiging van kleinschalige landbouwlandschappen, een einde van een economie van kleine boer(inn)en, herders en jager-verzamelaars die niet meespelen in de cijfers van de globale markteconomie. Als ik door mijn raam kijk, is dat de reden waarom momenteel in België zoveel graslanden op de schop gaan. Niet dat die graslanden nog uitblinken in biodiversiteit, maar op zijn minst waren ze nog een garantie op een bodem vol koolstof – en dus de reductie van koolstof als broeikasgas in de atmosfeer, ten bate van de bodem die met de aanwezigheid van koolstof juist beter bestand is tegen uitdroging of overvloedige neerslag. En die vernietiging van die graslanden is dan weer de reden voor milieu- en natuurverenigingen om, op het terrein, in de clinch te gaan met lokale landbouwers. Als het in het vette Noorden al voor zulke taferelen zorgt, wat dan met het 'globale Zuiden'… bulldozers, kettingzagen, pesticides en geweren.

De oogsten vallen dus wel tegen, per vierkante meter landbouwgrond. Alleen hebben we die vierkante meters te vuur en te zwaard veroverd. En is die verovering door een kapitalistische samenleving, haar bedrijven en haar politici – denk maar aan een Bolsonaro in Brazilië – schijnbaar properder dan die ietwat archaïsche aanpak van een ex-KGB-agent die zich nu president van Rusland mag noemen.

De veroveringsstrategieën die zich momenteel ontplooien in de mondiale graanmarkten zijn allemaal een reactie van het kapitalisme op haar eigen credo: eeuwige groei, koste wat kost. Anders is het crisis.

De shockdoctrine… op de graanmarkten
En wat doen de bedrijven, die dat kapitalisme vormgeven, wanneer er dan crisis uitbreekt? Speculeren. Als reactie op de oorlog in Oekraïne zijn zowel de graanprijzen als de brandstofprijzen ongelofelijk hard gestegen – sinds de 'biobrandstofinnovatie' zijn fossiele brandstoffen en graan immers substitueerbare goederen. Dat heeft gedeeltelijk te maken met grote stocks aan graan die momenteel nog in de voorraadschuren van Oekraïne liggen en de handelsoorlogen die in het kielzog van het conflict ontstonden tussen de VS-EU en Rusland. Maar de prijsstijging toont geen correlatie met die kleine percentages die vastliggen. Hetzelfde blijkt uit het rapport van Greenpeace in verband met de stijgende olieprijzen.[5] De prijsstijgingen die wij als burgers allemaal voelden – tenzij we echt losstaan van de West-Europese oliecultuur waarin we wonen – hebben de oliemaatschappijen al drie miljard euro opgeleverd.

Dit beste mensen dit is de shockdoctrine ten top. Om crises te voorkomen vagen we lokale gemeenschappen en biodiversiteit van de kaart en als crises plaatsvinden, gebruiken we ze om winst te maken. Dat is de redenering van de grote kapitalisten van deze wereld.

***On the ground* – strijdperspectieven**
Terug op het terrein. De bovenstaande analyse toont geen keurig beeld. In de West-Europese context is het voor onszelf – als anarchisten, als strijders, als linksen of als wereldversleutelaars – shockerend vast te stellen dat de 'we' uit de laatste alinea ook op onszelf slaat. We doen ons best, we vechten ons zo vrij mogelijk en we ontsnappen door onze strategieën van vrijplaatsen en zelforganisaties deels aan die kapitalistische samenleving. Maar we kopen ook producten die dankzij de olie-economie worden geproduceerd en doen in meer of mindere mate mee met het grotere economische spel die dat marktkapitalisme voedt. Om die reden is er geen andere optie voor ons dan de antikapitalistische strijd te blijven voeren. De zelforganisaties en vrijplaatsen die we opbouwen moeten deel uitmaken van onze strategie om die andere wereld te creëren en dat kapitalisme op termijn de klappen te geven die het verdient.

De oprichting van nieuwe vakbonden en wijkcomités, de engagementen in sociale organisaties en milieugroepen, de uitbouw van een andere economie. Kortom, al de initiatieven die we nemen omdat we het belangrijk vinden, solidair zijn, ons strijdvaardig opstellen, alternatieven willen uitbouwen en onze eigen levens willen beschermen zijn heel belangrijk, maar we mogen ze niet loskoppelen van een grotere, globalere visie.
We willen onze samenleving radicaal democratiseren en onze economie opnieuw in handen geven van de mensen die die economie nodig hebben om van te leven. De oproep van de platformistische en specifieke anarchistische bewegingen in Latijns-Amerika om de strijd binnen sociale bewegingen steeds te laten flankeren door een *bottom-up* strategie van bewustwording bij haar deelnemers is

hierbij belangrijk.[6] Wij lopen niet met onze anarchistische doctrine te koop als ware dit de nieuwe hemel, maar wij gebruiken wel elementen uit onze anarchistische theorievorming als handvatten voor mensen om de strijd voor hun leven, hun werk- en woonplaats, krachtiger te maken. En we willen voorkomen dat hun strijd wordt gebruikt door extreemrechtse, kapitalistische en andere criminele groeperingen of dat die wordt overgenomen door hiërarchische structuren van linkse partijen.

We mogen niet de fout maken ons aandeel in het sociaal strijdtoneel te minimaliseren. We mogen hard, keihard werken op het terrein, maar we moeten ook zeggen waarom we dit doen en wat de voorwaarden zijn die we nodig hebben om dit te doen. Zonder een egalitaire visie van samenwerking en zonder een niet-discriminerende houding ten opzichte van individuen kunnen wij niet ten volle meebouwen aan de toekomst en kunnen wij de sociale bewegingen rondom ons niet ten volle versterken.

Genoeg theorie: strijdperspectieven

In de Anarchistische Federatie van Rio De Janeiro – de FARJ – is de agro-ecologische strijd één van de drie grote fronten waarrond zij hun werking vormgeven. Tegelijk drijft in het Westen de agro-ecologie steeds verder weg van de gewone mens in de straat. Onze agro-ecologische landbouwsystemen produceren een duur voedsel dat enkel door de gegoede middenklasser of de rotsvaste *ecologistes* kan worden gekocht. En onze landbouwpraktijk fascineert dan wel enkele filmmakers en wetenschappers, maar het maakt geen deel uit van de voedselbeleving van de bevolking. De bovenstaande analyse van het strijdtoneel op de wereldgraanmarkt is een oproep om daar verandering in te brengen. In de Latijns-Amerikaanse realiteit is het logischer om vanuit de voedselnood stukken grond te bezetten voor volkstuinen of gemeenschappen van landloze boer(inn)en. Met de stijging van de voedselprijzen ontstaan er binnenkort misschien ook noden in onze achtergestelde buurten.

Probeer in ieder geval aandachtig te zijn in de wijkwerkingen of syndicaten waarin je actief bent. Luister heel goed naar hoe de voedselcrisis de minst kapitaalkrachtigen in je groeperingen treft. Zoek samen met hen naar strategieën om aan voedsel te geraken, maar maak ook duidelijk dat we op zoek zijn naar gezond voedsel. Probeer samen met hen vooruit te plannen naar de komende winter. Hoeveel bloem, pasta, brood en rijst verbruiken die gezinnen en hoeveel kilo graan heb je nodig om aan die nood te voldoen. Spreek met hen over de groenten en het fruit dat ze eten en bezoek met hen lokale boerderijen waar die groenten en dat fruit worden geproduceerd.

Probeer vanuit die kilo's aan tarwe, gerst en maïs en vanuit de bezoeken bij lokale boerderijen toe te werken naar een strategie van 'samenaankoop' en het delen van risico's. De initiatieven van de Community Supported Agriculture, oftewel CSA-boerderijen, in Nederland ook wel het pergolasysteem genoemd, kunnen dienen als een aanknopingspunt om die samenaankopen op een voor de boer(inn)en rechtvaardige manier te doen. En door heel eerlijk te leren praten over de inkomsten die per gezinslid worden gegenereerd moeten we kunnen narekenen hoe we elk naar eigen kunnen de samenaankopen kunnen bekostigen.

Om de speculaties in de graanmarkten te counteren kan het interessant zijn om op dit moment van het jaar met graan producerende boer(inn)en in je regio het gesprek aan te gaan. Bekijk of je bij hen – tijdens de oogst – kleine hoeveelheden graan kan inkopen. Een goede manier om graan muizenvrij op te slaan is in *big bags* van ongeveer vijfhonderd kilo. Die moeten dan wel op een droge plek worden geplaatst en zijn eerder lomp om te verplaatsen. Toch kunnen we zo kleine voedselreserves opbouwen. Die kunnen cruciaal zijn om in tijden van strijd en crisis aan te boren. Sowieso is het van belang om die *stocks* aan te leggen in functie van het verbruik. Inventariseer hoeveel mensen je met vijfhonderd kilo maïs, tarwe en gerst kan voeden en zorg ervoor dat je aansluit bij de 'gewone' voedselgewoonte van de mensen. Voor de Westerling is tarwe hét graan, maar in de Marokkaanse keuken wordt veel met gerstbloem gewerkt en in de Latijns-Amerikaanse of Afrikaanse middens is maïsbloem veel logischer.

> *In Latijns-Amerika is het logischer om vanuit de voedselnood stukken grond te bezetten voor volkstuinen of gemeenschappen van landloze boer(inn)en*

De lagere sociale klasse in de stad zal weinig hebben aan de volle tarwe-, maïs- of gerstkorrels die je opslaat en lang bewaart. Daarom is het interessant om na te gaan of er in je regio molens zijn die kleine volumes willen malen. Vaak zijn erfgoedkundige wind- of watermolens prima geschikt hiervoor. Indien die niet voorradig zijn, kun je kleinere graanmolens nieuw of tweedehands aanschaffen. Probeer in al die marges niet solo-slim te spelen. Silo's, graanmolens en voorraden koop je in zwart-en-rood, dat wil zeggen als collectief. Iedereen die de samenaankoop mogelijk maakt moet mee zijn in de redenen voor die inspanning en moet beseffen dat dit deel uitmaakt van een sociale strategie. Een strategie van strijd tegen de speculatie en de herovering van ons leven. Ⓐ

Noten

1 Visser, M.; Presentatie 'Agro-ecologie als kompas voor eerlijker voedsel'; Turnhouts Wetenschapscafé seizoen 2017-2018; presentatie op turnhoutswetenschapscafe.be/home/seizoen-2017-2018/prof-marjolein-visser/
2 Wright, R.; *Kleine geschiedenis van de vooruitgang*; 2006; Cossee – in dit boek duidt Ronald Wright dat de landbouw *an sich* op verschillende plaatsen in de wereld, los van elkaar, ontstond. De voorwaarde voor haar ontstaan was vermoedelijk een stabiel klimaat.
3 Website FAO; 'World Food Situation; FAO Cereal Supply and Demand Brief'; fao.org/worldfoodsituation/csdb/en/
4 uswheat.org/wheatletter/checking-the-2021-22-global-wheat-crop-ahead-of-august-wasde-report/ en world-grain.com/articles/15753-global-wheat-crop-forecast-lowered-by-igc
5 gocar.be/nl/autonieuws/actualiteit/oliemaatschappijen-verdienen-grof-geld-aan-oorlog-in-oekraine
6. Federação Anarquista do Rio de Janeiro; *Anarquismo Social e Organização*. Delen ervan zijn vertaald terug te vinden op anarchisme.nl/namespace/de_specifiek_anarchistische_organisatie

Een visuele geschiedenis van het antifascisme

Symbolen hebben de kracht om mensen te verenigen voorbij de grenzen van taal, culturele achtergrond, en landsgrenzen. De strijd tegen het fascisme is internationaal en juist daarom zijn herkenbare symbolen belangrijk voor een gevoel van solidariteit. Precies om die reden is de geschiedenis van het antifascisme ook een aaneenschakeling van symbolen. Zo zijn twee van de meest bekende antifascistische symbolen bijna honderd jaar oud, en hebben ze nog weinig aan kracht ingeboet. Dit stuk laat een selectie zien van de visuele geschiedenis van het antifascisme. Welke verhalen schuilen er achter antifascistische symbolen, en wat betekenen ze? Deze reis door de geschiedenis dient ook als inspiratie voor het maken van nieuwe symbolen in de strijd tegen het fascisme.

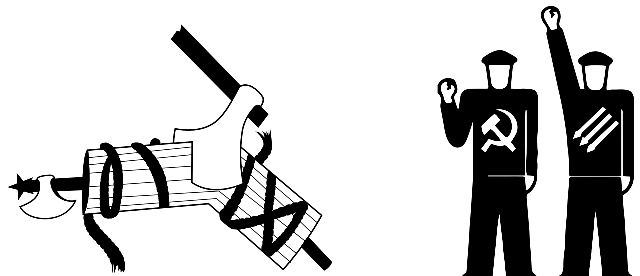
Tekst Roodepers

Arditi del Popolo, Ontwerper onbekend, Italië, 1921

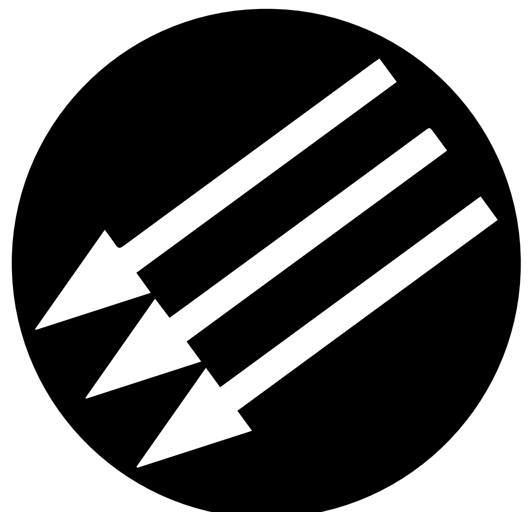
1919 Arditi del Popolo

Het fascisme is net als de espressomachine een Italiaanse uitvinding. Dat begon al in 1919 met de Fasci italiani di combattimento (Italiaanse vechtbundels), de fascistische organisatie van Mussolini, ook wel bekend als de zwarthemden. In reactie hierop ontstonden diverse antifascistische groeperingen. In 1921 werd de eerste militante antifascistische groep opgericht; de Arditi del Popolo (het lef van het volk). De vlag van de Arditi del Popolo toont een bijl die op een bundel (*fasci*) inhakt, wat tevens het logo van de fascistische partij was en ook de oorsprong is van de term fascisme. Het tweede symbool van de Arditi del Popolo toont een schedel met mes in de tanden met een lauriertak eromheen, en werd vaak als speldje gedragen. De Arditi del Popolo stonden niet rustig aan de zijlijn, maar vochten met honderden op straat tegen de bendes fascisten die werden gesteund door de rijke elites.

1931 IJzeren Front

Het Duitse Eiserne Front (IJzeren Front) uit 1931 werd opgericht door de Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD), in samenwerking met vakbonden en liberalen. Dit front moest het opkomende fascisme in Duitsland een halt toeroepen tijdens de verkiezingen van 1932. Het logo werd bedacht door de Russische immigrant Sergei Chakhotin toen hij in de straten van Heidelberg hakenkruizen overschilderde met drie neerwaartse pijlen. Volgens hem stonden de drie pijlen voor eenheid, activiteit, en discipline, of meer institutioneel; voor de SPD, de vakbonden, en de rijksvlag. De SPD was overigens niet erg blij met het idee van het overschilderen van hakenkruizen, wat ze maar een onfatsoenlijke tactiek vonden. Later produceerde de SPD posters waar de ruzie met de communisten uit bleek, aangezien de drie pijlen stonden voor de strijd tegen de monarchie, het fascisme, én het communisme. Tegenwoordig, bijna een eeuw later, worden de drie pijlen nog steeds gebruikt om hakenkruizen op straat onherkenbaar te maken. Door zijn eenvoud is het één van de effectiefste symbolen omdat het iedereen het kan tekenen, en omdat het direct op straat gebruikt kan worden tegen fascistische propaganda.

Eiserne Front, Sergei Chakhotin, Duitsland, 1932

Antifaschistische Aktion, Max Gebhard en Max Keilson, Duitsland, 1932

1932 Antifaschistische Aktion
Radicale linkse groepen waren uitgesloten van het IJzeren Front, en als reactie hierop, richtte de stalinistische Kommunistische Partei Deutschlands (KPD) zelf de Antifaschistische Aktion op in 1932. Zo kwam al in de jaren dertig de term antifascistische actie in gebruik. In tegenstelling tot het parlementaire IJzeren Front was de Antifaschistische Aktion wel degelijk militant, en gingen ze straatgevechten tegen fascistische bruinhemden niet uit de weg. De eerste versie van het iconische logo is een ontwerp van Max Gebhard en Max Keilson, die werkten voor de Assoziation revolutionärer bildender Künstler Deutschlands (ARBKD), de propaganda-afdeling van de KPD. De twee rode vlaggen symboliseren de linkse samenwerking. Let op hoe de vlaggen hier van links naar rechts waaien. Wat dit ontwerp zo tijdloos maakt is dat het niet enkel reageert op nazisymboliek, maar een actief antwoord biedt in de vorm van de solidariteit van de antifascistische strijd. Daarnaast is het ontwerp zo sterk omdat het in zwart-wit op grote afstand nog steeds goed herkenbaar is. Dit is wellicht waarom nog steeds de basis is van het meest bekende antifa-logo.

1943 Woody Guthrie
De Verenigde Staten stonden niet bekend om hun antifascisme, maar tijdens de Tweede Wereldoorlog mocht antifascisme in het openbaar worden gevierd. Singer-songwriter Woody Guthrie – vooral bekend vanwege zijn links-politieke liedjes en als de grote inspiratie voor Bob Dylan – tekende in 1943 deze sticker en plakte die op zijn gitaar. De militante boodschap ‘This Machine Kills Fascists’ op zijn gitaar, versterkte de boodschap van antifascistische liedjes zoals ‘Talking Hitler’s Head Off Blues’ (1943), ‘Tear the Fascists Down’ (1944), en ‘All You Fascists Bound to Lose’ (1944). Rond het kampvuur in Appelscha worden zijn liedjes nog steeds graag gespeeld.

THIS MACHINE
KILLS
FASCISTS

This Machine Kills Fascists, Woody Guthrie, Verenigde Staten, 1943

THE

GROUP

The 43 Group, ontwerper onbekend, Verenigd Koninkrijk, 1946

1946 43 group
Terwijl er tijdens de Tweede Wereldoorlog nog nazi-bommen neerdaalden op Londen, marcheerden er direct na de oorlog, onder leiding van Oswald Mosley, alweer fascisten door de straten, schreeuwend om vrijheid van meningsuiting. Intussen kwamen Britse oorlogsveteranen van Joodse afkomst terug van het front om tot hun verbazing te zien dat het gevecht tegen het fascisme allesbehalve voorbij was. Onder de naam The 43 Group, besloot deze groep veteranen het niet te pikken en lukte het hun om rond de wijk Whitechapel fascistische bijeenkomsten en demonstraties met succes tegen te houden. Dit vrij eenvoudige logo benadrukt de Joodse identiteit van de groep.

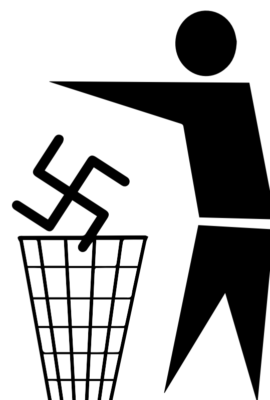
Jaren ’80 Antifaschistische Aktion

Eind jaren zeventig organiseerden linkse bewegingen in Duitsland, waaronder de autonomen, de Außerparlamentarische Opposition (buitenparlementaire oppositie), en de kraakbeweging, zich tegen fascistische elementen in de West-Duitse regering en de grote aantallen Noord-Amerikaanse troepen die er gestationeerd waren. In een poging de linkse strijd nieuw leven in te blazen werd de naam Antifaschistische Aktion uit 1932 afgestoft en het logo gemoderniseerd tot het befaamde antifa-symbool zoals we dat nu kennen. De vlaggen werden gedraaid en waaide nu van rechts naar links. In de versie uit de jaren tachtig is één van de vlaggen zwart – voor anarchisme en de autonomen – en één vlag rood voor het socialisme of communisme. Het idee is dat, afhankelijk van wie het logo gebruikt, de zwarte vlag of de rode voorop staat. Overigens is het lettertype in dit logo Futura, ontworpen door de Duitser Paul Renner in 1927. Deze letterontwerper sprak zich in 1932 fel uit tegen het fascisme en moest vervolgens vluchten voor de nazi’s. De eenvoud van het logo geeft het een mimetisch karakter, en op het Instagramkanaal @antifascist_logo_archive vind je duizenden varianten op dit bekende logo. De kracht van een goed symbool is niet alleen dat het herkenbaar is, maar ook dat mensen er zelf creatief mee aan de slag kunnen gaan en het zich op die manier vermenigvuldigt en muteert.

Gegen Nazi’s, ontwerper onbekend

Antifaschistische Aktion, ontwerper onbekend, Duitsland, jaren ’80

Ontwerper onbekend

FCK NZS

FCK NZS, ontwerper onbekend

FCK FVD

Jaren ’90 FCK NZS
Vanaf de jaren negentig werd het populair om commerciële logo’s na te maken en de naam te vervangen met een antifascistische boodschap. Eén van de meest populaire antifa-stickers is een aanpassing van het logo van de band Run-DMC, een ontwerp van Stephanie Nash in 1983. Door de herhaling van de drie letters boven en onder is het makkelijk te gebruiken voor politieke partijen (FCK FVD, FCK PVV, FCK VVD, etc.), en vooral in Nederland en Duitsland erg populair.

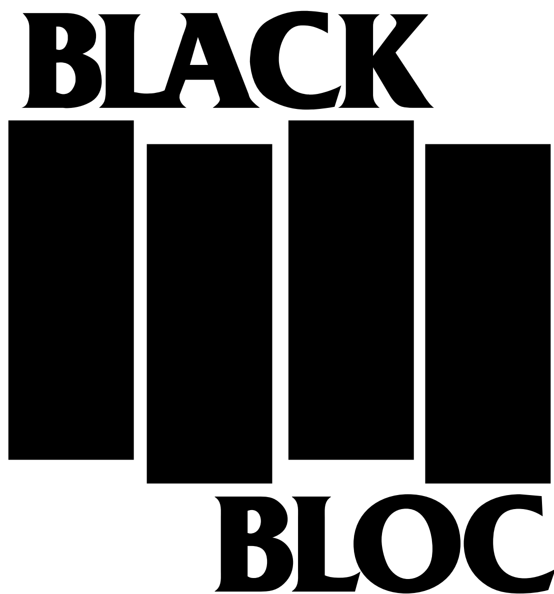

Good Night White Pride, ontwerper onbekend

ANTIFASCIST

Antifascist, ontwerper onbekend

Jaren ’90 Good Night White Pride
Ook uit Duitsland, maar dan afkomstig uit de hardcore punk scene, komt de *Good Night White Pride*-beweging. Het logo is gebaseerd op een foto die is genomen op 8 mei 1998 tijdens een Ku Klux Klan-mars in Ann Arbor, Michigan in de Verenigde Staten. Het beeldt de toen 18-jarige Afro-Amerikaanse Harlon Jones af die een op de grond liggende neonazi schopt, herkenbaar aan het *white power*-symbool op zijn borst. Het werd meteen een klassieker en ook één van de weinige symbolen die een echte gebeurtenis uit de geschiedenis van het antifascisme afbeeldt. Dit logo vertegenwoordigt vooral de antifascistische facties in de hardcore-punkscene.

Black Bloc, ontwerper onbekend, gebaseerd op ontwerp van Raymond Pettibon, 1976

2000's Black Bloc
Ook een *rip-off* is deze variant van het logo van de hardcore-punkband Black Flag. Het bekende logo is een ontwerp van Raymond Pettibon, broer van bandlid Greg Ginn. Het logo uit 1976 is nog steeds een klassieker. De vier zwarte balken vormen een gestileerde zwarte vlag, volgens Pettibon symbool voor anarchisme, piraterij, en de tegenhanger van de witte vlag van overgave. Deze versie is geadopteerd voor het *Black Bloc*, een tactiek uit de autonome beweging die gebruikt wordt om tijdens demonstraties de privacy van demonstranten te waarborgen, en als verdedigingsmiddel tegen het geweld van de politie en fascisten.

2000's Nazi Hunters
In de wijk Altona in de stad Hamburg vind je de winkel True Rebel. Hier wordt antifa-merchandise verkocht, en is veel koopwaar voorzien van logo's van bekende merken die zijn toegeëigend voor het antifascisme.

Deze voorbeelden van het Nike-logo en het logo van The North Face laten zien dat de scheidslijn tussen antifascisme als modieuze boodschap, en de strijd tegen fascisme als doel op zichzelf hier diffuus wordt. Afgezien van de vraag of antifa ooit een modeverschijnsel zal worden, heeft het op deze manier verspreiden van de antifascistische boodschap in elk geval geholpen om antifascisme populairder te maken onder een breed publiek, vergelijkbaar met de Rode Lap in Nederland.

Antifascist action, ontwerper onbekend, gebaseerd op het logo van The North Face

Nazi Hunter, ontwerper onbekend, gebaseerd op het logo van Nike

Alle afgebeelde symbolen zijn, doordat ze zijn overgetrokken, in hoge resolutie en gratis te downloaden op buitendeorde.org/antifasymbolen.zip. Download de afbeeldingen en plak of produceer zelf je eigen stickers en posters. Mis je antifascistische symbolen in deze selectie? Stuur dan een mail met een afbeelding en deze wordt toegevoegd aan de set. Ⓐ

Met dank aan AFA Nederland.

Bronnen
Mark Bray, *Antifa: the Anti-Fascist Handbook* (Melville House: 2017)
M Testa, *Militant Anti-Fascism: A Hundred Years of Resistance* (AK Press: 2015)

Gevraagd: een groen anarchisme

Groen is noodzaak. Anarchisme is noodzaak. We hebben een groen anarchisme nodig. Vandaag de dag zal dit voor veel anarchisten wellicht klinken als een open deur. Toch kan het geen kwaad om het verband tussen groen en anarchisme expliciet te maken. Want wat voor velen vanzelfsprekend lijkt, is geenszins een automatisme.

Tekst Peter Storm

Beeld Gus Moystad

Laten we kijken naar dat woordenpaar: groen anarchisme. Groen: daarmee doel ik niet op een filosofie, politieke stroming of partij, maar op een complex van thema's. Groen duidt op alles dat te maken heeft met de niet-menselijke natuur, met het voortbestaan van het leven op deze planeet waar we op leven. Groen is dan het streven om de catastrofes tegen te gaan die het leven op de planeet bedreigen en kapot maken. Het gaat dan om de door menselijk toedoen veroorzaakte klimaatramp; om de drastische bedreiging van de biodiversiteit, de rijkdom en variatie aan levensvormen, van soorten planten, dieren en andere organismen; om de verwoesting van natuurgebieden, van het kappen van bomen tot en met het afsterven van koraalriffen. Het gaat zeer nadrukkelijk ook om het individuele leed en de dood van dieren, omdat mensen menen ze op te moeten eten, omdat mensen menen dat ze schadelijk zijn. Het gaat om het verdedigen van en ruimte bieden aan alles wat leeft, mét ons, náást ons, maar nog veel te vaak ónder ons mensenjuk.

Het groene thema is sowieso van ethisch belang. We hebben het recht niet om andere dieren als dingen te behandelen en te misbruiken. We hebben het recht niet om elkaar te beroven van wat de niet-menselijke natuur ons biedt, als bron van voedsel en bescherming, maar ook van plezier en genot. De niet-menselijke natuur is een waarde op zich, geen gebruiksartikel, geen wingewest, maar moreel gezien haar eigen doel.

Het groene thema is tegelijkertijd ook een immens urgent onderwerp voor het menselijk leven en overleven. Het is een kwestie van leven of dood, hier en nu. Voorbeelden kun je dagelijks uit het nieuws plukken. In het voorjaar van 2022 woedde er een hittegolf in Pakistan en India. In New Delhi, India, was het in april zeven dagen lang 40 graden of meer. In Sindh, Pakistan, is het al 47 graden geweest. Dit soort hitte is extreem en kwam in 2022 veel vroeger voor dan in andere jaren. Airconditioning bezwijkt omdat het stroomnet het niet aankan. Om aan stroom te komen, worden in India extra treinen ingezet... om extra kolen naar centrales te brengen om daar te verstoken. Precies het soort energiewinning waardoor het broeikasgas CO_2 in de lucht komt en waardoor de opwarming nóg verder oploopt, een opwarming die uitmondt in het soort levensbedreigende hittegolven waar Pakistan en India door geteisterd wordt.[1]

Het gaat om het verdedigen van en ruimte bieden aan alles wat leeft

Het is maar een voorbeeld. Tegen de tijd dat je dit leest zijn er nieuwere voorbeelden, want de milieucrisis escaleert in ijltempo. Het leven van honderden miljoenen mensen loopt op korte termijn gevaar: binnen maanden, binnen jaren. Het leven van miljarden mensen wordt op de iets langere termijn – binnen tientallen jaren hooguit – bedreigd. Over het levenspeil en het welzijn van al die anderen, wiens levens niet direct gevaar lopen, heb ik het dan nog niet gehad. De hitte in India en Pakistan leidt tot misoogsten. Die misoogsten betekenen extra armoede voor boeren in die landen, maar ook hogere voedselprijzen ver buiten die landen, want veel landbouw vindt plaats voor export. Hitte in India, duurdere dagelijkse boodschappen in Nederland. De oorlog in Oekraïne, waar veel graan wordt verbouwd, draagt aan die hoge prijzen bij. Een einde aan die oorlog maakt echter geen eind aan het onderliggende probleem: door klimaatverandering

opgewekte vormen van extreem weer die de voedselvoorziening wereldwijd in gevaar brengen.

Honger, verarming... en pandemieën
Honger en verarming zijn niet de enige rampen die klimaatontwrichting en natuurvernietiging ons brengt. Ziekte is een andere. Wegens klimaatverandering en natuurverwoesting verplaatsen dieren zich vanuit hun oorspronkelijke, deels kapotgemaakte woongebieden naar elders. Naar plaatsen waar ze in aanraking komen met andere dieren, waaronder mensen. De dieren die zich verplaatsen kunnen dragers van virussen zijn. Het virus stoort de drager niet, de drager is bestand tegen een virus waar de soort al generaties lang mee in aanraking komt. Maar als de drager het virus brengt naar dieren die het virus niet gewend zijn, kunnen die dieren goed ziek worden. Als het hier de diersoort 'mens' betreft, dan kunnen ook voor die diersoort de rapen gaar zijn.

COVID-19: een door natuurverwoesting, klimaatcrisis en industriële veehouderij opgewekte pandemie

Het kan erger. Als een virusdragende vleermuis in de nabijheid komt van grote aantallen door mensen gevangen en gefokte dieren, dan kunnen díe dieren dragers worden. Het virus kan door de nabijheid van al die dieren – varkens, kippen – zich enorm snel verspreiden, intussen ongebreideld muterend. Al die gevangen dieren zitten in een maatschappij van mensen. Er hoeft maar een enkele mutatie te zijn die het virus geschikt maakt om naar mensen over te springen en van mens op mens verder verspreid te worden, en de ellende is al snel niet meer te overzien. Het is de natuurvernietiging en klimaatontregeling die virusdragers en een zeker coronavirus dichter bij de menselijke maatschappij bracht. Het is de grootschalige industriële veehouderij die voor een enorme kweekbak zorgde van waaruit het overspringen van het virus naar mensen een kwestie van tijd bleek.

Zo kregen we COVID-19: een door natuurverwoesting, klimaatcrisis en industriële veehouderij opgewekte pandemie met intussen al vele miljoenen doden als gevolg. Met vogelgriep dreigt hetzelfde. Tot nu toe lijden daar vooral vogels – wild en gekweekt – aan. Maar het eerste besmettingsgeval van dier op mens heeft zich al voorgedaan. Volgens onderzoek zitten er zo nog een slordige tienduizend virustypes in de wacht om over te springen. Ook op mensen.[2]

De urgentie en positie van het groene complex
Het groene complex van thema's is dus voor menselijk leven en welzijn van dringend belang. Dat geldt natuurlijk als je de waarde van natuur – van planten en dieren in hun samenhang, maar ook als individuen – erkent, zoals ik probeer te doen. Het geldt ook als je de natuur enkel wilt zien als hulpbron ten behoeve van de mens, als basis voor het menselijk bestaan. Ongeacht hoe je moreel gezien over dieren denkt: elke politieke en maatschappelijke stroming, ideologie of filosofie die zich menselijk welzijn ten doen stelt, elke theorie met enig idee over wat het goede leven inhoudt, mag worden afgerekend op de vraag hoe de groene thematiek wordt aangepakt.

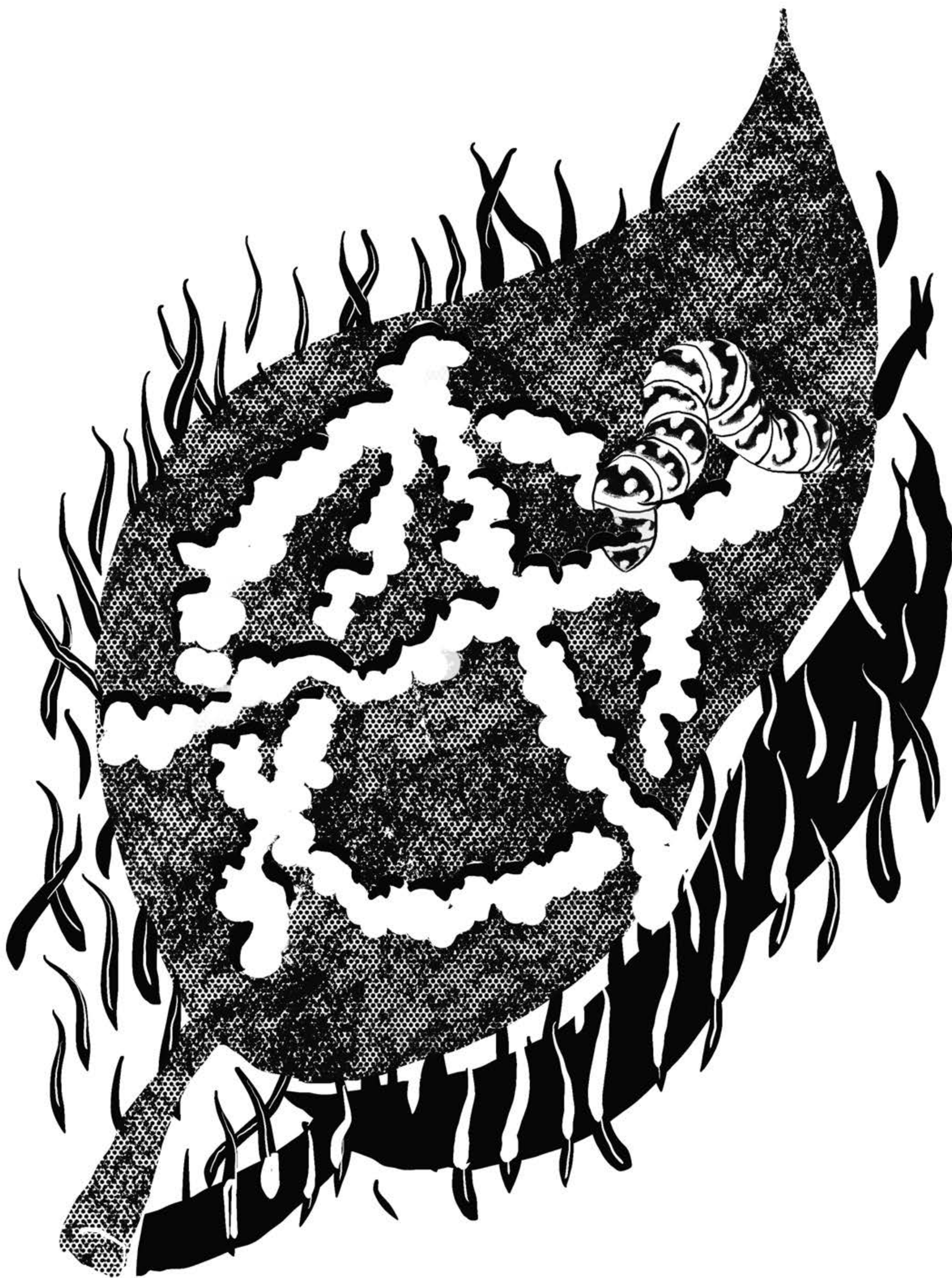
Liberalisme, conservatisme, fascisme, marxisme en ja, ook anarchisme: allemaal mogen ze de vraag beantwoorden: hoe brengen jullie klimaatcrisis, pandemische dreiging, levensbedreigende natuurvernietiging onder controle? Hoe gaan jullie de vernietiging van het leven voorkomen of zodanig terugdringen dat het menselijk leven geen gevaar loopt? Wie op die vragen geen aannemelijke antwoorden en bijbehorende praktijken ontwikkelt, is wat mij betreft gewoon af. Je kunt nog zo'n welvarende maatschappij, met sociale rechtvaardigheid en vrijheid en wat je maar wilt, weten te scheppen... als je intussen het verschroeien, verzuipen en vergiftigen van steeds meer mensen niet tot een einde weet te brengen, heeft het niet veel zin. Het prachtigste Utopia wordt wat irrelevant als de planeet waar het op gevestigd mag worden intussen sterft.

Welnu, dit is mijn stelling. Geen enkele van de grote moderne maatschappelijke theorieën en ideologieën doorstaat deze toets, behalve het anarchisme. En ook het anarchisme blijft in deze toets maar gedeeltelijk en voorwaardelijk overeind. Het anarchisme hebben we nodig, maar niet zomaar willekeurig welk anarchisme dan ook. We hebben een anarchisme nodig waar de groene dimensie door en door serieus wordt genomen. We hebben een groen anarchisme nodig.

Waarom falen al die andere theorieën? Omdat ze de instituties, dynamieken en destructieve methoden verdedigen en centraal stellen die de natuur tot ding, tot winstobject, tot te beheersen en te bedwingen voorwerp van menselijk handelen reduceren. Te denken valt aan de staat met haar beheersingsdrang, de bedrijven die moeten groeien, het winststreven dat die groei motiveert, de concurrentie die deze groei afdwingt, groei en productiviteit zelf als norm. Al deze instituties, hun werkwijzen, hun dynamiek en methodieken dragen natuurvernietiging in zich.

Liberalen en conservatieven, met hun vertrouwen op markt en overheid in wisselende combinatie, marxisten met hun hoop op effectieve gecentraliseerde staatsmacht, sociaaldemocraten die een vleugje marxisme met een boel liberalisme combineren, fascisten die de groeidwang van grote bedrijven combineren met de beheersingsdrang van een militaristische, superdestructieve staat... allemaal verdedigen ze precies die instituties en hanteren ze precies die methoden waar de planeet onder bezwijkt. Allemaal zijn ze, vanuit de groene thematiek bezien, deel van het probleem. Niet allemaal in dezelfde mate: marxisten – bij wie de hang naar gecentraliseerde beheersing vaak op tegenstrijdige wijze gecombineerd wordt met kritiek op kapitalisme en groeidwang – vormen niet op dezelfde manier een gevaar voor het milieu als neoliberalen. Maar allemaal situeren ze het project dat ze nastreven niet in de natuur, maar erboven en er tegenover. Daar komt steeds meer levensbedreigende narigheid van.

Anarchisme en het groene complex
Hoe staat dit echter met het anarchisme? Kan dat de groene toets doorstaan? Gedeeltelijk, en het is een *work in progress*, een permanent leerproces. Een kleine uiteen-

SPECIALBOY

zetting over dat anarchisme is hier hopelijk nuttig. Het anarchisme betekent wat mij betreft een verwerping van de huidige maatschappelijke orde omdat die autoritair, onvrij en onderdrukkend is; een streven naar een samenleving van zelfbestuur in vrijheid, solidariteit en gelijkwaardigheid; en een strijdmethode waarin dat anarchistische doel al zichtbaar is in de middelen en organisatievormen die we kiezen.

Speciësisme is een hiërarchische manier van denken en doen

Kernprincipe van het anarchisme is: afwijzing van autoriteit. Met autoriteit bedoel ik niet per se expertise, vakbekwaamheid, kennis van zaken. Met die autoriteit bedoel ik het recht en het vermogen van mensen om te bepalen wat andere mensen moeten doen. Zeggenschap over andere mensen, het vermogen om die zeggenschap af te dwingen, veelal ook de veronderstelde rechtmatigheid van die zeggenschap en dat vermogen. Autoriteiten zijn machthebbers en tegelijk vaak gezagsdragers. Maar gezagsdragers zonder macht zijn nauwelijks serieuze autoriteiten.

Anarchisten wijzen die autoriteit af. Autoriteit maakt inbreuk op de persoonlijke autonomie van mensen, omdat het mensen beschadigt, pijn doet, krenkt en vernedert en uiteindelijk kan doden. Autoriteit maakt tegelijk een ander euvel mogelijk: uitbuiting. Zonder de autoriteit van de politie krijgt de speculant die krakers niet uit dat pand. Zonder de autoriteit van het leger is de grootgrondbezitter machteloos als de straatarme boeren de pacht niet meer betalen. Uitbuiting vereist onderdrukking. Autoriteit is voor een samenleving overbodig: mensen kunnen prima in vrije samenwerkingsverbanden gedaan krijgen wat sociaal nodig en nuttig is, en wat ze samen willen. Werkzaamheden kunnen prima zonder baas worden verricht.

Anarchisten schetsen ook een wenselijke toekomst. Vrijwillige samenwerking tussen autonome individuen, met wederkerige hulp als praktijk; horizontale organisatievormen van mensen die elkaars gelijke zijn, geen verticale structuren waarin orders en initiatief van hogerhand komen en de mensen onderaan alleen gehoorzame uitvoerders zijn die verantwoording naar boven afleggen. Precies van die verticale structuren en hiërarchisch georganiseerde systemen willen we af.

Welke systemen zijn dat? Om te beginnen de staat, 'de autoriteiten' bij uitstek. Maar ook de kapitalistische economie, met haar bedrijven, haar directeuren en managers die er de baas zijn, met de autoriteit van het geld dat meer geld najaagt door arbeiders voor die bazen te laten werken. Ook de patriarchale autoriteit van cis-hetero-mannen – aan het hoofd van standaardgezinnen, maar ook zetelend in abortus-verbiedende hoge gerechtshoven. De koloniale autoriteit, met haar witte suprematie, en de onderworpenheid – via beroerd betaalde migrantenarbeid tot en met letterlijke slavernij – opgelegd aan zwarte en bruine mensen die werken voor witte heersers, of door die heersers aan uitsluiting, etnische zuivering en genocide worden onderworpen. Er zijn meer autoritaire stelsels: leeftijdsonderdrukking bijvoorbeeld, en validisme. Allemaal autoritaire systemen, met een hiërarchie en een werking waarin inbreuk gemaakt wordt op de vrijheid en de autonomie van degenen die eraan zijn onderworpen.

Van een beheersingslogica naar autonomie voor elk wezen

De hiërarchische stelsels die ik heb beschreven betreffen mensen en verhoudingen tussen mensen. Maar die stelsels hebben iets gemeen: ze zijn allemaal bezig met beheersing, met sturing, met controle. Ze staan allemaal haaks op het op zijn beloop laten van dingen. Het is precies die logica van de beheersing die de menselijke maatschappij op ramkoers brengt met de niet-menselijke natuur. Die beheersing houdt geen halt bij de mensenwereld maar heeft de neiging om de omgeving ervan ook steeds meer in haar greep te brengen.

Specifieke hiërarchische stelsels scherpen dat aan. Het kapitalisme, met haar jacht op winst, gebruikt dieren en de niet-menselijke natuur als grondstof om te exploiteren. Die groeidwang die aan dat kapitalisme kleeft, betekent dat die exploitatie al snel op roofbouw uitdraait: meer auto's, meer rubber en olie en metaal, meer fabrieken en mijnen en wegen, meer troep in de lucht, minder plaats voor bossen en moerassen en vogels en herten. Ja, het kapitalisme kan schonere auto's maken. Als elke auto echter half zo vervuilend is, maar er komen er twee keer zo veel, dan ben je niets opgeschoten in de richting van een schonere wereld. Hijs het zich eindeloos vermeerderende kapitaal op de troon, en de natuur is de klos. Wijzelf uiteindelijk ook, want wij zijn een onderdeel van die stervende natuur.

Het is precies die beheersingslogica die de menselijke maatschappij op ramkoers brengt met de niet-menselijke natuur

Met zulke antiautoritaire inzichten kunnen anarchisten iets in de strijd rond groene thema's: het probleem aanduiden, de vijand aanwijzen! Die vijand is het systeem en haar machthebbers, de samenhangende stelsels van autoriteit en beheersing, van mensen en uiteindelijk van alles en iedereen. Anarchisten wijzen die autoriteit zelf af, en verwerpen die hele beheersingslogica. Als ze consequent zijn, tenminste. Dat zijn we lang niet altijd.

Het anarchisme uit de negentiende en de vroeg-twintigste eeuw had niet opvallend veel oog voor de groene dimensie. Zaken als vooruitgang, technologie, industrie – en daarmee een stuk beheersing van de leefomgeving van mensen – stonden nauwelijks fundamenteel ter discussie. Staat en kapitaal waren de vijand. Als de staat was vervangen door zelfbestuur, als bedrijven niet langer door kapitalisten werden gerund maar via arbeiderszelfbestuur, dan waren we een heel eind met de Bevrijding van de Arbeidersklasse waar het in de meest prominente stromingen van het anarchisme om draaide. Daar werden buitengewoon verstandige dingen over gezegd. Er hoorde een indrukwekkende praktijk van strijd, zelforganisatie en revolutionair zelfbeheer bij. Maar de bijbehorende kleuren waren zwart-rood, niet zwart-groen.

Bij lezing van teksten van befaamde anarchisten als Kropotkin, valt het technologische optimisme op. We kunnen toe met veel kortere werktijden, adequate machines zorgen dat de productiviteit dat mogelijk maakt. Geen zorgen over de energie die dat kost, geen zorgen bijvoorbeeld ook over grondstof- en brandstofwinning. En in de jacht op productiviteit om die korte werkdag mogelijk te maken, komt Kropotkin tot conclusies die met het hedendaags oog merkwaardig overkomen. Het verbouwen van voedsel bijvoorbeeld. Dat kan veel productiever. Als we nu eens grotere aantallen dieren op kleinere stukken houden, met behulp van irrigatie en veevoerverbouw...? De dieren zijn hier gewoon dingen voor menselijk gebruik.[3]

Productiviteit, vooruitgang, groei: voor veel anarchisten uit de jaren tussen 1864 en 1939 waren het geen problematische begrippen. Ja, onder anarchisten werd vegetarisme rond 1900 vrij gangbaar. Maar respect voor natuur en dieren, niet als middel, maar als waarde op zich, vind je in de anarchistische teksten uit deze tijd vrij weinig. Een anarchisme waarvoor dat nog steeds zou gelden, zou de milieucrisis niet aankunnen.

Van zwart-rood naar zwart-groen

Het anarchisme beschikt echter over analytische instrumenten om die beperking te boven te komen. Anarchisten verwerpen systemen van hiërarchische opgelegde autoriteit. Anarchisten wijzen de daarin belichaamde logica van beheersing van de hand: mensen zijn geen objecten om te beheersen, maar autonome, levende wezens. Als systemen van opgelegde autoriteit, met de erin belichaamde beheersingslogica, verkeerd zijn, geldt dat dan niet ook voor de systematische verheffing van de mens boven de niet-menselijke natuur? Geldt dat niet ook waar de logica van de beheersing die niet-menselijke natuur, het hele ecosysteem, alle planten en dieren in hun samenhang domineert? Zouden we trouwens ook niet kunnen luisteren naar wat tal van inheemse gemeenschappen al honderden, zo niet duizenden, jaren proberen te vertellen? Gemeenschappen die op nogal non-hiërarchische wijze hun leven hebben georganiseerd, en tegelijk de natuur niet hanteren als object, maar eerder als levend wezen waar je respect voor hebt en mee samenwerkt?

Er is uit anarchistisch oogpunt veel voor te zeggen om te breken met het idee van mens-boven-natuur, met het Bijbelse beeld van de Mens als Heer der Schepping en dergelijke. De mens staat in morele zin niet boven de natuur, maar maakt er deel van uit. Speciësisme – het verheffen van de ene soort, doorgaans de mens, boven alle anders soorten – is een hiërarchische manier van denken en doen. Anarchisme omvat daarom niet enkel afwijzing van de staat, antikapitalisme, antiracisme, feminisme en antipatriarchaal denken en doen. Anarchisme omvat ook antispeciësisme.

Via deze redenering wordt opeens helder dat het anarchisme wezenlijk bij kan dragen aan groene strijd. Precies het idee dat de mens boven de natuur staat, de natuur mag onderwerpen, uitbuiten, koloniseren en vernietigen voor menselijk vermeend belang en gewin... precies die benadering heeft de deuren opengezet voor de milieucrisis. Breken met die benadering is nodig om fundamenteel met de sloop van natuur, milieu en planeet te leren kappen. Ter wille van al die andere levende wezens die er net zo goed mogen zijn als wij. Maar terwijl we dat niet-menselijk leven helpen redden, redden we ook nog eens onszelf en elkaar. Ⓐ

Noten

1 Kenny Stancil, 'IPCC Scientist Warns India-Pakistan Record Temps "Testing Limits of Human Survivability"', *Common Dreams*, 2 mei 2022, commondreams.org/news/2022/05/02/ipcc-scientist-warns-india-pakistan-record-temps-testing-limits-human-survivability

2 Oliver Milman, '"Potentlailly devastating": Climate crisis may fuel future pandemics', *The Guardian*, 28 april 2022, theguardian.com/environment/2022/apr/28/climate-crisis-future-pandemics-zoonotic-spillover

3 Peter Kropotkin, *The Conquest of Bread*, (1906; editie AK Press, Oakland 2008, pag. 228-229

Stakingskassen: strategieën voor een tegenmachtige vakbeweging

De Baskische vakbonden Euskal Langileen Alkartasuna (ELA), Langile Abertzaleen Batzordeak (LAB), ESK en de Galicische vakbondsconfederatie (Confederación Intersindical Galega; CIG) hebben stakingsfondsen. De Catalaanse Intersindical en de Aragonese Osta zijn een stakingsfond aan het opbouwen en zowel de Confederación General del Trabajo (CGT) als de Confederación Nacional del Trabajo (CNT) zullen zich dit jaar op hun congressen buigen over de noodzaak al dan niet een structureel solidariteitsfonds op te zetten.

Vertaling Michel E. en Willemijn H.

Volgens de gegevens van het Ministerie van Arbeid waren er vorig jaar 606 stakingen. Bijna de helft (47%) daarvan werd uitgeroepen in de autonome gemeenschappen Baskenland (224) en Navarra (59). Deze twee gebieden tellen samen nauwelijks 2,8 miljoen inwoners en vertegenwoordigen daarmee slechts 6% van de totale bevolking van Spanje. De aantallen en percentages doen ertoe: hoeveel stakingen worden er uitgeroepen? Hoeveel werknemers worden er gesteund, hoeveel niet-gewerkte dagen stapelen zich op? Wat is het gemiddelde loon van deze bevolking en wat is het werkloosheidspercentage? De bovengenoemde cijfers leiden bovendien tot de volgende vraag: waarom heeft Baskenland zijn eigen ecosysteem van arbeidsconflicten? De grootste Baskische vakbonden, ELA en LAB, maar ook het kleinere maar even strijdlustige ESK, weten dat cijfers belangrijk zijn, zeker als het gaat om geld en arbeidsconflicten. Zij hebben de grootste verzetsfondsen van Spanje. Ze zijn een spiegel waar andere vakbonden met argusogen naar kijken. Hun strategie om conflicten op te lossen verschilt radicaal van die van de meest representatieve vakbonden in de Staat, CC OO (Comisiones Obreras) en UGT (Unión General de Trabajadores).

De ELA is de grootste vakbond in Baskenland. Zij sloot vorig jaar af met 100.925 aangesloten werknemers en vertegenwoordigde daarmee 41% van de vakbondsleden in Baskenland, gevolgd door LAB (met 20% vertegenwoordiging), CC OO (19%) en UGT (10%). Zoals ze in de ELA graag zeggen, heeft zelfs Athletic (Athletic Club, Spaanse voetbalclub uit de regio Baskenland, red.) niet zoveel leden. De jaarlijkse begroting bedraagt 22 miljoen, waarvan 92% uit lidmaatschapsgelden komt. De contributie is de hoogste in Spanje: € 23,64 voor een gewoon lidmaatschap. De gereduceerde contributie (€ 11,82) is hoger dan de standaardcontributie van de meeste vakbonden, of ze nu groot, klein, staats- of territoriaal zijn. Ondanks de hoge contributie komen de nieuwe lidmaatschappen juist uit de sectoren met de meest onzekere lonen.

De ELA wijst 25% van de totale contributies naar het verzetsfonds, ofwel de stakingskas. Dat betekent dat er van de € 20,2 miljoen aan contributies in 2021 ruim € 5 miljoen naar de stakingskas ging.

Hoeveel de lopende rekening van het verzetsfonds ELA bedraagt, is een van de best bewaarde geheimen in Baskenland, en bekend bij slechts drie mensen. 'Je kunt in het artikel speculeren wat je wilt, we gaan het niet zeggen. Ik weet het zelf ook niet,' vertelt Joseba Villarreal, hoofd verkiezingen, aansluiting en mobilisaties, aan 'de Spaanse alternatieve krant *El Salto*. Deze informatie prijsgeven zou een voordeel opleveren voor de tegenstander, de Baskische en Navarrese werkgeversorganisatie.

Zonder een stakingskas is het conflict wezenlijk anders en kan er geen autonome, onafhankelijke en effectieve vakbond bestaan

Wat hij wel vertelt, is dat het hebben van een hoog quotum een strategische beslissing was die ze als historisch beschouwen: 'Toen de CC OO een quotum van vijftig pesetas vaststelde, stelden wij een quotum van tweehonderd pesetas vast. Zonder een stakingskas is het conflict wezenlijk anders, en kan er, volgens ons, geen autonome, onafhankelijke en effectief tegenmachtige vakbond bestaan, want die sterke tegenmacht bereik je alleen met voldoende geld,' vat Villarreal samen.

Hij weet dat er mensen zijn – zakenlieden en werkgevers – die hebben gespeculeerd over hoelang een staking in Baskenland moet duren voordat het solidariteitsfonds van ELA op is. Hij beantwoordt de vraag met de waarschuwing dat 'wij de enigen zullen zijn die niet zullen lijden onder lange stakingen.' Een bewijs hiervan zijn de zeventien vakbondsleden die momenteel de langste staking van Europa houden in het bedrijf Novaltia, distributeur van geneesmiddelen in de Biskajaanse apotheken. Sinds vandaag staken ze al 1.013 dagen en een einddatum is niet bepaald. Toen ze er begonnen kregen ze niet eens het huidige minimumloon uitbetaald; ze hadden een salaris van € 950 per maand. Hun advocaat kondigde gisteren

een gunstig vonnis aan, dat Novaltia een boete oplegt van € 120.000 voor morele schade, met dien ten verstande dat de directie het stakingsrecht heeft geschonden – door het financieel belonen van onder meer de stakingsbreker. De advocaat, Héctor Mata, hoopt dat deze berisping een keerpunt betekent in een bedrijf waarvan de directie heeft geweigerd om de tafel te gaan om te onderhandelen over zeer slechte arbeidsvoorwaarden. In de tussentijd wordt het solidariteitsfonds gebruikt waarvoor het bedoeld is.

Het stakingsfonds is een fundamenteel instrument voor de arbeidersklasse om te strijden voor haar rechten

De CIG, solidariteit sinds 1994
De Galicische Vakbondsconfederatie (CIG) is in 1994 ontstaan uit een fusie van twee vakbonden. De ene had een fonds, de andere niet. Sindsdien heeft de CIG een stakingskas, de op twee na oudste in Spanje – het op één na oudste, uit 1985, is van de USO. Het mag dan ook wellicht geen toeval heten dat de CIG de grootste vakbond in Galicië is – eind december 2021 telde zij 76.801 leden, 4.767 afgevaardigden, en 30% vertegenwoordiging. Het gewone lidgeld bedraagt € 12,60, het verlaagde lidgeld € 5,90 en het symbolische lidgeld, voor mensen zonder inkomen en gepensioneerden is € 3,05. De CIG stort 10% van de contributie in het verzetsfonds. Dus, speculerend, zouden ze vorig jaar zo'n € 800.000 hebben verdiend om stakingen te ondersteunen.

De secretaris van de organisatie, Susana Méndez, is van mening dat het stakingsfonds 'een fundamenteel instrument is om de arbeidersklasse in staat te stellen voor haar rechten te strijden zonder dat haar materiële omstandigheden eronder lijden, dat het ervoor zorgt dat de staking geen rem vormt op de algehele strijd, maar dat het een middel is om deelname aan te moedigen, júíst in een situatie van onzekerheid, lage lonen en inflatie, waarin een paar dagen, een paar weken of zelfs een paar maanden zonder inkomen een problematische situatie kan opleveren.'

Wij geloven dat de verzetsfondsen een steun zijn voor de leden zodat zij de druk op de ketel kunnen houden

Vorig jaar breidde de staking bij Alcoa (Amerikaanse aluminiumproducent, red.) in de gemeente San Cibrau zich uit naar de toeleveringsbedrijven, en de hele regio. 'We hebben veel stakingen. We zitten midden in een crisis, vooral in de noordelijke regio,' legt iemand van de betrokken vakbond uit. Hun quota's, voegt hij eraan toe, zijn aangepast aan de Galicische realiteit. 'We kunnen onszelf echter niet vergelijken met Euskadi (Baskenland, red.).'

De ESK-vakbond, met 6.000 leden en een standaard lidmaatschapsbijdrage van € 45,00 per kwartaal, werd opgericht in 1985 en was de tweede Baskische vakbond die een economisch fonds oprichtte. Sinds 2007 gaat 5% van de bijdragen naar het fonds, legt woordvoerder Igor Mera uit. De Baskische vakbond LAB heeft al tien jaar een fonds. 'In tien jaar tijd hebben we zo'n 3.000 werknemers geholpen. In geval van staking dekt het fonds € 30 per dag (tussen € 900 en € 930 per maand), met twee bijzonderheden: we betalen dertig euro ongeacht of het om deeltijd of volledige dagen gaat, en we hebben een plafond van € 1.500, zodat de te ontvangen steun logischerwijs niet hoger kan zijn dan het salaris van de werknemer,' legt de plaatsvervangend secretaris-generaal, Igor Arroyo, uit. Het fonds dekt ook boetes en straffen die het gevolg zijn van vakbondsacties, tot een maximum van € 15.000. 'Wij hechten er belang aan dat men zich verzet bij stakingen en dat men actief is, wat vanzelfsprekend leidt tot een risico op het krijgen van boetes,' legt hij uit.

Arroyo vertelt over de reden van de invoering van het fonds: 'Het proces van precarisering begon in de jaren '90 met de goedkeuring van de uitzendbureaus, het versnelde door de komst van digitale platforms en het offensief van 2008 waarmee de arbeidersklasse werd gepauperiseerd.' In 2017 begonnen ze tevens actief na te denken over hoe ze de meest precaire, vrouwelijke werknemers bij de vakbond zouden kunnen betrekken. Uit dat proces kwamen allianties voort met onder andere het nationaal platform voor riders en met huishoudelijk werksters. Vorig jaar hadden ze voor het eerst meer vrouwelijke leden dan mannelijke, en in februari kondigden ze een nieuw contributiesysteem aan, verdeeld over vijf inkomensschijven, variërend van € 21,33 voor salarissen boven € 2.001,- tot € 5,- euro voor inkomens onder € 705,-.

Des te meer conflict, des te intenser de strijd en des te betere overwinningen

Twee territoriale vakbonden zijn ook bezig met de invoering van verzetsfonden, te verstaan de Catalaanse Intersindical en de Aragonese Osta. Sergi Perelló legt uit dat de Intersindical in vier jaar van duizend naar zesduizend leden is gegaan, als gevolg van de politieke push van 2017 – Catalonië heeft een Spaanse vakbondsmeerderheid en een gevestigde tegenmachtsvakbond zoals de CGT, verbonden in het historische anarchosyndicalisme van dit gebied, en heeft dit jaar de 20.000 aangeslotenen bereikt. De contributie van Intersindical is € 10,00 en in januari 2020 werd het voorstel goedgekeurd om te beginnen met de voorbereiding van het fonds, waar al een significant bedrag in was gestort, dat dit jaar is verdubbeld. *El Salto* kent het bedrag en houdt het voor zich. 'We bereiden onze financiële spieren voor zodat wanneer het nationale orgaan de regels voor de werking van het verzetsfonds goedkeurt, er al een stevig fundament ligt', zegt Perelló.

De secretaris-generaal van Osta, David Lázaro, legt uit dat zij de derde kracht zijn in Aragón, met 10% van de afgevaardigden. Deze piepkleine vakbond – met 4.500 leden – heeft een lidmaatschapsbijdrage van € 11,90 per maand en besloot in november om 5% aan het verzetsfonds toe te wijzen. 'Het komt bij grote bedrijven vaak voor dat er door de Comisiones en de UGT constant gedreigd wordt met stakingen, om druk uit te oefenen en de werkgevers uit te putten, maar de stakingen worden bijna nooit uitgevoerd, waardoor de werknemers uiteindelijk zonder alternatief gedwongen worden een voorstel te ondertekenen. Wij geloven dat de verzetsfondsen een steun zijn voor de leden zodat zij de druk op de ketel kunnen houden, meer

kunnen mobiliseren en betere akkoorden kunnen krijgen, want de bazen weten dat werknemers zonder een verzetsfonds een staking moeilijk vol kunnen houden,' legt hij uit. Ze zijn al vier jaar bezig met het opbouwen van een financieel ondersteuningsfonds; ze hebben ervoor gekozen de cijfers niet te noemen.

De vakbondsbeweging moet meer erkenning krijgen omdat wij werk doen dat de bevolking ten goede komt

Deugdzame concurrentie, congresdebat
Econoom Endika Alabort, van de CNT Bilbao, gebruikt het begrip 'deugdzame concurrentie' om het Baskische ecosysteem te beschrijven, omdat er veel vakbonden zijn en veel, veel meer leden dan waar dan ook, naast de 283 stakingen. 'Het is een mooie term die adequaat uitlegt dat als de rest van de vakbonden werkt en gebruik maakt van de staking, jij er ook gebruik van maakt. Of je blijft achter,' zegt hij. Des te meer conflict, des te intenser de strijd en des te betere overwinningen.

De CNT in Baskenland heeft geen liquide middelen, maar dekt alle juridische kosten die voortvloeien uit arbeidsconflicten en ziet hoe het ledenaantal groeit en complexer wordt. 'Vijftien jaar geleden behandelden we schadeclaims; nu ERTE (Spanje's tijdelijke banenbehoudregelingen, red.), aanbestedingen, collectieve overeenkomsten en zelfs stakingsakkoorden. Vooral in Biskaje,' voegt hij eraan toe. Hij is het in zijn analyse eens met Òscar Murciano, van CGT Catalunya: 'Er is een zeer interessant effect in Euskal Herria en Catalunya, het conflict schrikt niet af, integendeel, hoe minder de taal en de vormen in de arbeidswereld worden bedekt in zoete termen, hoe meer het conflict toeneemt en hoe beter de organisatie van de arbeiders. Het bewijs is Baskenland,' stelt hij. In Catalonië werden in 2021 98 stakingen uitgeroepen; 48 in Galicië, ondanks het feit dat het slechts 2,6 miljoen inwoners telt; 62 stakingen in de Gemeenschap van Madrid.

De secretaris-generaal van de CNT, Antonio Díaz, verwacht dat zij in december aanstaande in Granollers hun jaarlijkse congres zullen houden, waar onder andere zal worden gesproken over het al dan niet oprichten van een solidair en confederaal economisch fonds.

In juni zal de CGT dezelfde kwestie in Zaragoza op haar congres behandelen. Murciano zal de oprichting van een structureel ondersteuningsmechanisme verdedigen, in het achterhoofd houdend dat de staking van medewerkers van het noodnummer 112, waaraan CGT Catalunya heeft deelgenomen, tot een loonsverhoging van 22% heeft geleid.

Tot nog toe, merkt Pepe Aranda, secretaris van deze organisatie, op bestaan de fondsen op sectorale basis, zoals in de spoorweg- en banksector. Hijzelf behoort tot de spoorwegsector en betaalt anderhalve euro per maand aan dit fonds, dat niet uit het verplichte confederale quotum komt. Het debat zal zich waarschijnlijk toespitsen op de vraag of het een goede zaak zou zijn de verplichte bijdrage te verhogen om een structureel en algemeen ondersteuningsfonds op te richten. Voorlopig bedraagt de gewone contributie € 11,78.

Werking van het weerstandsfonds van ELA
De stakingskas wordt beschouwd als een objectief recht van de leden. Het heeft een eigen statuut, waarin staat dat je vanaf de derde stakingsdag krijgt waar je vanaf de eerste dag recht op hebt. Er zijn drie soorten uitkeringen: de gewone (€ 1.243,59), de versterkte (€ 1.430,13, die wordt uitbetaald als meer dan 30% van de stakers ELA-lid is), en de buitengewone, die gebruikt wordt voor strategische conflicten die de positie van de vakbond verbeteren. De laatste keer dat laatstgenoemde werd goedgekeurd, was voor de staking voor het onderhoud van de wegen in Gipuzkoa (€ 2.488,26). ELA heeft een stakingskas sinds 1996, toen de vakbond werd gelegaliseerd. Het heeft zijn eigen regels sinds 2001 en ook hier kan niemand meer verdienen door te staken dan door te werken.

De mythe van de grote vakbonden
Comisiones Obreras heeft haar ledengegevens aan *El Salto* verstrekt: van 920.870 in 2017 is het naar 970.025 in 2021 gegaan. Ze hebben zes soorten contributies afhankelijk van het inkomen, van € 4,50 voor mensen met een laag inkomen (23.000 mensen) tot € 14,05 voor mensen met een modaal inkomen (660.333 leden). In totaal werd vorig jaar € 140 miljoen aan bijdragen betaald, die worden verdeeld over de juridische structuur, de verschillende organisaties, zeventien territoriale organisaties en zes sectorale federaties.

Er zijn territoriale organisaties, zoals CC OO Euskadi, die wel over een stakingskas, maar niet over een structureel verzetsfonds beschikken. Haar secretaris voor organisatie en vakbondsuitbreiding, Agustín Martín, wil duidelijk maken dat 'het mantra van gesubsidieerde vakbonden weinig met de werkelijkheid te maken heeft.' Het *Boletín Oficial del Estado* (*BOE*, staatsbulletin, red.) stelt vast hoeveel de staat aan de vakbonden moet toekennen. Vorig jaar was er 17 miljoen evenredig te verdelen. 'We kregen 6,9 miljoen,' zegt hij.

Hij vindt dat het weinig is en dat 'het geen verband houdt met wat de Europese vakbeweging krijgt. In Spanje mag het geen naam hebben,' vindt hij. Hij wijst naar de professionele landbouworganisaties, die niet alleen volledig gesubsidieerd worden, maar ook gebruik maken van publieke middelen. Hij verdedigt een wet op institutionele participatie die hun werk in het kader van de grondwet verduidelijkt. 'Wij vinden dat de vakbondsbeweging meer erkenning moet krijgen omdat wij werk doen dat de bevolking ten goede komt.' Ⓐ

Bron
elsaltodiario.com/sindicatos/caja-resistencia-estrategia-sindicalismo-contrapoder

Het anarchistisch perspectief op gedetineerd zijn

Er bestaat een werkend bestuurssysteem: zelfbestuur en anarchie. Hieraan toegevoegd is dit ook ons ideaal van anarchisme. Onze anarchistische denkbeelden leveren ons niet alleen moeilijkheden op, maar ook een grenzeloze persoonlijke vrijheid en geweldige ruimdenkendheid. Bij antifascisten, antimilitaristen en vredesactivisten zien we de uiting van die vrijheid, omdat die aangewend kan worden in de bestrijding van een bepaald soort kwaad.

Tekst G. Uijtdewilligen beeld Paper Surgery

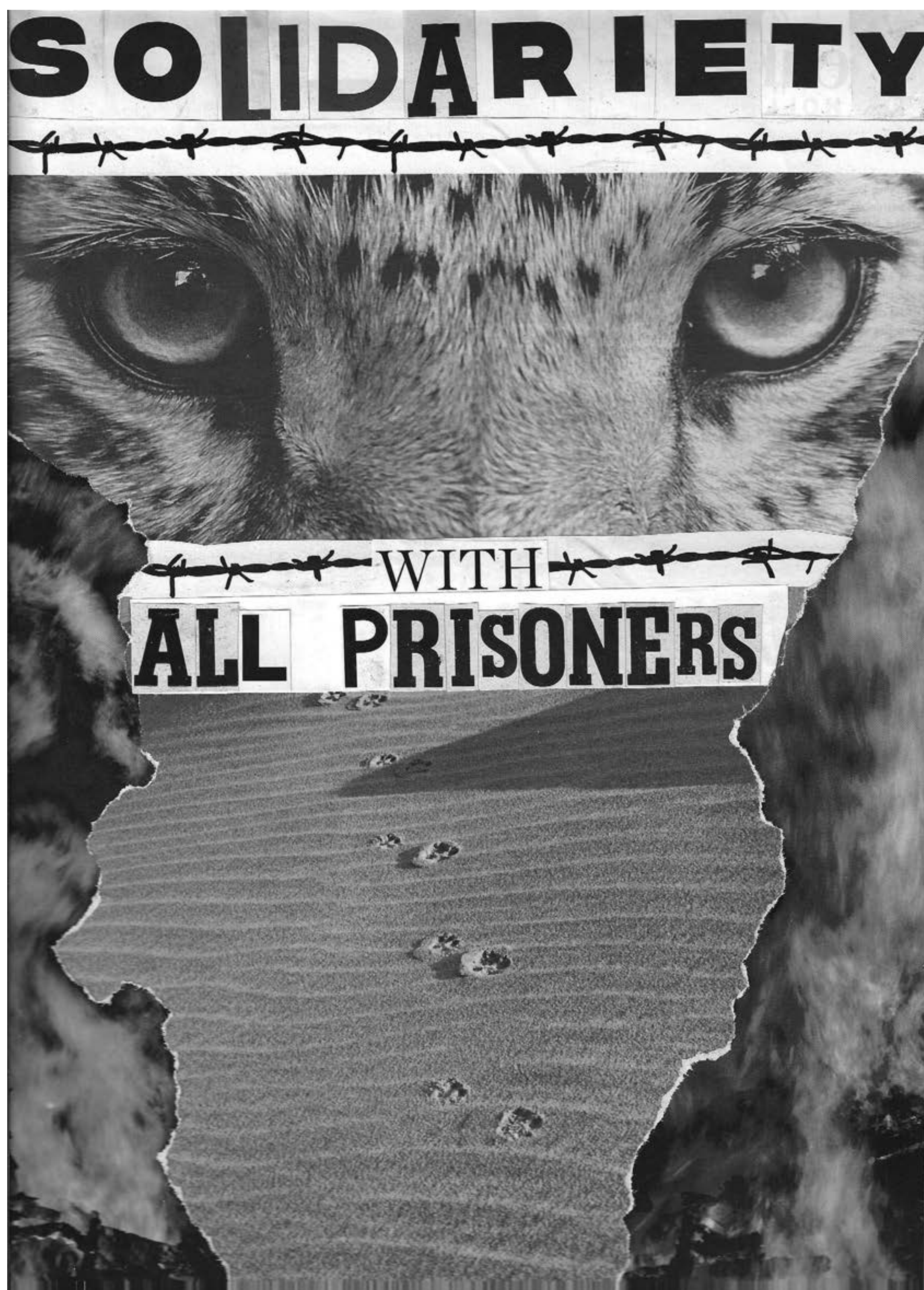
Als er één soort omgeving is waarin je compleet overgeleverd bent aan de autoriteiten, dan is dat die van de Extra Beveiligde Inrichtingen (EBI), de Penitentiaire Inrichtingen (PI) en de Terbeschikkingstellingsklinieken (tbs-klinieken); drie verschillende regimes met elk hun eigen specifieke onvrijheden. De weg daar naartoe gaat via een kantonrechter. Aangezien we van nature kiezen voor zelfbestuur, en een toegewezen rechter niet anarchistisch is, verdient zelfs de manier waarop een gedetineerde veroordeeld wordt onze afkeuring.

Vanwege hoog vluchtgevaar, vuurgevaarlijkheid of staatsgevaarlijkheid zit een kleine groep gedetineerden zijn straf uit in een zwaar regime, in het vierkante gedeelte van PI Vught: de enige EBI in Nederland. Voorbeelden zijn Ridouan Taghi en Wim Holleeder, mannen die in de Telegraaf omschreven zijn met termen als 'kwaad genius'. Misdadigers met een terroristisch motief krijgen hier ook een plaats. Allen zijn gevoelig en intelligent, maar maken veel denkfouten. Corrigeer ze nooit door te straffen, want dit helpt niet meer. Beloon ze voor wat ze goed doen, en laat ze zoveel mogelijk met rust. De uitdrukking 'niet mee praten', die we op straat ook wel horen is zeker van toepassing. Het getuigt ook van weinig inlevingsvermogen om je met deze mensen te blijven bemoeien. Op de terroristen die er zitten, is maar één antwoord mogelijk: gewoon niet bang zijn.

Als iemand een verboden bron van inkomsten heeft en door diens handelspartner verraden wordt, of als die een andere cultuur heeft (denk vooral aan onze kampculturen: reizigers, kampers, Roma en Sinti) is er voor hen een parttime of fulltime celstraf mogelijk in een PI. Het is een licht regime met enkele uren per dag 'luchten'. Sporten is niet mogelijk, maar krachtpatsers kunnen zich tienmaal optrekken aan een rekstok. Activiteiten zoals een rondje joggen of basketballen zijn er alleen tijdelijk, want dat loopt altijd wel ergens spaak. Het bezoeken van gevangenen is niet als hobby aan te raden. Je wordt dan behandeld als gedetineerde. Verder kom je er bijvoorbeeld ook een moordenaar tegen, die naar eigen zeggen veroordeeld is omdat hij niet met een zilveren lepel is grootgebracht. Het draait in de PI verschrikkelijk veel om geld; een gedetineerde die metselaar is wordt bijvoorbeeld ingezet om bepaalde klussen buiten de PI te doen.

Vanwege een slechte psychische toestand kan een misdadiger ongeschikt zijn voor de PI. Een voorbeeld is Keith Bakker, die sinds kort tbs-verpleging krijgt. Een dakloze die ik vanuit de kraakbeweging ken verblijft nu in het klooster waar eerst dhr. Bakker tijdelijk woonde. Door bovenmatig drugsgebruik – en let op: er bestaat geen verantwoordelijk drugsgebruik – zijn de cliënten van een tbs-kliniek gevoelloos. In aanwezigheid van deze mensen raak je 'afgestompt', omdat het normaal gevonden wordt om lomp te doen. Het gesprek kan bijvoorbeeld tien minuten gaan over de grootte van elkaars mannelijke geslachtsdeel. Voor een buitenstaander ziet dit alles er vreselijk uit. Er bestaat ook een klein aantal cliënten waarvan de tbs iedere vier jaar opnieuw wordt verlengd. Die komen er dus nooit meer uit.

Het anarchistisch perspectief op de bajes is (schrik niet!) het sluiten van de bajes. In theorie is celstraf vrijheidsberoving uit wraak en als straf. Stel dat een gedetineerde bewogen kan worden om zijn leven te beteren, op het rechte pad te gaan, keurig te praten en een goedbetaalde functie aan te nemen. Dan zou je pas van 'straf' kunnen spreken, want het kan alleen straf

genoemd worden als het helpt. Vrijheidsberoving uit wraak is een legitiem argument voor het bestaan van detentie. Het is alleen gevoelsmatig verkeerd om een ander haar vrijheid te ontnemen! We creëren een slecht systeem door mensen gevangen te nemen. Door de instandhouding van gevangenschap ontstaan zeer verkeerde gedragingen. Daarbij gaat het juist om een bepaald soort kwaad waar antifascisten tegen zijn. Mensen ontkennen daarbij zacht en kwetsbaar te zijn. Laat ik daarover heel duidelijk zijn: we zijn zo zacht als boter en zo gevoelig dat we het ruisen van een populier kunnen horen terwijl een straaljager opstijgt, of een zwerm spreeuwen kunnen onderscheiden van een oorverdovend applaus.

In de praktijk is het echter niet mogelijk de bajes af te schaffen, omdat er geen beter alternatief te verzinnen is. In die zin is het anarchistische ideaalbeeld dus een droombeeld. Fantasie is belangrijk, fantasie is het begin van iedere constructieve verandering. Voor de slechte medemens in onze maatschappij kunnen we iets betekenen, ze een tweede kans gunnen en een derde. Denk je eens in hoeveel kansen en hoeveel vertrouwen we zelf krijgen. Er is geen reden om de droom af te wijzen: we mogen anarchist zijn. Ⓐ

Door Dr. Pressure

Kleine maar fijne 1 meiviering in Tilburg

Tekst Peter Storm

Rond de vijftien mensen hebben in Tilburg een 1 meiviering gehouden. Vrije Bond Tilburg, waar ik met groot plezier deel van uit maak, had daartoe opgeroepen.[1] Het idee was: een samenkomst in een halve kring, bij voldoende opkomst en animo gevolgd door een demonstratie. Dit alles zonder de gemeentelijke aanmelding met bijbehorende rimram, want dat vertikten we welbewust. Welnu, tot een demonstratie kwam het niet, maar de samenkomst was in al haar kleinschaligheid waardevol en sfeervol bovendien.

Mensen verzamelden zich rond drie uur op het Stekelenburgplein, aan de noordkant van Centraal Station in Tilburg. We drapeerden de meegebrachte spandoeken op onder andere het lage muurtje waarbij we vervolgens de samenkomst deden. Geleidelijk groeide de groep, totdat we tijdens de manifestatie met die vijftien mensen stonden. Daartussen wijzelf, kameraden van Vrije Bond Tilburg, enkele andere bekenden uit het Tilburgse actievoerderswereldje, maar ook drie mensen uit Tilburg die ik niet kende, iemand uit Breda en iemand uit Tilburg en nog iemand waarvan ik niet weet waar die vandaan kwam. Mensen waren veelal via persoonlijk contact op de hoogte van de actie gekomen, zo was mijn indruk. Heel opvallend was de gemiddelde leeftijd. Vorige jaren trok 1 mei ook op straat vooral oudere mensen. Nu was, naar mijn indruk, meer dan de helft onder de dertig jaar. Vrije Bond Tilburg – zelf vooral jonge mensen – bewijst ook hier haar waarde.

Nadat ik mensen had verwelkomd, nam iemand anders het woord en vertelde het verhaal van een Roemeense arbeidsmigrant en de uitstoting, discriminatie en ellende die deze meemaakt. Ik vertelde iets over de herkomst van de 1 meitraditie: de geschiedenis van de strijd voor een achturige werkdag in de VS, de repressie daartegen, de mysterieuze bom die afging bij een arbeidersprotest tegen die repressie in Chicago, de arrestatie en veroordeling van acht anarchisten die zonder bewijs daar schuldig aan werden verklaard, de anarchistische inzet voor een vrije en solidaire wereld waar dit een onderdeel van was.[2] Weer iemand anders vertelde hoe weinig de 1 meitraditie leeft, gewoon omdat mensen niet weten waar het over gaat. Heel treffend, heel nodig om dit punt te maken, want als we willen dat deze traditie wat voorstelt, dan is informatie erover onmisbaar.

Kunnen we wel op tegen een regering die helemaal niet luistert naar ons, maar alleen naar grote bedrijven?

Nog iemand anders bracht in dat het een strijd hoorde te zijn tegen opgelegde regels, en dat antikapitalisme, links en rechts er niets mee te maken had. Daar stelde ik tegenover dat ook het kapitalisme regels oplegt en dwang uitoefent. Weer iemand anders drukte een gevoel van machteloosheid uit: kunnen we wel op tegen een regering die helemaal niet luistert naar ons, maar alleen naar grote bedrijven?

Na de korte discussie die dat opriep, stelde iemand voor dat het wellicht goed was om naar de aangekondigde liedjes over te schakelen. Dus pakte ik mijn gitaar, en deed eerst 'Bid en Werk', een vertaling van een Duits arbeiderslied uit de negentiende eeuw, geschreven door Georg Herwegh.[3] Uit dit lied komt de befaamde zinsnede: 'Heel het raderwerk staat stil, als uw krachtige arm het wil'. Daarna speelde en zong ik 'De Staak', een vertaling van een lied van de Catalaanse zanger Lluís Llach i Grande.[4] Beide vertalingen zijn gemaakt door Joke Kaviaar, mijn muziekpartner in Your Local Pirates, die – zelf deelnemend aan en zingend op de 1 meidemonstratie in Utrecht – op deze manier toch ook een beetje aanwezig was in Tilburg. Bij 'De Staak' had ik het refrein uitgeprint voor mensen, zodat die mee konden zingen als ze wilden. Dat gebeurde met aanzienlijk enthousiasme, ik zag mensen opgewekt heen en weer deinen:

'Als ik hier hard aan de ketting trek
En jij trekt hard aan de ketting daar
Dan zal hij vallen, vallen, vallen
Zo bevrijden wij elkaar'.

Misschien dat dit liedje maar eens vaker op manifestaties aan het klinken gebracht gaat worden, ik heb de indruk dat het werkte. Er gaat weinig boven samen zingen in de strijd.

Het werd tijd voor een ontknoping. Ik legde het idee om te gaan lopen in een demonstratie – de 'verrassing' uit de oproeptekst van Vrije Bond Tilburg – voor aan de mensen. Sommigen wilden echter weg, en de groep voelde gewoon iets te klein om dit te doen. We hebben dus afgesloten, waarna mensen nog napraatten en zich bij het op een rood-zwarte vlag uitgestalde materiaal van stickers voorzagen. Ook verkocht ik nog een paar van mijn groen anarchisme-boekjes die ik er ook had bij gelegd. Mensen namen opgewekt afscheid van elkaar – en begroetten twee mensen die aan kwamen toen we net hadden afgesloten. Die twee zijn echter wel met enkele anderen van ons nog even naar een terrasje in de binnenstad gegaan. Dus helemaal voor niets waren ook zij niet gekomen.

Alles bij elkaar vond ik dit goed, fijn en zinvol. Mensen hebben uiting kunnen geven aan hun verlangen naar een wereld van vrijheid en solidariteit, en ze deden dat samen. Extra waardevol: we deden dit zonder het bevoegde gezag ook maar enige rol te gunnen. Dat bevoegde gezag vertoonde zich terwijl ik sprak: een auto van handhaving kwam aan rijden, handhavers keken onze kant op en eentje maakte zelfs een foto. De handhavers stapten uit, maar richtten

hun aandacht op een man op een bankje, niet op ons. Of ze toch gestuurd waren om te kijken wat wij uitspookte en hoe gevaarlijk voor de Heilige openbare orde wij waren? Ik weet het niet.

Een slotopmerking: dit type actie kost zo ongeveer niets, behalve wat liefde en energie. Dit hebben enkele mensen van de grond gekregen in enkele weken tijd. Het lijkt me een goed idee om van dit soort kleinschalige activiteiten vaker te doen, de aanpak te variëren naar behoefte en ervaring, zo een openlijke anarchistische, solidaire en strijdbare zichtbaarheid te stimuleren en mensen daarmee in contact te helpen komen. Meer hiervan, derhalve! Meer hiervan! Ⓐ

Noten:
1. ‘Een Mei: vier Dag van de Arbeid, vier de solidariteit!’, Vrije Bond Tilburg, op Indymedia, 26 april 2022 indymedia.nl/node/51966
2. Zie voor informatie over de geschiedenis van 1 mei bijvoorbeeld: Peter Storm, ‘1 Mei: Dag van de arbeid? Dag tegen de arbeid!’ op Peterstormt.nl, 15 april 2022, peterstormt.nl/2021/04/15/1-mei-dag-van-de-arbeid-dag-tegen-de-arbeid/
3. ‘Bid en Werk’, vertaling van ‘Bet und Arbeit’; geschreven door Georg Herwegh, vertaald en bewerkt door Joke Kaviaar. Zie yourlocalpirates.noblogs.org/bid-en-werk-vertaling-van-bet-und-arbeit/
4. ‘De Staak’, vertaling van ‘L’Estaca’, geschreven door Lluís Llach i Grande, vertaald en bewerkt door Joke Kaviaar. Zie yourlocalpirates.noblogs.org/de-staak-vertaling-van-lestace-van-lluis-llach/

Eerder verschenen op peterstormt.nl

Anarcho’s in de Bollenstreek

door de Zwarte Tulp

De Zwarte Tulp is een nieuwe anarchistische groep in de Bollenstreek (Noordwijk, Voorhout, Leiden en omgeving). Wij focussen ons op het verspreiden van anarchisme en lokaal algemeen actievoeren. Met de *funding* van de SolKas hebben we posters, stickers en flyers kunnen laten drukken waarmee we hopen meer mensen te bereiken. Ⓐ

Vuur en vlammen op *La Fête des Travailleurs*

Een ooggetuigenverslag van de 1 meiviering in Parijs

Op 1 mei werd er in delen van Europa de Dag van de Arbeid gevierd. Waar er in Nederland vaak hard getrokken moet worden om een demonstratie op te zetten, omdat er geen vrije dag afgedwongen is en niet-anarchisten vaak niet op de hoogte zijn van de rijke en strijdbare geschiedenis van deze dag, staan de straten in sommige grote steden in Europa steevast in vuur en vlam. Zo ook in Parijs.

Door Teun Zwartstaart

Velen zullen er vast al eens aan hebben gedacht: afreizen naar Parijs om de 1 meiviering te vieren met de grote, veelal communistische vakbonden en een zwart blok, gevuld met het Franse politieke *esprit*, hamers, barricades en een route vol brandende kruispunten. Ik vond mij een aantal dagen voor de eerste dag van mei, niet geheel toevallig, in de buurt van Parijs en besloot daarom deze zonnige zondag door te brengen in het hart van Frankrijk. Ik wist niet goed wat te verwachten en was ongeorganiseerd, dat heet, ik had geen *buddies* bij me

en wist niet goed of het veilig genoeg was om zomaar in m'n eentje het heetst van de strijd in te wandelen. Toch was het allesbehalve lastig om het strijdtoneel te vinden.

Arriverend op de Place de la Republique was het ook een heus feest. Met name de communistische activisten van allerlei pluimage waren in grote getalen aanwezig en niet te missen. Communisten, maoïsten, marxist-leninisten van over de gehele wereld, er was van alles wel wat te vinden. Na wat ge-google spotte ik vlaggen van de Turkse marxistisch-leninistische organisatie, spandoeken die de vrijlating van Georges Abdallah (een Libanese, marxistische vrijheidsstrijder die al 38 jaar gevangen zit in Frankrijk) eisten en banners met de namen en logo's van Koerdische organisaties erop. Uiteraard waren ook de grote Franse vakbondsbewegingen, die zich onmiskenbaar uitten met grote vlaggen, banners en ballonnen die op auto's rondgereden werden, aanwezig en leek minimaal een kwart van de mars nog steeds campagne te voeren voor de links-communistische presidentskandidaat Jean-Luc Mélenchon.

Hoewel de mars ergens moest beginnen, duurde het uren voordat alle mensen aan het wandelen waren. De Franse 'zwarte blokkers' leken als een van de eerste groepen de benenwagen te hebben genomen, aangezien de route al was voorzien van vele gebarsten en kapotgeslagen ruiten, leuzen die op muren, advertentieborden en bushokjes waren gespoten, tot moes geslagen pinautomaten en een aantal brandende barricades. Het leek op een waar slagveld, een stad waar de macht, in ieder geval voor even, duidelijk bij de demonstranten lag en waar de wetten door activisten werden bepaald. De macht van de banken, makelaars, en multinationals als McDonalds en Starbucks werd voor even letterlijk gebroken; een bezoekje was na het voorbijtrekken van het zwarte deel van de mars niet meer mogelijk.

Een stevig politieoptreden liet uiteraard niet lang op zich wachten. Er hadden zich, voor het begin van de demonstratie, al talloze *robo-cops*, agenten en andersoortige autoriteitsfiguren rondom de route verzameld en deze stonden allemaal klaar om op enig moment in te grijpen. De meest voorkomende verschijning was de gemiddelde, als een *football*-speler uitgedoste smeris met een geweer voor het afschieten van traangasgranaten in de handen. Ik bevond me dus al snel in de wolken: enerzijds omdat de macht van de mensen op straat iets met me deed; anderzijds omdat de traangasgranaten al snel de lucht in werden geschoten en iedereen bij de neus, ogen en keel greep. Hoewel de menigte al proestend haar weg vond uit de directe confrontatie bleef iedereen strijdbaar en vol passie.

Na een mars van een aantal uur kwam bijna iedereen langzaam maar zeker aan op de Place de la Nation, een park omgeven door een grote rotonde en zo'n zes straten die in verschillende richtingen voeren. Het standbeeld dat in het midden van het park stond, werd van alle kanten beklommen en ontheiligd door de aanwezige protestanten. De Franse smerissen deden toen precies waar ik ze van video's van ken: werkelijk iedere straat, en daarmee elke mogelijke vluchtroute, werd afgezet met hekken, zo groot als morgen heel de dag, en colonnes agenten, voertuigen en wat dies meer zij. Niemand zou ongezien en zonder id-check van de Place de la Nation weg kunnen komen, wat de weg vrijmaakte voor charges vanuit de smerissen, waarbij vooral de mensen die nog steeds volledig in het zwart gekleed waren door groepen smerissen als rugbyspelers naar de grond werden gewerkt. Voor wie zich niet al te opvallend gedroeg, niet volledig anoniem en in het zwart gekleed was, was de kust redelijk veilig, omdat de smerissen niet iedereen aan durfden te pakken. Wederom een duidelijk stuk bewijs dat *de-blocken* een nuttige tactiek is die je uit de politiecel kan houden.

1 mei is een mooie vakantiedag die uitstekend kan worden gevierd met een wandeling door Parijs

Zo ging deze strijdbare dag voorbij op een haast afgesproken manier: het *black bloc* mocht zich een aantal uur uitleven en daarna was het de beurt aan de smerissen om iedereen op te jagen, in te sluiten, te laten rennen en uit elkaar te laten gaan. Al met al was het dus een memorabele dag die zeker aan mijn verwachtingen had voldaan. Toen ik 's avonds door de stad liep – die nog steeds gevuld was met een overtal aan smerissen – werd er al druk gebezemd en opgeruimd, zodat de kapitalistische machine de dag erna weer zou kunnen draaien alsof er niets was gebeurd. Ik zou het iedereen aanraden met gezond verstand eens een dergelijke demonstratie te bezoeken; als ramptoerist of om het opdoen van actie- en demonstratie-ervaringen. Wees echter wel goed voorbereid en vermijd naïviteit, aangezien de autoriteiten altijd als laatst willen lachen. Desalniettemin blijft 1 mei voor mij vanaf nu altijd een mooie vakantiedag die uitstekend kan worden gevierd met een mooie wandeling door Parijs. Ⓐ

WOONREVOLUTIE KIJKT TERUG OP EEN GESLAAGD PROTEST

Tekst Woonrevolutie

We kijken met trots terug op een geslaagd en vreedzaam protest, met een opkomst van naar schatting driehonderd mensen, krachtige speeches vanuit meerdere perspectieven en een strijdbare mars door de binnenstad.

Wij zijn enorm blij dat het gelukt is om het protest zo toegankelijk mogelijk te maken en dankbaar voor alle financiering die daarheen is gegaan. Het organiseren van deze demo was behoorlijk stressvol en we hebben ook onnodige vertraging opgelopen. Iets waar we geen rekening mee hadden gehouden, is het duidelijk communiceren van de organisatoren naar de media. Toen we begonnen met organiseren waren we met vier verschillende organisaties, leden van andere organisaties en autonome individuen. Later sloten er steeds meer organisaties aan en werd het heel onduidelijk en inconsequent welke organisaties de handen ineen hadden geslagen voor de woonrevolutie. Het had dus handiger geweest als we van tevoren hadden nagedacht over hoe we dit wilden communiceren.

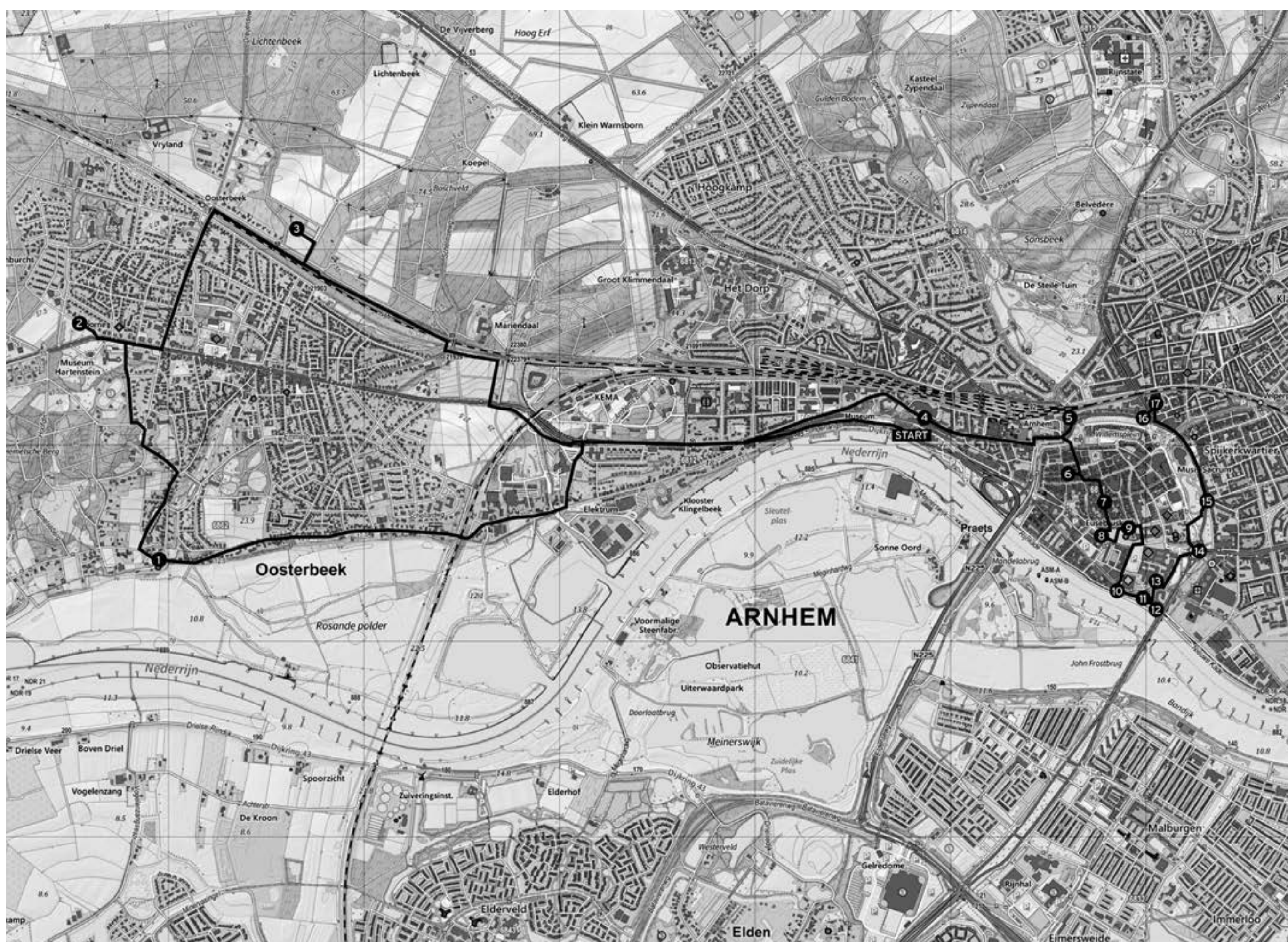
Samen hebben we Leiden en Nederland duidelijk gemaakt dat er een radicaal ander en inclusief woonbeleid nodig is, en dat het woonrecht centraal moet komen te staan – niet de belangen van beleggers en huisbazen. Jiska, Klara, Robbert en Bo vertelden bevlogen over de noodzaak hiervan in Leiden en ook daarbuiten.

We organiseerden deze demonstratie omdat onze dertien eisen hard nodig zijn voor woonzekerheid voor iedereen. We vroegen politieke partijen om achteraan in de mars te lopen omdat het geen campagnemarkt was, maar een demonstratie van solidaire Leidenaren. Woonrevolutie hoopt dat partijen, zeker degene die de afgelopen jaren verantwoordelijk waren voor het Leids woonbeleid, onze eisen serieus nemen en ermee aan de slag gaan.

Na afloop van de demonstratie werd het kraakpand van Vrij Parkeren (@vrijparkeren071) onthuld. De eigenaar kiest al minstens dertig jaar voor leegstand, en de gemeente laat dit gebeuren, ondanks de wooncrisis. Dit illustreert de dringende noodzaak van het legaliseren van kraken. Woonrevolutie staat dan ook achter de actie. Omdat er huisvrede is vastgesteld, gaan we ervan uit dat er niet illegaal ontruimd zal worden door de politie. Iedereen heeft namelijk recht op woonruimte.

Ook is na het protest een grote groep demonstranten gearresteerd in een Jumbo. Gelukkig zijn ze intussen allemaal weer vrijgelaten.
We zijn de advocaten en de arrestantengroep ontzettend dankbaar voor hun hulp. We staan solidair met alle woonactivisten. Dit politieoptreden past in een patroon: woondemonstraties zijn continu het doel van politierepressie en -intimidatie. Mensen worden hierdoor afgeschrikt om naar demonstraties te komen, en zo wordt de woonstrijd ondermijnd.

Bedankt voor jullie komst naar de demonstratie en voor jullie solidariteit! Vergeet niet: de woonrevolutie gaat door. Deze demonstraties zijn meer dan alleen een oproep aan politieke partijen om ons woonrecht eindelijk eens echt centraal te gaan stellen. Verenig je met je buren, sluit je aan bij een huurdersbond, spreek je lokale politici aan op hun verantwoordelijkheid, steun elkaar voor meer woonzekerheid voor iedereen, bewoon een leegstand pand. We gaan door tot al onze eisen, die op de website staan en in onze eerdere posts terug te lezen zijn, zijn ingewilligd. Samen krijgen we de huissleutels terug naar de Sleutelstad! Ⓐ

Wandeling langs antifascistische plekken in de regio Arnhem, 2022

Levende monumenten
Een vijfdaagse workshop over design en activisme

Activisme is het meest effectief als je zelf het onrecht hebt meegemaakt waar je tegen strijdt. Anderen mobiliseren voor thema's die ver van mensen af staan, is soms noodzakelijk, maar een goeie campagne kan de eigen ervaring niet vervangen. Een kernvraag van activisme en communicatie is dan ook hoe deze belichaamde kennis respectvol kan worden vertaald om anderen van de noodzaak te overtuigen. Tijdens een vijfdaagse workshop in Arnhem leerden lokale activisten ons dankzij hun verhalen anders te kijken naar de geschiedenis van antifascistische strijd in de omgeving. De kunstacademiestudenten die deelnamen, werden vervolgens uitgenodigd hun eigen boodschap te ontwikkelen vanuit hun ervaringen.

Tekst en beeld Roodepers

De Slag om Arnhem
Arnhem staat internationaal bekend als locatie van de Slag om Arnhem tijdens de Tweede Wereldoorlog. Wie in het derde weekend van september de regio bezoekt, zal overal een bordeauxrode vlag met een lichtblauwe *pegasus* zien wapperen. Bewoners van de regio herdenken zo jaarlijks de Britse en Poolse soldaten die in 1944 tegen de nazi's vochten. De slag is misschien wel de belangrijkste collectieve herinnering in de regio. Er zijn meer dan vijftig oorlogsmonumenten verspreid overal door Arnhem en in Oosterbeek, Wolfheze en Renkum. Er zijn wandelingen, er is een museum. Veel Engelse toeristen – vaak familie van veteranen – bezoeken regelmatig de regio om de verhalen van hun grootouders te begrijpen. Loop je even later het centrum van Arnhem in, dan is er de kans dat je hakenkruizen en de fascistische stickers van lokale nazi-groepen tegenkomt. Want Arnhem is de uitvalsbasis van diverse extreemrechtse groepen, zoals de nazi's van de Nederlandse Volks-Unie (NVU), en voorheen Voorpost en Blood & Honour. Ook al zijn ze relatief klein in aantal, het is toch op z'n minst merkwaardig dat dit in Arnhem gebeurt, een stad met een sterk oorlogsverleden. Hoe kan het dat in Arnhem massaal de Tweede Oorlog wordt herdacht, maar mensen blind lijken voor het hedendaagse fascisme?

Sint-Eusebiuskerk, Arnhem (1945), Gelders Archief

Antifascisme in Arnhem
Op het moment dat ik werd uitgenodigd door de kunstacademie in Arnhem voor een vijfdaagse workshop voor studenten Grafisch Ontwerpen, leek het me dat een uitgelezen kans om de relatie van de geschiedenis van de antifascistische strijd in Arnhem met het antifascisme van nu te onderzoeken. Daarvoor had ik de hulp nodig van lokale activisten die meer wisten over de geschiedenis van deze strijd in de regio. Als docent aan een kunstacademie nodig ik vaker activisten uit als gastdocenten, of vraag ze om workshops te organiseren voor de studenten. Zo worden thema's als de klimaatcrisis of woningnood – die voor sommigen nog abstract lijken – ineens heel tastbaar. Grafisch ontwerpers worden geacht om de boodschap van een ander effectief te communiceren met tekst en beeld. Ik heb geleerd dat visuele communicatie het meest effectief is als de ontwerper zelf de boodschap niet alleen begrijpt maar ook voelbaar maakt, simpelweg omdat de ervaringen van mensen tastbaarder zijn dan een theoretisch verhaal. Voor deze workshop zocht ik contact met AFA Nederland, die me weer in contact bracht met Samuel, een lokale activist afkomstig uit drie generaties antifascisten. Zijn grootouders zaten in het verzet en hielden Joden verborgen, zijn ouders deden mee in demonstraties tegen Blood & Honour in de jaren negentig, en zelf was hij actief bij acties tegen de NVU. Hij vertelde me alles over de geschiedenis van de omgeving, en ik vroeg hem een rondleiding te maken die de studenten langs de plaatsen van voornoemde antifascistische acties zou voeren. Hij bracht me ook in contact met buurtcentrum en creatieve vrijplaats Bieb3000 in de wijk Presikhaaf, wat als creatief centrum fungeert voor lokaal activisme en waar kunstenaars en activisten exposities organiseren en workshops geven voor kinderen in de buurt.

Workshop
De kunstacademie van Arnhem is een internationale hbo-opleiding; studenten van over de hele wereld komen naar deze academie. Aangezien ze er soms maar vier jaar wonen en de meesten geen Nederlands spreken, is het leren kennen van hun omgeving en het lokale activisme nuttig voor hun sociale oriëntatie. Het idee van de workshop was om 'levende monumenten' te creëren, gebaseerd op de ervaringen van studenten zelf. De omgeving van Arnhem is bezaaid met monumenten, maar mensen uit de buurt weten zelden waarom ze er staan of wat er ooit gebeurd is. Op die manier beperken monumenten vaak de interpretatie van historische gebeurtenissen: de officiële lezing van een historische gebeurtenis wordt in opdracht van de staat letterlijk in beton gegoten, in plaats van dat een veelvoud aan verhalen wordt vertolkt. De vraag was dan ook of kunstenaars en ontwerpers manieren kunnen vinden om monumenten inclusiever te maken en op die manier geschiedenis 'levend' te houden.

Vanuit het idee van belichaamd activisme werd op dag één van de workshop aan de studenten gevraagd wat hun sociale of politieke boodschap zou zijn. Niet makkelijk, maar gelukkig was de inspirerende omgeving van Bieb3000 er om de studenten te laten zien hoe lokaal activisme en kunst samen bestaan en praktisch georganiseerd worden. Naarmate de dag vorderde had elke student vanuit hun achtergrond een uitgangspunt gevonden. Een queer-persoon die in de *clubscene* actief was, richtte zich op agressie en intimidatie in het uitgaansleven in de stad; drie studenten vormden een groep om racisme tegenover Aziaten in Nederland aan te kaarten; één student vertelde over haar overgrootouders die in concentratiekampen hadden gezeten, en wilde iets doen tegen holocaustontkenners; andere onderwerpen waren het leenstelsel, waar de studenten onder lijden, of het communiceren van onderlinge solidariteit en steun, zoals kleine gebaren en complimenten in de dagelijkse omgang met vreemden. Stuk voor stuk verhalen gebaseerd op de herinneringen of ervaringen van de studenten zelf.

Antifascistische fietstocht en wandeling
Na de wandeling te hebben uitgesteld vanwege hevige storm, kon op dag drie toch de buitenactiviteit eindelijk plaatsvinden. Met vijftien studenten vertrokken we op de fiets onder leiding van Samuel richting Oosterbeek. In een heerlijk februarizonnetje nam hij ons mee langs de bunkers, monumenten, en de oude kerk in Oosterbeek waar de Britse paratroepers de laatste positie hielden voor overgave. De kogelgaten in de stenen getuigen nog van de

laatste uren hevige strijd. Op de militaire begraafplaats in Oosterbeek merkte een student op dat ze dezelfde leeftijd had als de soldaten die er lagen en vertelde een Taiwanese student over zijn militaire dienst waar hij vorig jaar nog verplicht aan mee had moeten doen. Zo ontstond er toch een verband tussen wat er 78 jaar geleden gebeurde, en de studenten nu. Via het heuvelachtige Oosterbeek kwamen we terug in de stad waar we de koepelgevangenis aantroffen. Hier werden verzetslieden tijdens de oorlog vastgehouden, maar wist ook een aantal van hen succesvol uit te breken.

Terug in de binnenstad gingen we langs de vele oorlogsmonumenten te voet verder. Hier zagen we ook het voormalig kraakpand waar de antifascisten zich verzamelden en organiseerden. Ook liepen we langs het poppodium Willemeen waar nazi's jaren terug met wapens probeerden slachtoffers te maken tijdens een multiculturele avond. Samuel studeerde ooit geschiedenis en journalistiek en bleek een uitstekend verteller. De studenten ontdekten zo dat in elke Arnhemse straathoek verhalen van verzet en heldhaftige strijd schuilen, waar men zonder de verhalen van lokale mensen toch vaak gewoon voorbijloopt. Misschien wel het mooiste verhaal ging over de vader van Samuel, een antifascist en kunstenaar die vergeefs de buren in het Spijkerkwartier vroeg om *Stolpersteine* te installeren ter nagedachtenis aan de vermoorde Joodse families die daar weggevoerd waren. Uiteindelijk gingen ze akkoord met een tijdelijk monument en hielp de buurt mee om de namen van de families met krijtverf op de stoep te schrijven. Zoals Samuel tegen de studenten zei: 'Antifascistisch activisme is niet alleen naar demonstraties gaan of harde acties doen tegen nazi's, maar dit kan ook een klein lokaal gebaar zijn'.

ArtEZ Propaganda Distro

Na de overvloed aan verhalen gingen de studenten hard aan de slag om hun eigen project te ontwikkelen en produceren. Geïnspireerd door de vele stickers die Samuel had achtergelaten, produceerden ze in korte tijd stapels stickers, *zines*, posters, en zelfs een krant om hun ideeën naar buiten te brengen. Op de laatste dag richtten we het klaslokaal in als een serie *distro's* met elke student achter een tafel, waarbij bezoekers stickers konden meenemen en het werk konden bekijken. Het risico van korte workshops doen over activistische of sociaal-politieke thema's is dat studenten zich via Wikipedia op een onderwerp storten, waardoor het zo abstract en onpersoonlijk blijft. Je krijgt dan posters over plasticvervuiling of ontbossing in de Amazone, zonder dat de studenten daar een directe, persoonlijke link mee hebben, en dat voelt de ontvanger van de boodschap ook. De persoonlijke en lokaal gewortelde verhalen die de studenten hoorden, zorgden voor een gepaste bescheidenheid in hun projecten. Ondanks de korte doorlooptijd heeft elke student een zeer persoonlijk verhaal gebruikt voor hun project, en kwam de eindpresentatie als bevlogen en oprecht over. Een zeer intense, maar erg geslaagde vijf dagen waarvan ik als docent veel heb geleerd, en ik hoop dat anderen er ook van kunnen leren. Ⓐ

Met dank aan ArtEZ University of the Arts Arnhem, AFA Nederland, Samuel, Marije, en alle ArtEZ studenten Grafisch Ontwerpen.

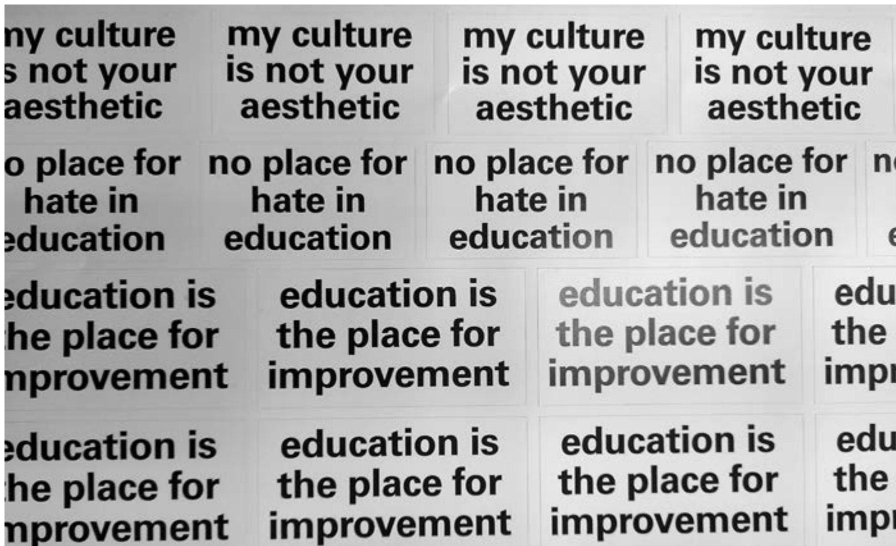

Studenten op de Airborne Begraafplaats in Oosterbeek, 2022

Overgestickerd hakenkruis in het centrum van Arnhem, 2022

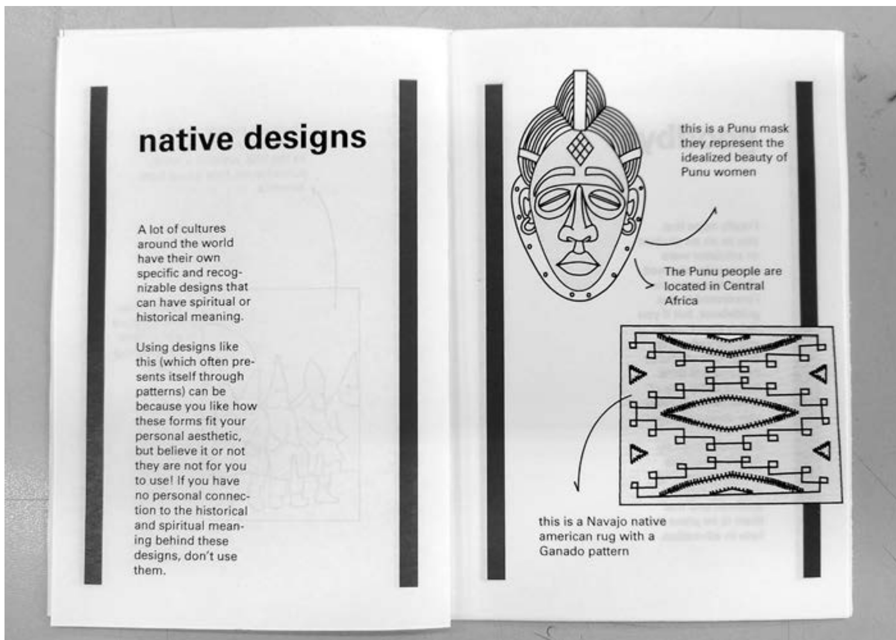
Pegasusvlag langs de Rijn met uitzicht op de John Frostbrug, Arnhem

Workshop resultaten

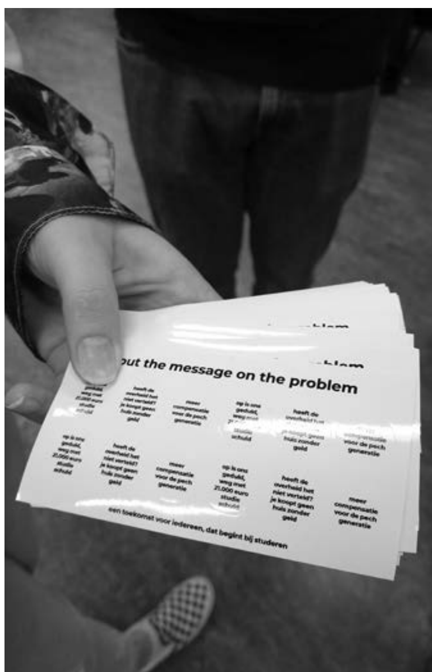

My culture is not your aesthetic
Op kunstacademies zijn studenten altijd op zoek naar inspiratie, en te vaak wordt de cultuur van minderheden toegeëigend zonder dat studenten zich hier rekenschap van geven. Een student van kleur maakte daarom een handleiding voor docenten en studenten van kunstacademies om *cultural appropriation* tegen te gaan, met name culturele uitingen van minderheden en inheemse culturen.

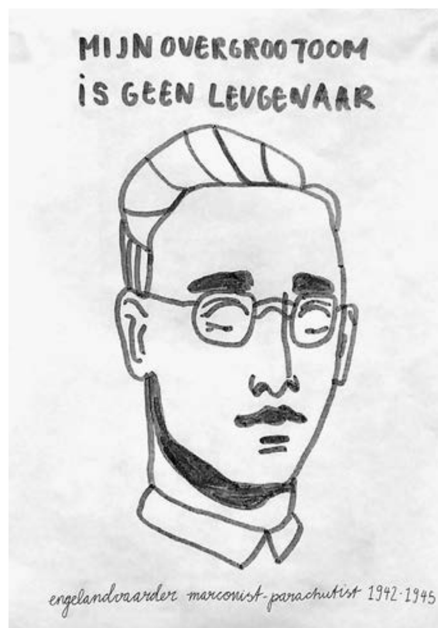

Put the message on the problem
Twee Nederlandse studenten wilden geld in circulatie gebruiken als medium voor hun boodschap over het leenstelsel. Ze maakten stickers die passen op euromunten en -biljetten, en gingen vervolgens langs bij hogescholen in de buurt om stickervellen uit te delen en in gesprek te gaan met andere studenten. Het stickervel werd in oplage geproduceerd en gratis uitgedeeld op school.

↑
Mijn overgrootoma is geen leugenaar
Drie posters met de handgetekende portretten van de overgrootouders van een student. Ze maakt zich vanwege haar familieachtergrond zorgen om mensen die de holocaust ontkennen. Waren haar grootouders dan soms leugenaars? Prachtige handgetekende posters die ze had voorzien van documentatie van haar familie, zoals identiteitsbewijzen.

Elke student heeft een persoonlijk verhaal gebruikt voor hun project, waardoor het bevlogen en oprecht overkwam

→
Safe space? #safeclubbingarnhem
Stickerserie over veiligheid tijdens het uitgaan. Deze queer-student had intimiderende situaties meegemaakt in het uitgaansleven in Arnhem, wat niet erg inclusief is. Deze stickers maakte deze persoon om te gebruiken in clubs en mensen te waarschuwen voor toxisch gedrag.

↑
I am not a virus. Stop racism. Stop xenophobia
Tijdens de pandemie waren Aziaten vaak het doelwit van racisme in Nederland, en een groepje studenten wilde dit aankaarten. Racisme tegen Aziaten is in Nederland nog steeds weinig onderkend. Door het maken van stickers, afbeeldingen op mondkapjes, en een *zine* wilde deze groep dit probleem onder de aandacht brengen.

XR, Rebel without a pause

Een aanvulling op het artikel 'Ter verdediging van Extinction Rebellion'

Steeds als Extinction Rebellion (XR) voorbijkomt in *Buiten de Orde* knijp ik mijn tenen bij elkaar. Als überhaupt al instemming wordt betuigd, is het knarsend en kreunend. Dit stuk is een aanvulling op het artikel 'Ter verdediging van Extinction Rebellion' (*Buiten de Orde* #4, 2021), dat de Engelse tak van XR als uitgangspunt neemt. Ik ben sinds oktober 2019 actief binnen XR Zuid en zoom daarop in. Ik plaats kritische noten bij het woord vooraf van Ron Vrij. Ze hebben betrekking op 'de principes van het anarchistisch activisme' als zodanig. Zie het als een verlate reactie op de discussie over het hedendaags anarchisme.

Tekst Nick J. Swarth

Beeld Steffie Emmerson

First things first. Wat heeft het voor zin om over de ideale, op anarchistische leest geschoeide samenleving te filosoferen, als er straks helemaal geen samenleving meer is om in te richten? Ron Vrij vindt het wrang dat XR niet opteert voor een *system change* (hij heeft het bij het foute eind, daarover zo meteen meer), maar wat pas echt wrang is, is dat, in het licht van het onzalige scenario dat de wereld wacht als er niet stante pede wordt ingegrepen, al ons anarchistische gefilosofeer op voorhand betekenisloos is.

Verklaring van opstand

Moedig voorwaarts: het is onjuist dat er op de website van XR Nederland niets terug te vinden is over het fenomeen *system change*. Onder het kopje 'Verklaring van opstand' staat letterlijk: 'Oneindige groei op een eindige planeet is onmogelijk. Elk economisch systeem dat daarop gebaseerd is, is gedoemd te mislukken en leidt onvermijdelijk tot vernietiging van de planeet. De huidige economie is onvrij, ongelijk en ondemocratisch. Een kleine minderheid consumeert veel meer dan onze planeet aankan, en schermt zich af van de gevolgen. Deze problemen zijn niet los te zien van het systeem. Daarom moeten we het systeem veranderen.'[1] En onder 'uitgangspunten en kernwaarden': 'Wij baseren ons op autonomie en decentralisatie. Samen creëren we de structuren die nodig zijn om machtsconcentratie tegen te gaan.'

Onder de mede door XR onderschreven actieconsensus bij de Red het Sterrebos heet het: 'We bestrijden onderdrukking: Onze strijd is feministisch, antifascistisch, antiracistisch, antivalidistisch, queer, antikapitalistisch, antispeciësistisch, tegen antisemitisme en iedere andere vorm van onderdrukking. We willen ons bewuster worden van dagelijkse en structurele discriminatie en ons er actief tegen verzetten. We geven elkaar de steun en de kracht om ons uit te spreken tegen *toxic masculinity*. Dit is een continu leerproces. Om te leren en onszelf te verbeteren zijn we kritisch op onszelf, en luisteren we open naar feedback.'[2]

Ron Vrij meent dat de eisen van XR, door hem voor het gemak samengevat in het credo 'wees eerlijk, doe wat nodig is en laat burgers meepraten' de anarchist niet passen. Het motto van de anarchist zou luiden: 'ze liegen, pleur op en alle macht aan de mensen'.

Misschien kan iemand me vertellen waar in de Nederlandse context het motto 'ze liegen, pleur op en alle macht aan de mensen' de afgelopen 150 jaar ooit zijn nut bewees? Als analyse is het uiterst mager en als grondplan dermate veralgemeniseerd dat het nergens op trekt. Alle macht aan de mensen? Nazi's en racisten zijn ook mensen...

Wezenlijker is dat hij het motto van XR verdraait. XR eist niet dat de burgers 'meepraten', maar dat de burgers meebeslissen over een rechtvaardige transitie. Het op te richten burgerberaad speelt een leidende rol speelt in de besluitvorming.[3] Het burgerberaad gaat vooraf aan belangrijke besluiten. De gedachte erachter is dat, in plaats van het individuele of partijpolitieke belang, het collectieve belang leidend is. Vooraf is duidelijk wat er gedaan wordt met de uitkomst. Bijvoorbeeld dat de aanbevelingen worden overgenomen als een zeker percentage van de deelnemers ze onderschrijft. Zonder die garantie is de kans groot dat aanbevelingen deels of helemaal niet overgenomen worden als ze de initiatiefnemer niet welgevallig zijn. Het is een oefening in basisdemocratie, een stap weg van de parlementaire democratie, waarin belangenverstrengeling regel is – geen uitzondering – en aasgieren, in de vorm van lobbyisten, bezit hebben genomen van het kadaver.

Grade A Anarchist Award

Tja, het zal allemaal wel weer in strijd zijn met 'de principes van het anarchistisch activisme'. Een dergelijke terminologie herinnert me aan de rechtlijnige marxist-leninisten, waar ik in de jaren '70 en '80 zo'n hekel aan had. Zó moet het zijn, zó moet je actievoeren en anders niet. Ook denk ik bij 'de principes van het anarchistisch activisme' meteen aan een foto: op een muur staat, in rode hoofdletters, 'SPREAD ANARCHY!' Iemand heeft het doorgestreept en er met blauwe letters ondergezet: 'Don't tell me what to do!' De eerste is degene die het heeft over de 'de principes van het anarchistisch activisme', de tweede ben ik. Mogen jullie zelf bepalen wie de *Grade A Anarchist Award* krijgt.

Eén van de aspecten die voor mij samenhangt met anarchisme, misschien wel het wezenlijkste, is de vrijheid van de gedachten. Voor mij is het tegenstrijdig dat een anarchist, die weigert (het model van) een staat te accepteren, wel vastomlijnde theorieën accepteert als inspiratie voor actie. Moeten in het geval van een anarchist niet ook de gedachten werkelijk vrij zijn, te weten vliedend, steeds bevraagd en bijgesteld worden? Moet niet de rode (vooruit: zwarte) lijn vooral dat zijn: een leidraad, in te vullen aan de hand van wat voorligt?

Bij dat vliedende karakter sluiten de eisen en actiemodellen van XR aan. Eerder heb ik duidelijk gemaakt dat XR de ultieme oplossingen niet zoekt in de huidige maatschappelijke context. XR is evengoed realistisch waar het gaat om de ruimte die de huidige context biedt. XR organiseert vreedzame en soms disruptieve acties om druk te zetten op regeringen en bedrijven en ze te dwingen om de nodige maatregelen te nemen. De geschiedenis laat keer op keer zien dat burgerlijke ongehoorzaamheid een effectieve manier is om relatief snel veranderingen teweeg te brengen.

Om radicale verandering te bewerkstelligen zijn er drie opties, zo beargumenteren Chenoweth and Stephan in *Why Civil Resistance Works*.[4] De traditionele aanpak – petities ondertekenen, politici benaderen, demonstraties en bijeenkomsten houden – heeft amper effect. De kans van slagen bij een revolutie is 23%, maar de kans dat die revolutie uitdraait op een ultra-autoritair systeem 95%. *Nonviolent direct action* (NVDA) heeft twee keer meer kans van slagen dan een gewelddadige revolutie en kan worden bereikt met een relatief klein aantal van de bevolking, 3 tot 3,5%. Op deze wijze zijn de rechten voor arbeiders, vrouwen en mensen van kleur bevochten, zijn landhervormingen tot stand gekomen, kolonisators verjaagd, en in een aantal landen dictators van het pluche gewipt. Je mag XR dus best denigrerend wegzetten als geweldloze neo-hippies, zoals een 'kameraad' deed op Facebook, maar we weten ons in goed gezelschap. Het spirituele karakter, dat de beweging volgens het artikel

van Bill Stickers heeft in Engeland, is bij XR Nederland niet afwezig, maar evenmin manifest. Dansen doen we gewoon op de anarchistische straatpunk van de Bucket Boys.

NVDA werpt niet meteen de staat omver, inderdaad, dus daar gaan we weer met 'de principes van het anarchistisch activisme'. In het geval van XR is het schijnbaar een probleem, maar elke door anarchisten omarmde actiegroep verhoudt zich tot de bestaande, door machthebbers opgetuigde en het gezag in standgehouden orde. Of het nu gaat om de woonopstand, aan gender gerelateerde zaken, solidariteit met vluchtelingen of Palestijnen, GroenFront!, of de strijd tegen racisme. Mensen, dieren en ecosystemen worden vermalen door een systeem en de eerste taak is te zorgen dat het vermalen stopt. Dat is een onontkoombare etappe op de routekaart naar een vrije en klasseloze samenleving.

De kracht van de diversiteit

XR is een volière vol vogels van uiterst divers pluimage. Het is geen eenheidsbrij van gestaalde anarchisten, socialisten of wat dan ook. Wat mij betreft schuilt in de diversiteit de kracht, want als ik de ideale samenleving zou moeten typeren, dan is radicale inclusiviteit een sleutelbegrip. XR zet zich in voor een laagdrempelige beweging waarin iedereen zich veilig kan voelen. De chaotische diversiteit laat onverlet dat op het *moment suprême* toch alle neuzen dezelfde kant op staan.

XR is georganiseerd als een gedecentraliseerde structuur van kleine autonome groepen. Een greep uit de kringen: arts in action, inclusie & macht, media & communicatie, tech, juridisch, *outreach* & training, politieke strategie & verandering, regeneratieve cultuur en de actiekring, belast met het organiseren van acties en de logistieke aspecten ervan. De Red Rebels vormen de theatrale poot. Alle kringen hebben specifieke mandaten.

Het is een nest vol mensen die willen leren: "Wij doorlopen cycli van actie, reflectie, leren en plannen maken voor nieuwe acties. We leren van andere bewegingen en perspectieven én van onze eigen ervaringen." Ik signaleer binnen de kerngroep een gestage radicalisering, ingegeven door de manier waarop het gezag reageert op de acties. Van dogmatisering is dan weer geen sprake.

Binnen XR hoef je het niet met iedereen over alles eens te zijn. De gezamenlijke noemer laat ruimte voor een veelheid aan opvattingen. Evengoed werd bij de herfstrebellie van 2021 een wappie met een bordje over een pedofielenkerkhof in het noorden des lands uit de blokkade verwijderd. Er zijn duidelijk grenzen.

XR's aanpak is mij niet onbekend. In Tilburg organiseerden we op vergelijkbare wijze acties in het kader van 1 mei en Landelijke Armoededag. Niet vragen naar partij of verband, maar: wat kun jij, wat kan jouw groep betekenen voor de manifestatie? We vormden zo breed mogelijke coalities onder de noemer Georganiseerde Weldaad. Zonder leiders of hiërarchische structuur. Op de Dag van de Arbeid vond er 's middags een demonstratie plaats en 's avonds een door de Tilburgse Anarcho Sociëteit (TAS) georganiseerde lezing van Dennis Bos. In de woorden van één van de medeorganisatoren: 'Je kunt beter de overeenkomsten zoeken en elkaar daarin vinden, dan met een vergrootglas zoeken naar verschillen en elkaar daarop afvallen.' Het grote verschil is dat onze 'brede' Tilburgse coalitie bestond uit tien tot vijftien personen en dat het bij XR gaat om honderden betrokkenen. Het is uniek hoe

mensen die elkaar amper kennen zich inzetten voor één en hetzelfde doel, samen optrekkend, zonder dat ego's (al te zeer) in de weg zitten.

Bij vergaderingen zijn er *check-in*'s en *check-out*'s. De eerste zijn bedoeld om te horen hoe het iedereen vergaat, de tweede om te checken hoe mensen de vergadering hebben ervaren. Om ieders inbreng te garanderen is er een breed scala aan gebaren beschikbaar, die er onder meer voor zorgen dat iedereen aan het woord kan komen, niet enkel de makkelijke praters en harde schreeuwers.

Wars van zwarte blokromantiek

Bij acties wordt iedereen vooraf gebrieft. Achteraf is er een evaluerende debrief, waarin ook ruimte is voor emotie en de vaak heftige ervaringen tijdens de actie, zeker ook bij debutanten. Wij mogen dan geweldloos zijn, de politie is het met enige regelmaat niet. Je kunt op meerdere niveaus deelnemen aan een actie: *low risk*, *medium risk* of *high risk*. In de laatste categorie zitten de actievoerders die arresteerbaar zijn. Je maakt altijd deel uit van een affiniteitsgroep. Sommige affiniteitsgroepen hebben specifieke taken. Los daarvan heeft iedereen een buddy, twee of drie mensen die elkaar extra in de gaten houden. Mensen van *well being* gaan tijdens een blokkade rond met eten en drinken. Op elk denkbaar niveau wordt er gezorgd voor de activisten, fysiek én mentaal. In het geval van een langere actie, bijvoorbeeld een blokkade, is er een provisorisch toilettentje.

XR is een beweging waarin gepokte en gemazelde actievoerders optrekken met jonge mensen, waarbij het aandeel van jonge vrouwen in het oog springt. XR is regeneratief. Samen plannen uitdenken, actievoeren, evalueren, maar ook samen feesten.

XR is een beweging die vecht met open vizier, wat ik persoonlijk een grote verademing vind. XR is wars van de macho zwarte-blokromantiek, die de anarchisten aankleeft. Waar anarchisten blijven hangen in grofmazige schema's over klassenstrijd en massabeweging, en volharden in enkel voor de *incrowd* herkenbare strategieën, is het anarchisme voor mij zonder waarde. Terwijl de structuren in deze kapitalistische samenleving zich absurd hard ontwikkelen, ver voorbij hetgeen een mens anno 1850 kon bevroeden, is veel anarchistische retoriek verstard. Dit is voor mij de olifant in de anarchistenkamer.

Iedereen die dit artikel leest, ook een twintigjarige, weet dat de strijd voor een rechtvaardige wereld een zaak is van de lange adem. Als die adem de mensheid überhaupt gegeven is. Emma Goldman lijkt zich dit terdege te realiseren als ze vlak voor haar deportatie uit de VS zegt: 'De strijd voor het ideaal is belangrijk, niet de realisatie.'[5]

In die zin versta ik ook het XR-motto 'Rebel for life'. Rebelleren voor het leven is iets wat je een leven lang doet. Geen 'Rebel Without A Cause' à la James Dean, maar een 'Rebel Without A Pause' in de lijn van Public Enemy. We houden de fluitketel op het vuur! Die eindeloze weg, die Emma Goldman aflegde tijdens haar leven en wij anno nu, is gemarkeerd met een flink aantal vlaggen, sommige halfstok, andere fier in top. Er zijn de afgelopen decennia slagen gewonnen. Daarmee overigens niet de oorlog, daarover kunnen we duidelijk zijn. Dat is ook exact de reden om te blijven rebelleren. Of, om het met XR te zeggen: 'Wij dagen ons giftige systeem en onszelf openlijk uit. Wij doorbreken de gewone gang van zaken en komen in actie voor verandering.' Ik nodig iedereen uit om voorbij het pluisje in de eigen navel te kijken en dat met ons te doen. Ⓐ

Mede ondertekend door Jan-Frank, ongebonden verbonden aan XR sinds 2019

1 extinctionrebellion.nl/over-ons/
2 redhetsterrebos.nl/sterrebos-bezetting/
'Red het Sterrebos' maakte zich sterk voor behoud van een 200 jaar oud bos bij Born. Autoboer VDL Nedcar, van zins het te kappen en er een productiehal te bouwen, trok uiteindelijk aan het langste eind, maar dat Red het Sterrebos en XR er keer op keer in slaagden tegenslagen te pareren met nieuwe acties is tekenend voor de flexibiliteit en slagkracht van de organisaties. Zo werden er in minder dan een week 250 mensen uit het hele land gerekruteerd voor een ondersteuningsactie van de boombezetters.
3 extinctionrebellion.nl/over-ons/
4 ericachenoweth.com/research/wcrw
5 Emma Goldman, *Mijn leven, deel 2*, Het Wereldvenster 1979, pag. 199, met een verwijzing van Henrik Ibsen.

Reacties op de discussie over antispeciësisme

De hel op aarde

Door François

Het kon niet uitblijven dat een boer zich op zijn teentjes getrapt voelt en hier klaar mee is (Boer Tijs): zijn geweten als morele rechter is zich gaan roeren.

Zoogdieren als koeien, varkens en paarden, maar ook eenden, konijnen, kippen, et cetera, zijn niet op één lijn te stellen met wormen of andere kleine organismen die je per ongeluk doodt. Met drogredeneringen zijn we weer terug bij af: het anarchisme kiest juist voor een wereld die vrij is van overheersing van mens over mens, dier en natuur.

Even naar de werkelijkheid: in ons land worden ieder uur ruim 30.000 dieren afgeslacht in de ellendige bio-industrie en dat geldt ook voor die zogenaamde 'biologische koeien' die in de wei mogen lopen. Deze dieren voelen doodsangst, de stress van afgeslacht worden en vaak ook pijn tijdens transport en slacht. De beelden van Animal Rights spreken voor zich: de behandeling van deze dieren is afschuwelijk. Als je een band hebt met je dier – stel, je hond – is dit natuurlijk uitgesloten: deze wordt met liefde verzorgd.

Met heel deze vee-industrie wordt de werkelijkheid van de Hel slechts op één bepaalde plaats aanvaard; namelijk hier op aarde. En deze Hel wordt door de mens geschapen. Deze massale, ernstige en perfide dierenmishandeling is de Hel en het werk van een menselijke samenleving, waarvan de rationaliteit nog steeds irrationeel is.

De beharing van de huid, de hoeveelheid benen, de lengte van het heiligbeen en dergelijke, zijn volstrekt onvoldoende redenen om andere lijdende wezens hier op aarde te misbruiken en uit te buiten, ze te martelen, af te slachten en op te eten, en hun leefgebied te ontnemen. Juist door onze evolutie heeft de mens het vermogen, een 'vrije keus', verkregen om te kiezen voor een leven zonder te hoeven doden. Dit staat in tegenstelling tot roofdieren, die moeten doden om te overleven. Ethiek, moraal, en compassie spelen bij het roofdier geen rol, en juist hierin kan de mens zich onderscheiden, ik zeg, 'kan', want de realiteit toont een geheel ander beeld.

Maar juist de eigenschap van dieren om meer dan wij met het bestaan zelf tevreden te zijn, wordt door de harteloze mens misbruikt, en dikwijls zo zeer uitgebuit dat de mens het dier buiten het naakte bestaan helemaal niets gunt en zelfs de vrijheid en vaak ook nog het leven ontneemt. Ⓐ

Veganisme versus antispeciësisme, en de boeren?

Door Hadrian

Twee *BdO's* geleden konden we een artikel lezen over het antispeciësisme geschreven door Peter Storm. In de vorige *BdO* stond een reactie op dat artikel van een anarchistische boer die juist een weg wil zoeken uit het antispeciësisme. De punten die Peter Storm heeft gemaakt onderschrijf ik in grote lijnen, maar ook de kritiek van Boer Tijs kan ik niet zomaar negeren. Hij maakt enkele goede punten, zeker wanneer hij mest benoemt. Ik kan mij echter niet aan de indruk onttrekken dat de kritiek misschien wel aan het goede adres is verstuurd, maar dat het huis dat op dat adres staat behoorlijk verbouwd is de afgelopen jaren. Wat ik hoop te doen met dit artikel is ten eerste de termen van de discussie – debatten laten we maar lekker op het internet – duidelijk te maken: wat betekenen veganisme en antispeciësisme nu precies, en hoe verhouden die zich tot elkaar? Vervolgens wil ik proberen om vanuit mijn positie als stedeling te kijken naar het artikel van Boer Tijs, om hopelijk wat nuttigs bij te dragen aan een bredere anarchistische ideeënvorming over hoe we om moeten gaan met landbouw in de nabije toekomst. Landbouw is immers essentieel, daar hoeven we geen discussie meer over te hebben (sorry anarchoprimitivisten, ik wacht jullie reactie met smart af).

Veganisme versus antispeciësisme

Ik ben al bijna acht jaar veganist. Ik werd dit omdat een *compa* mij destijds vertelde dat mijn redenen achter vegetariër zijn niet mijn conclusie ondersteunden. Ik erkende immers dat veel diersoorten vormen van intelligentie vertonen, en het werd mij steeds duidelijker dat koeien, varkens, en ook kippen persoonlijkheden hebben; en dus begon ik ze steeds meer als personen te zien. Een populaire veganistische leus is dan ook *animals are people*. Echter moeten we ook erkennen dat hoe graag sommige veganisten het anders willen, het veganisme grotendeels is gereduceerd tot een boodschappenlijstje.

Het veganisme is een consumentenstrategie geworden, en dit is duidelijk een probleem. Het maakt het enorm makkelijk voor het veganisme om ingekapseld te worden, maar het betekent ook dat er snel weinig oog is voor nuance en diepgaande analyse. Als je niet de juiste boodschappen in je kar gooit, dan kun je schijnbaar niet *vegan* zijn, wat de redenen ook mogen zijn dat je niet de juiste boodschappen kan kopen. Uit de Amerikaanse context kennen we het concept van de voedselwoestijn. Nu hebben we die op geografisch vlak niet in Nederland, maar een vermoeide arbeider die aan het eind van de dag veganistisch wil eten is nog steeds praktisch verplicht om zelf te koken. Betaalbare kant-en-klaarmaaltijden zijn er op veganistisch vlak nog bar weinig. Je zou kunnen spreken van een situationele voedselwoestijn. Als reactie op het veganisme als boodschappenlijstje – en ik denk dat het tekenend is dat deze reactie opkomt in de tijd dat er ineens meerdere meters aan (dure)

Antispeciësisme en veganisme houden verband, maar zijn wezenlijk verschillend.

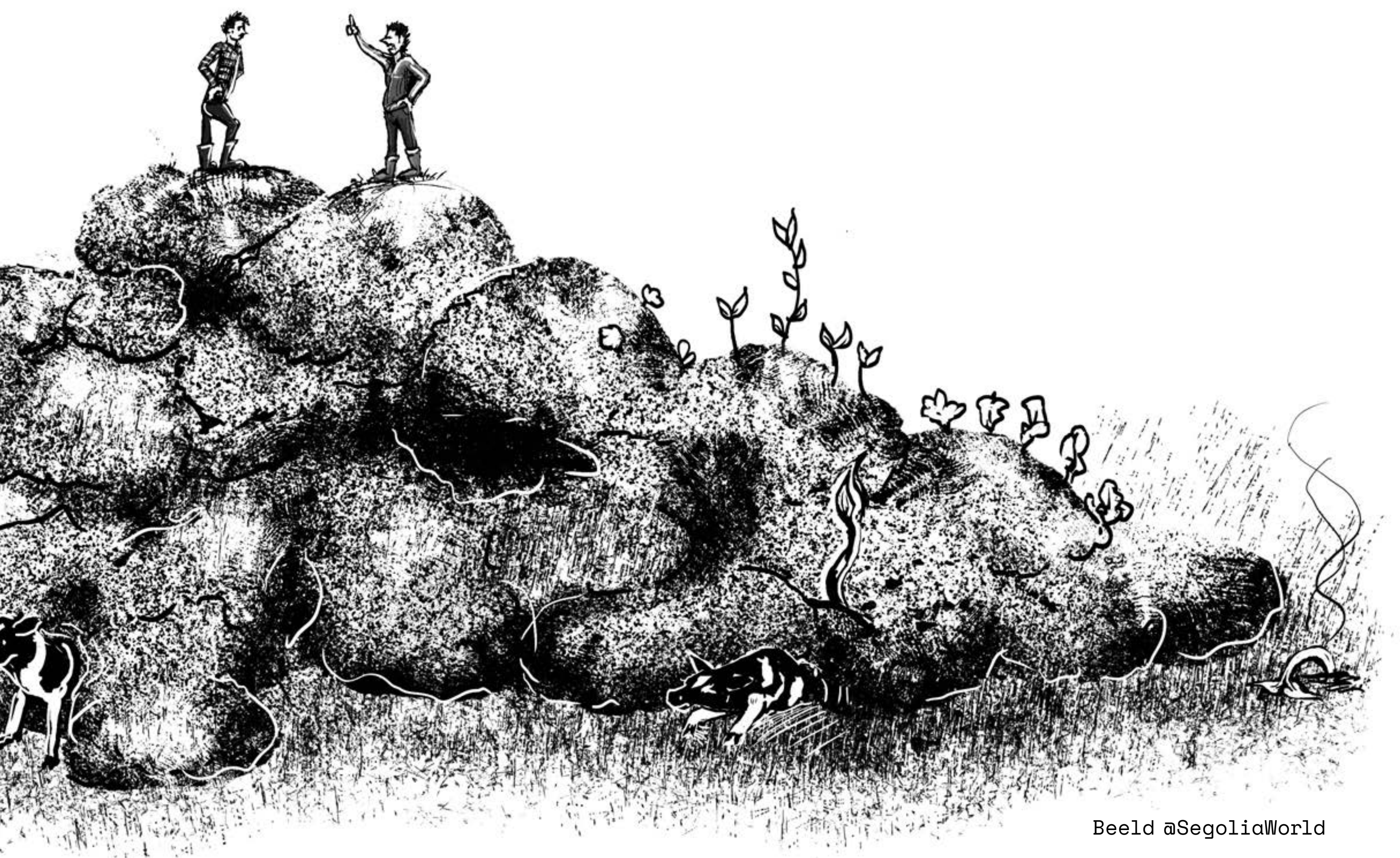
veganistische vleesvervangers in de winkel liggen – kom ik de laatste jaren steeds vaker de term antispeciesisme tegen… doch vrijwel alleen in anarchistische kringen.

Antispeciësisme en veganisme houden verband, maar zijn wezenlijk verschillend. Het antispeciësisme probeert analyses over machtsverhoudingen uit te breiden naar de manier waarop mens en natuur zich tot elkaar verhouden. Het gooit als het ware inzichten uit radicale ecologie, het veganisme en het anarchisme op een hoop om zo een breder zicht te krijgen op onze relaties tot onder andere de egel, waar Peter Storm het over had. Daar zijn overigens ook snel inzichten uit het antivalidisme bij gekomen. Dat is ook niet gek, want elke onderdrukking leunt op het validisme.[1]

Het kerninzicht van het antispeciesisme is dat de denkbeelden over de scheiding van mens en natuur schadelijk zijn voor zowel mens als natuur. Deze scheidingen hebben het ook mogelijk gemaakt om soortenhiërarchieën in te beelden waar mensen aan de top staan, ondersteund door sociaal darwinistische ideeën over de wereld. In de 19e eeuw was het ook normaal om niet alle mensen aan de top van die hiërarchie in te beelden, maar specifiek witte mensen uit Germaanse culturen. Deze hiërarchie ontwikkelde zich naast de rassenhiërarchie, en beide werden gebruikt om elkaar te versterken. Inmiddels zijn verstandige mensen – helaas zin er ook nog veel onverstandige mensen – tot de conclusie gekomen dat die rassenhiërarchie complete lariekoek is. Het antispeciësisme maakt de stelling dat de soortenhiërarchie ook een vorm van lariekoek is, maar om andere redenen. Gekleurde en witte mensen zijn immers zonder twijfel onderdeel van dezelfde soort.

Het antispeciësisme stelt dat mensen onderdeel van de natuur zijn, en daar niet boven en buiten horen te staan. Wij zijn opgegroeid tussen de dieren: sommige gevaarlijk, andere vriendelijk, en vele neutraal, maar altijd gelijkwaardig. Het is pas sinds Descartes dat we een harde scheidingslijn zijn gaan aanbrengen tussen onze soort en de rest van de natuurlijke wereld. Deze scheiding was lange tijd niet eens gemeengoed. Terwijl Descartes levende dieren aan het martelen was omdat hij dacht dat ze niets anders dan *automata* waren, erkenden de meeste Europeanen nog dat dieren personen waren. Het was dan ook vrij gewoon dat dieren voor de rechter werden gesleept, waar ze ook het recht hadden op een advocaat, en soms zelfs een rechtszaak wonnen. Zo werden in het begin van de 18e eeuw in Brazilië een aantal monniken verplicht om hout aan termieten te geven, onder de conditie dat de termieten dan wel het klooster moesten verlaten.

Dat dieren voor het gerecht werden gesleept, laat zien dat ze destijds als actoren met hun eigen motivaties werden gezien, iets wat Europeanen in de 19e eeuw grotendeels niet meer erkenden. Descartes' vooroordelen

Beeld @SegoliaWorld

waren gemeengoed geworden. Dieren werden voortaan vaak gezien als 'vlees op poten'. Deze ontwikkeling van het speciësisme was gelijktijdig met de opkomst van het kapitalisme, en dat is niet zomaar. Het kapitalisme moest namelijk uitbreiden, en dat kon alleen maar door de oude manier van kijken naar de wereld te doorbreken. Alles moest exploiteerbaar worden: dieren, land, en mensen. Speciësisme bestond al vóór het kapitalisme: dieren voor het gerecht slepen was ook een vorm van speciësisme, en de bijbel sprak van een hiërarchie van soorten.[2] Het speciësisme heeft echter veel schadelijkere en destructievere vormen aan moeten nemen om het kapitalisme te kunnen ondersteunen.

Het antispeciësisme probeert deze ideologische geschiedenis dus te doorbreken. Het veganisme, als consumentenstrategie en daarmee dus ingebed in het kapitalisme, zal dat nooit kunnen doen. De relatieve nieuwheid van het antispeciësisme betekent dat er nog ontzettend veel open vragen zijn, maar betekent ook dat het ons kan helpen om door patstellingen te breken waar het veganisme stuk loopt. Enkele van die patstellingen zijn juist elementen waar Boer Tijs in zijn artikel terecht kritiek op heeft.

Over mest en dieren op de antispeciësistische boerderij

Meststoffen zijn in onze geïndustrialiseerde maatschappij enorm belangrijk, en het is nog een zeer open vraag of puur veganistische landbouw de antwoorden geeft die we nodig hebben. Op dit moment met zijn allen overstappen naar veganistische landbouw is in ieder geval niet mogelijk, maar als we naar landbouw vanuit een antispeciësistische ooghoek kijken is dat ook helemaal niet nodig. Het veganisme, omdat het grotendeels een boodschappenlijstje is, ziet het boerendier louter en alleen als een productiemiddel. Als je producten eet van een boerderij waar dierlijke mest is gebruikt, dan zegt de *hardline* veganist dat dat in principe fout is. Feit is natuurlijk dat, op misschien een paar steenrijke Hollywood-veganisten na, niemand alleen maar diermestvrije voeding kan eten. Het is amper te vinden en gewoon veel te duur. Als je een bloemkool van de supermarkt haalt dan heb je net zomin zicht op de stoffen die de wortels hebben opgezogen als op de stoffen die er overheen gespoten zijn.

Maar wat als dieren die op een boerderij leven nu helemaal geen productiemiddelen hoeven te zijn? Wat als we ze kunnen zien als gelijkwaardig, misschien zelfs als medeboeren? Er is geen reden om aan te nemen dat een boerderij met afdoende areaal niet eens wat koeien en kippen en misschien een paar varkens kan laten rondlopen om daar gewoon een beetje rond te schijten. Ze kunnen dat doen als volwaardige leden van de boerderij, net zoals elke boerderij die ik ooit heb bezocht wel een hond vrij heeft rondlopen. Ongetwijfeld zal het noodzakelijk zijn om bepaalde dieren weg te houden van bepaalde gewassen, anders vreten ze alles wat voor menselijke consumptie bedoeld is.

Dat lijkt me echter een relatief klein probleem wat met een beetje vernuft kan worden opgelost. Geen hekken om de dieren binnen te houden, maar om ze buiten te houden.

Ik kan me indenken dat, wanneer de dieren niet meer als productiemiddelen en producten worden gezien, dit de landbouw misschien duurder maakt. De dieren moeten immers nog steeds gevoed worden, en als ze ziek zijn zal toch echt de dierenarts op bezoek moeten komen. Maar dat lijkt me relatief makkelijk op te lossen door de gigantische subsidiebedragen die nu naar vleesproductie gaan vrij te spelen en naar dit soort landbouw over te maken.[3]

Deze manier van dieren in onze landbouw integreren, heeft niet alleen voordelen voor de dieren, maar ook voor ons milieu. Mest is inderdaad een zeer belangrijk punt en het is goed dat Boer Tijs daarop wijst. Maar hoe lang hebben we al niet te maken met mestoverschotten? Hoeveel dode zones zijn er onderhand in de oceaan door mestvloei? Daarnaast weet iedereen inmiddels wel dat de stikstofcrisis bestaat, al houden ze aardig goed uit de media waarom dit zo'n probleem is voor de natuur.[4] Het raarste is misschien nog wel dat wij in Europa nu kampen met de overschotten, terwijl in Brazilië gigantische stukken natuurland worden gecultiveerd om de schijtende koeien hier te voeden. Er is als het ware een grote stikstof- en fosfaatpijplijn aangelegd die de vruchtbaarheid van land in het Globale Zuiden verlaagt, terwijl wij niet weten wat we hier met de poep aan moeten. In een antispeciësistische landbouw, waar we dus een manier vinden om samen met dieren te leven in plaats van de dieren als producten te zien, moet het toch mogelijk zijn om een betere balans te vinden.

Conclusie

Ik denk dat het essentieel is dat we een discussie hebben over hoe de voedselvoorziening er op korte termijn, en in de anarchie, uit moet zien. Eén ding is zeker: het huidige voedselsysteem is overmatig verspillend en maakt onze wereld kapot. Daar moeten we ook bij benoemen dat politici tot nu toe alleen maar kunnen blunderen, voor een belangrijk deel omdat de vleeslobby enorm sterk is in zowel Europa als de VS. Het antispeciësisme kan, denk ik, belangrijke inzichten bieden in discussies over het 'hoe-dan-wel?' Een platte consumentenstrategie zoals het moderne veganisme *racet* naar bepaalde valkuilen toe die eigen zijn aan denkwijzen die staat en kapitaal niet bekritiseren. Veganisten zien vaak bijvoorbeeld geen problemen met een vleestaks; daar denken Peter Storm, ik, en andere antispeciësisten die ik ken toch anders over.[5]

Het antispeciësisme heeft nog zeker niet alle antwoorden, daar is het te jong voor. En laten we hopen dat we ook bescheiden genoeg blijven om nooit te stellen dat het wél alle antwoorden heeft. Wel stelt het betere vragen dan het veganisme, en de antispeciësisten die ik ken staan ook meer open voor de ervaringen van bijvoorbeeld gekoloniseerde volkeren. Mijn antispeciësisme is bijvoorbeeld enorm beïnvloed door het geweldige boek *Braiding Sweetgrass* door Robin Wall Kimmerer.

Laten we naar een wereld van gelijkwaardige mensen, dieren, en hopelijk ook planten streven. Hoe dat er uit gaat zien, weet ik nog niet… maar op basis van de manier waarop mijn eigen relatie tussen mens, dier, en plant in de afgelopen acht jaar is ontwikkeld, kan het alleen maar interessanter, leuker, en wonderbaarlijker zijn dan het speciësisme. Ⓐ

Noten

1. Mel Baggs, 'There is ableism somewhere at the heart of your oppression no matter what your oppression might be', op: ballastexistenz.wordpress.com/2016/05/01/there-is-ableism-somewhere-at-the-heart-of-your-oppression-no-matter-what-your-oppression-might-be/, geplaatst op 1 mei 2016.
2. Het legt namelijk een menselijke moraliteit (of beter gezegd, een staatsmoraliteit) op aan dieren, die daar misschien hele andere ideeën over hebben.
3. Emma L. Meelker, 'Zo houdt de vleeslobby Europa in haar greep', op: oneworld.nl/lezen/klimaat/zo-houdt-de-vleeslobby-europa-in-haar-greep/, geplaatst op 11 september 2020. 28 miljard voor (melk-)veehouderijen per jaar in Europa. Dat zijn veel bruine bonen.
4. Een van de redenen is dat dit ontzettend slecht is voor biodiversiteit, omdat bepaalde planten veel beter op stikstofrijke grond groeien dan andere. Deze zullen dan de overhand nemen en de andere planten verdrijven. Dat heeft een domino-effect hebben wanneer de verdreven soorten waardplanten zijn voor bijvoorbeeld vlinders of andere essentiële rollen in een ecosysteem hebben.
5. Peter Storm, 'Vleestaks', op: peterstormt.nl/2022/03/30/vleestaks/, geplaatst op 30 maart 2022.

Een No Border Camp om grenzen te slechten!

Abolish Frontex als speerpunt, maar er is meer

Van 8 tot 14 augustus vindt op een nader te bepalen plaats in Nederland weer een No Border Camp plaats. Het No Border Camp draagt als motto ‘Abolish Frontex’, naar de internationale campagne die momenteel loopt tegen dit Europees Grenswachtagentschap, dat onder andere medeverantwoordelijk is voor vele pushbacks in de Middellandse Zee: het terugduwen van boten waarop vluchtelingen zitten, vaak terug naar Libië. Of: een enkele reis verdrinkingsdood.

Tekst Joke Kaviaar   Beeld savask89

De koppen bij elkaar steken
Bovenstaande is al reden genoeg om in actie te komen tegen de (militarisering van de) grenzen van Fort Europa. Het is waarom we in een No Border Camp bijeen willen komen met een gezelschap van het een zo groot mogelijke diversiteit aan mensen. Om de koppen bij elkaar te steken en te kijken wat we kunnen doen aan de grenzen die staten en kapitalisme hebben geschapen om hun voortbestaan krampachtig te beschermen. De vraag die we ons stellen is: hoe slechten we die muren en hekken, het prikkeldraad, de camera’s, gevangenissen, regelgeving, de wetten en controlesystemen? Hoe breken we het systeem van grens- en dus bevolkingscontrole en het geïnstitutionaliseerde racisme af?

Op dit moment krijgt Frontex elk jaar meer macht en meer geld. Ze houden er vluchtelingen mee tegen in de Middellandse Zee en de Egeïsche Zee. Ze organiseren gezamenlijke deportatiecharters vanuit EU-landen, trainen grenswachten, stellen apparatuur ter beschikking. Dat zijn zo wat dingen die de meeste mensen wel weten. Intussen worden met landen ver buiten Fort Europa deals gesloten om vluchtelingen buiten de EU tegen te houden, zodat ze niet eens een land dat grenst aan de EU kunnen bereiken. Vluchtelingen die in bootjes worden opgepakt kunnen met name in Griekenland rekenen op vervolging wegens mensensmokkel, omdat ze aan het roer zouden hebben gestaan om de boot in veiligheid te brengen, door de nood of door de smokkelaars daartoe gedwongen. Daar worden hele lange gevangenisstraffen voor uitgedeeld. Help je als Europeaan een vluchteling uit een niet-EU-land, dan ben je ook de klos, want dat heet dan strafbaar te zijn. De kampen in landen als Turkije en Griekenland zijn een verschrikking waar geen einde aan komt. Vluchtelingen worden er voor onbepaalde tijd vastgehouden in afwachting van een behandeling van hun asielverzoek. Dat duurt zo lang dat je je kunt afvragen of het wel de bedoeling is om het verzoek te behandelen. In Libië moet je al helemaal niet in een kamp terechtkomen, want daar zijn martelingen, verkrachtingen en moord gemeengoed in overeenstemming met de EU.

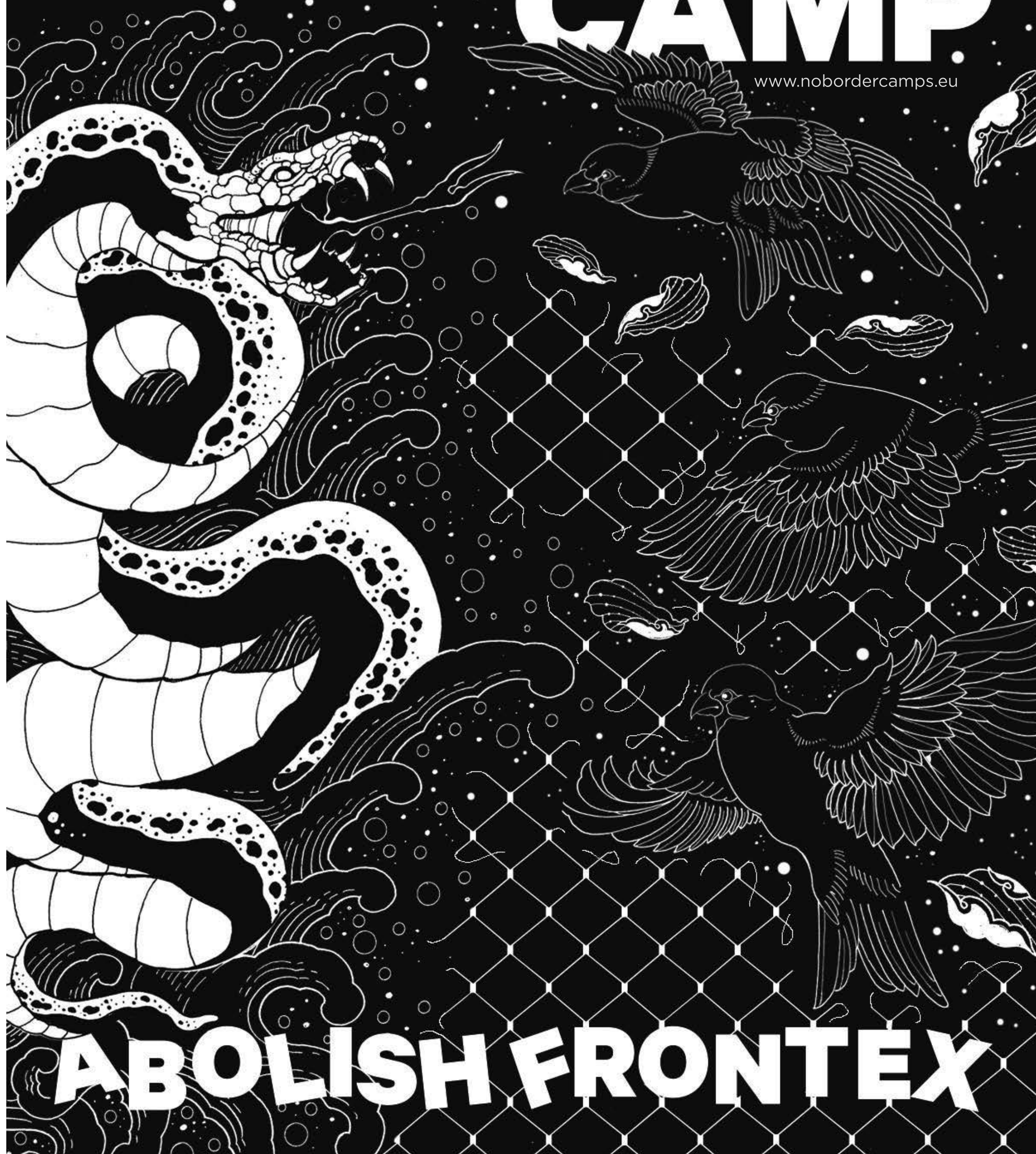
Aan de andere kant van Europa proberen vluchtelingen vanaf de Franse, Belgische of Nederlandse kust het Verenigd Koninkrijk te bereiken, opnieuw door in bootjes te stappen. De ‘oplossing’ die Boris Johnson daarvoor gevonden heeft heet Rwanda: daar willen ze vluchtelingen die de Noordzee wisten over te steken dumpen. Het doet denken aan de praktijken van Australië, dat op eilanden van Papoea-Nieuw-Guinea en Nauru detentiecentra inrichtte. Bereiken mensen de EU wel en weten ze bijvoorbeeld Nederland te bereiken, dan wacht hen hier een nieuwe hel van wachten zonder perspectief, behandeld worden als derderangsburger, afwijzing, leven op straat of nog meer kampen en gevangenissen in afwachting van deportatie: de IND is een afwijsmachine.

Een No Border Camp is bij uitstek de gelegenheid om de grenzen die tussen mensen bestaan te slechten

Groepen vluchtelingen zijn ertegen in actie gekomen: nog afgelopen winter voerde We Are Still Here actie tegen de huidige ‘opvang’ voor uitgeprocedeerde vluchtelingen, de LVV (Landelijke Vreemdelingen Voorziening, een *pilot*), dat vooral een vehikel is geworden van dwang en chantage om mensen ertoe te bewegen zogenaamd vrijwillig het land te verlaten (zie artikel in *BdO* #4 2021).

Als je dit allemaal zo ziet, kun je altijd wel ergens iets doen om vluchtelingen in hun strijd te steunen, of zelf actie te ondernemen tegen het monster dat Frontex, ofwel Fort Europa, heet. De grenzen zijn overal. Aan de zee, op het land, in de gevangenissen, op straat. Ja, zelfs in ons hoofd. Maar waar beginnen we? Wat kunnen we leren van anderen, hier of elders? Wat kunnen we leren van de vluchtelingen zelf? Van hun moed en vindingrijkheid, hun ervaringen, de spiegel die ze ons kunnen voorhouden?

Een kwestie van lange adem
Om strijd te voeren hebben we kennis nodig, uitwisseling van informatie en ervaring. Maar ook: doorzettingsver-

8-14 AUGUST 2022 • THE NETHERLANDS / LOCATION TBA
NO BORDER CAMP
www.nobordercamps.eu
ABOLISH FRONTEX

mogen, volharding. Dat alles in het volle besef dat deze strijd niet in een paar jaar gestreden is, niet in een decennium. Veel mensen, vluchtelingen voorop, zijn zich er terdege van bewust dat dit een kwestie van een lange adem is. En dus moeten we elkaar zien, horen, spreken, inspireren, motiveren, en versterken. En: we moeten grenzen tussen mensen slechten als we verder willen komen. Alle reden dus voor een No Border Camp!

Een No Border Camp is bij uitstek de gelegenheid om de grenzen die tussen mensen bestaan te slechten, zodat we tegen de groeiende stroom van racistische, nationalistische en fascistische drek in de handen ineen kunnen slaan. Tegengif tegen het verdeel-en-heersmantra van 'ze pikken onze huizen, onze uitkeringen, ons werk, ons land in'. 'Ze', de vluchtelingen, worden gereduceerd tot nummers. 'Ze' zijn teveel, te anders. Daarom: als we grenzen van onwetendheid en vooroordelen kunnen slechten, dan zijn we een heel eind op de goede weg. Uiteindelijk zijn we allemaal opgezadeld met een stukje geïnternaliseerd racisme dat we al actievoerend ook willen bestrijden: we moeten de invloed van opvoeding, school, mediahetze en politieke lastercampagnes doorbreken. Kennismaken met mensen die een andere taal spreken, een andere cultuur of achtergrond hebben. Zo'n No Border Camp is bij uitstek geschikt als ontmoetingsplaats. Een plaats om elkaar te leren kennen tijdens workshops en discussies, tijdens het drinken van thee, het eten van een maaltijd, het maken van muziek of theater en natuurlijk: terwijl we samen in actie komen. Om de grenzen tussen staten te vernietigen of beter nog: de staten zelf.

Wat we willen? Een solidaire wereld!

Wij willen vrijheid van beweging en vestiging voor iedereen, overal. Een gelijkwaardig recht op bestaan en alles wat daarbij hoort. Weg met het nationalisme van de staten. Weg met het idee dat mensen die je niet kent 'vreemdelingen' zijn die je kunt ontmenselijken, als gevaar kunt bestempelen, tot vijand kunt verklaren. Wat we willen? Een solidaire wereld!

Maar de vluchtelingen uit de Oekraïne zijn toch van harte welkom? Hoezo No Border Camp?
We zien vluchtelingen uit het Midden-Oosten en Afrika stelselmatig met alle middelen tegengehouden worden. Tegelijk staan nu de EU-landen met open armen klaar voor vluchtelingen uit Oekraïne. Je zou haast gaan denken dat het houden van een No Border Camp de plank volledig misslaat, want kijk eens wat 'we' doen voor vluchtelingen!

Het Europese 'asiel'beleid gaat dan ook niet over het tegenhouden van alle migranten maar om *cherry picking*. Wie is er wit en christelijk genoeg en dus inpasbaar in 'onze' samenleving? Wie kan er gebruikt worden om 'onze' economie draaiende te houden? No-Borderstrijd is meer dan alleen een strijd tegen de grenzen die we op de landkaart getrokken zien. Het is strijd tegen racistische bevolkingspolitiek, en tegen het kapitalisme dat uiteindelijk de dienst uitmaakt in het kiezen van de werknemers die de bedrijven en de bazen willen hebben om uit te buiten. In de tuinbouw, in slachthuizen, in de schoonmaak: laag betaalde en precaire banen. Tegen het 'eigen volk' kan de bal worden uitgespeeld om het ook maar voor een fooi te komen doen, want voor jou in de plaats staat er wel iemand klaar die nog makkelijker uit te buiten valt. Strijd tegen racisme is daarom tegelijk klassenstrijd. En dan is er nog het uitkiezen van hooggeschoolden, de zogenaamde *brain drain*, want het veelgehoorde argument dat mensen maar 'in eigen land' de boel moeten gaan opbouwen, wordt ook alleen maar gebruikt als dat goed uitkomt. Neokolonialisme is springlevend. Uitbuiting kent vele gezichten. Terwijl sommigen verleid worden hierheen te komen, worden anderen tegengehouden en verjaagd onder het valse voorwendselen van het 'draagvlak': wie vlucht voor oorlog of vervolging is welkom (bij voorkeur uit Europa) en de rest stikt maar. Dit is het onderscheid: wie vlucht voor de gevolgen van klimaatvernietiging, wie vanwege armoede een beter bestaan zoekt, of persoonlijke redenen heeft om zich ergens niet veilig te voelen, moet het doen met de criteria die vluchtelingen onderverdelen in 'veiligelanders' en 'echte' vluchtelingen. Verdeel en heers.

Kruispunten en een try-out
Er is natuurlijk zoveel meer te vertellen. Ik noemde al even dat strijd tegen racisme en klassenstrijd samenvallen. Dat geldt ook voor strijd tegen patriarchale machtsverhoudingen, klimaatstrijd, queer-strijd, antikolonialisme, antivalidisme. Het één kan niet zonder het ander bestaan, omdat elke vorm van onderdrukking verweven is met de andere. De wereld die ons voor ogen staat – die anarchistische, zonder overheersing die ons langs verschillende, elkaar kruisende lijnen van onderscheid verdeelt in bruikbaren en onbruikbaren – komt er dan ook niet zomaar. *Last but not least*, zo'n No Border Camp is tegelijk een soort *try-out*, waarin we kunnen uitproberen hoe die wereld eruit zou kunnen zien: om onze eigen aangeleerde grenzen tot de grond toe af te breken en tegelijk de No-Border-strijd een nieuwe impuls te geven en met succes op de poorten van Fort Europa te beuken.

Brick by brick, wall by wall, Fortress Europe has to fall!
Genoeg redenen voor een No Border Camp! Maar! Dat kamp komt er niet alleen doordat een groepje mensen, dat de koppen bij elkaar heeft gestoken, dat voorbereidt en organiseert. Om het kamp te laten slagen, zijn deelnemers nodig die er ook wat aan willen bijdragen, die mee willen denken van tevoren of ter plaatse. En dus: wil je meedoen, wil je erheen? Heb je een idee voor een bijdrage aan het kamp? Neem dan contact op via nbc-2022@riseup.net.

Tot op No Border Camp! Ⓐ

Tekst No Border Netwerk

KRONIEK MIGRATIESTRIJD

Niemand is illegaal

‘Niet gay genoeg’ ondersteuning LGBT+ vluchtelingen

DIVERSE DATUMS
Het initiatief LGBT Asylum Support biedt al enige jaren ondersteuning aan en voert campagne voor LGBT+ vluchtelingen die geen verblijfsstatus toegekend krijgen. LGTB Asylum Support roept onder meer op mensen te ondersteunen bij de behandeling van hun zaken in rechtbanken:
DINSDAG 8 MAART – voor een homoseksuele asielzoeker uit Kameroen bij de rechtbank Utrecht
VRIJDAG 22 APRIL – voor een lesbische asielzoekster uit Sierra Leone bij de rechtbank Den Bosch
VRIJDAG 29 APRIL – voor een homoseksuele asielzoeker uit Nigeria bij de rechtbank Haarlem

Demonstratie ‘Abolish Frontex – End Dutch Participation’

VRIJDAG 22 APRIL
In het kader van de internationale Abolish Frontex-campagne vinden in het weekend van 22 tot en met 24 april in diverse landen activiteiten plaats om aandacht te vragen voor het Zwitserse referendum (op 15 mei, en helaas verloren) over het beëindigen van de financiële bijdrage van het land aan EU-grensbewakingsagentschap Frontex. In Den Haag organiseren Stop the War on Migrants en Radical Solidarity een demonstratie langs drie ministeries, de Tweede Kamer en het lobbykantoor van de wapenindustrie om te protesteren tegen de Nederlandse bijdragen aan Frontex. Zo’n 40 mensen nemen deel, er worden publieksacties bij de locaties gehouden en veel flyers uitgedeeld.

Vluchtelingen protesteren tegen omstandigheden opvang

DIVERSE DATUMS
De Russische inval in Oekraïne dwingt veel mensen uit dat land op de vlucht te slaan. Europa stelt zich over het algemeen tamelijk gastvrij op, althans voor witte vluchtelingen. Talrijk zijn de verhalen over racisme tegen niet-witte vluchtelingen uit Oekraïne en elders. De komst van vluchtelingen uit Oekraïne naar Nederland leidt meteen tot ‘capaciteitsproblemen’ in de opvang bij het immer slecht voorbereide COA. Regelmatig worden vluchtelingen, met name uit andere landen dan Oekraïne, ondergebracht op ongeschikte locaties, met slechte faciliteiten en weinig privacy. In de eerste weken van mei laten vluchtelingen hier op een aantal plekken protest tegen horen:

- bij de noodopvang in Soesterberg protesteren vluchtelingen tegen sobere omstandigheden, gebrek aan privacy en onveiligheid;

- in Schinnen houden vluchtelingen in de noodopvang een sit-in tegen de slechte leefomstandigheden en overwegen ze in hongerstaking te gaan tegen de langzame en soms stilliggende asielprocedures;

- in Meppel gaan 75 vluchtelingen enige tijd in hongerstaking in protest tegen hun behandeling op een opvangboot en het lange wachten op duidelijkheid van de kant van de IND;

- zo’n twintig vluchtelingen uit het AZC in Drachten houden een protestbijeenkomst bij het IND-kantoor, eveneens vanwege het lange wachten in hun procedures;

- in Vlissingen gaat een vluchteling uit Egypte in hongerstaking tegen het gebrek aan rechten en het racisme waarmee hij geconfronteerd wordt

Demonstratie ‘The crime is my skin color’

ZONDAG 15 MEI
In Amsterdam organiseert het Afrikaanse Vluchtelingen Collectief een demonstratie tegen de behandeling van, en het racisme tegen. Afrikaanse mensen die Oekraïne moeten ontvluchten: “Afrikaanse vluchtelingen/ongedocumenteerden hebben al jarenlang te kampen met xenofobie en racisme. Afrikaanse vluchtelingen uit Oekraïne werden gediscrimineerd en ongelijk behandeld terwijl anderen met open armen werden ontvangen. Iedereen heeft recht op een veilig bestaan. De dubbele standaard in de behandeling van vluchtelingen moet stoppen!”

Steunactie voor vluchteling vrouwenopvang Leiden

VRIJDAG 20 MEI
Zo’n twintig mensen van onder meer Doorbraak en Bond Precaire Woonvormen verzamelen zich bij de vrouwenopvang Rosa Manus in Leiden om de dreigende uitzetting van een ongedocumenteerde vluchtelinge te voorkomen. Hoewel de vrouw, een slachtoffer van huiselijk geweld, nog een procedure voor een verblijfsvergunning heeft lopen vinden gemeente Leiden en de opvang dat ze moet terugkeren naar een bedreigende situatie in Marokko. De politie komt uiteindelijk niet opdagen, maar de opvang zet alle steun en begeleiding voor de vrouw stop.

Schrijven en striptekenen buiten de gebaande paden

Gesprek met Barbara Stok

Bijna niemand kent de oude Griekse cynische filosofe Hipparchia, en dat is jammer. Barbara Stok brengt daar met haar geweldig leuke stripboek verandering in.

Tekst Rymke Wiersma

Beeld Barbara Stok

Haar eerste boek, *Barbaraal tot op het bot* verscheen in 1998. De boeken van Barbara Stok gingen meestal vooral over haar eigen leven. Kwetsbaar en kritisch. Extra leuk voor mij en veel anderen, omdat haar leven zich voor een groot deel buiten de gebaande paden afspeelt.

Omdat ik zelf ook schrijf (en soms pogingen doe te tekenen), interesseert het me altijd om te kijken hoe anderen dat doen: hoe verwerk je je eigen ideeën in de schrijfsels, tekeningen of strips die je naar buiten brengt? Het intrigeert me hoe een verhaal uitgebeeld in tekeningen heel anders (duidelijker soms, grappiger) overkomt dan eenzelfde verhaal dat alleen uit woorden bestaat.

Het lijkt me geweldig om zo makkelijk te kunnen tekenen als Barbara doet – hoewel ik snap dat zo'n stripboek gigantisch veel werk is en eindeloos veel geduld vereist. Toch lukt het haar steeds weer. Binnen de wereld van

de stripboeken is Barbara Stok beslist niet marginaal, ze is volgens *NRC* 'een van de belangrijkste stripmakers van Nederland'. Na verschillende boeken waarin haar eigen leven het uitgangspunt is en zijzelf de hoofdpersoon, verscheen in 2019 het boek *Vincent*, een dik boek over het leven van Vincent van Gogh. Het werd in vele talen vertaald en verscheen in twintig landen. Het lukt haar om dicht bij de kwetsbare kant van de schilder te komen.

Onlangs verscheen haar nieuwste stripboek, eveneens lekker dik (bijna driehonderd pagina's), en dit was voor mij echt smullen, want ik 'kende' de hoofdpersoon: Hipparchia, een filosofe uit het oude Griekenland, ze leefde omstreeks 300 voor nul. Hipparchia maakte deel uit van de cynici, voorlopers van de Stoïcijnen. Ik kwam haar naam tegen toen ik mijn boek over de Stoïcijnen (*Stoïsche notities*, eerste druk 2008) schreef. Er is helaas weinig over haar bekend, en bijna niemand heeft ooit van haar gehoord. Toen Barbara een tijdje geleden op Facebook aankondigde dat er binnenkort een boek van haar uitkwam over een Griekse filosofe die meer dan 2.300 jaar geleden leefde, ging ze ervan uit dat niemand zou raden om wie het ging, maar ik wist het meteen en vroeg: begint haar naam met een H? Raak!

Hoewel ik het boek natuurlijk al bij voorbaat leuk vond, overtrof het mijn verwachtingen. Heel knap hoe Barbara de bijeengesprokkelde kennis over Hipparchia en haar tijdgenoten (zowel filosofen als 'gewone' mensen) tot een boeiend en ook spannend verhaal heeft geboetseerd. Om het verhaal goed te kunnen schrijven, bestudeerde ze alles wat maar in boeken over Hipparchia en andere cynici te vinden is. Om het landschap goed te kunnen tekenen reisde ze naar Griekenland, ze bezocht er Maroneia, de geboorteplaats van Hipparchia, en archeologische musea om een beeld te krijgen van de voorwerpen uit die tijd.

Nadat ik het boek uit had, wilde ik haar graag een keer spreken. Wat volgt is meer dan een interview. Soms vroeg zij ook dingen aan mij en stukjes daarvan zijn terecht gekomen in wat ik hieronder heb uitgewerkt van ons gesprek.

Misschien handig om te weten: Diogenes is de bekendste van de oude cynici, hij woonde in een ton. Beroemd is hij door het verhaal dat Alexander de Grote, die hem bewonderde, aan hem vroeg wat hij wenste, hij zou hem alles geven wat hij wilde, waarop Diogenes slechts aan Alexander vroeg uit zijn zon te gaan staan, zodat hij niet langer in de schaduw zou zitten. Krates, de latere echtgenoot van Hipparchia, was een leerling van Diogenes. Op zijn beurt was Krates weer leraar van Zeno, de grondlegger van de stoïcijnse filosofie.

Hoe kwam je er in de jaren negentig toe om stripverhalen te gaan maken?

Schrijven en tekenen heb ik altijd leuk gevonden, als kind al. Ik begon weer met striptekenen in de tijd dat ik een baan had als journalist/fotograaf. Ik deed het puur voor mijn eigen plezier. Het was een manier om mijn frustraties over het werk op papier te zetten en om afleiding te geven. Mijn vrienden reageerden enthousiast op die eerste strips. Ik maakte er gekopieerde boekjes van. Die liepen vrij snel steeds beter. Op een dag werd ik gebeld door uitgeverij Nijgh & Van Ditmar. En niet lang daarna door een tijdschrift dat een vaste strip van me wilde plaatsen. Zonder dat het de bedoeling was, kon ik er ineens van leven.

Je eerste strips gaan vooral over je eigen leven, was je daar de enige of een van de weinigen in? Wie inspireerde je?

Rond die tijd begonnen ook Maaike Hartjes en Gerrie Hondius met autobiografische strips. Peter Pontiac was in Nederland de eerste. Ik ben vooral beïnvloed door alternatieve Amerikaanse strips, die ontdekte ik toen ik een jaar of twintig was. Over seks, drugs en rock 'n roll. Zo heel anders dan de strips die ik kende uit mijn kindertijd: *Kuifje*, *Guust Flater*. Het ging over echte mensen die een kater hadden, naar bandjes gingen, net als ik. En er zat maatschappijkritiek in. Ik verwerk ook maatschappelijke thema's in mijn strips. Milieu, onthaasting, overconsumptie, bewakingscamera's. De film *Starship Troopers* van Paul Verhoeven is ook een voorbeeld voor mij geweest. Enerzijds is dat een lekkere domme actiefilm, maar ondertussen heeft-ie toch wat te melden. Zo'n mix vind ik ideaal. Ik zou met mijn boeken het liefst een zo breed mogelijk publiek aanspreken, zodat ik met mijn boodschap veel mensen bereik.

Hoe kwam je eigenlijk in aanraking met de oude Griekse filosofen?

Ik doe af en toe vakken filosofie aan de universiteit hier in Groningen. Daarbij zat ook het vak oudheid, dat vond ik heel mooi, maar eerder had ik al over de Stoïcijnen gelezen.

Hoe kwam je daar dan op?

Op een gegeven moment wilden we kinderen, en toen we geen kinderen kregen was ik daar heel verdrietig over. In de zoektocht naar een manier om daar overheen te komen kwam ik bij de Stoïcijnen en Epicurus uit. Daar was ik heel enthousiast over.

Had je daar zelf wat aan?

Ja! Die Stoïcijnen hebben mij eroverheen geholpen. Ik kon het toen zo zien: voordat ik kinderen wilde, was ik volkomen gelukkig met mijn leven, wat is er eigenlijk veranderd? Er is een wens bij gekomen. Dus die wens is eigenlijk de oorzaak van mijn verdriet, als ik die wens niet meer zou hebben is het eigenlijk opgelost – misschien klinkt het raar om een wens uit te schakelen, maar voor mij werkte het wel. Dat ging niet van het ene op het andere moment natuurlijk. Die Stoïcijnen zetten je ertoe aan om je gedachten te analyseren, en om te kijken of het wel klopt wat je vindt en wat je voelt. Door er zo over na

te denken kwam ik erachter dat ik kinderen hebben heel erg idealiseerde, er alleen maar de positieve kant van zag, want het betekent natuurlijk ook poepluiers en slapeloze nachten. En andersom: als je geen kinderen hebt, heeft dat ook voordelen. Meer tijd voor andere dingen, meer vrijheid. Later heb ik een cursus gedaan bij Miriam van Reijen waar ik stoïcijnse oefeningen leerde. Die doe ik nog steeds regelmatig bij alledaagse ergernissen en dergelijke.

Je hebt dus eerst de Stoïcijnen ontdekt, daarna pas hun voorlopers, de cynici, waar Hipparchia deel van uitmaakte?

Ja, en dat die cynici voorlopers van de Stoïcijnen waren ontdekte ik pas toen ik al bezig was met dit boek! Ik had al besloten dit boek te gaan maken, had er subsidie voor aangevraagd en ging aan de slag, onder andere door erover te lezen, pas toen ontdekte ik dat de cynicus Krates de leermeester was van Zeno, de grondlegger van de Stoïcijnen. Achteraf logisch omdat de ideeën heel verwant zijn, dat was juist waarom ik me tot die cynici aangetrokken voelde.

Wat ik mooi vind is dat de Stoïcijnen de nadruk leggen op activiteit, dat is mijn interpretatie en zo heb ik er ook in mijn boek over geschreven. Niet de wereld passief over je heen laten komen, maar je goede gevoel halen uit wat je zelf kunt doen.

Ja, dat stoïcisme erop neer zou komen dat je je niet laat raken door alles wat er gebeurt, dat is een misverstand. Je maakt een onderscheid tussen wat je niet kunt doen en wat je wel kunt doen. Het is wel zo handig om je niet druk te maken over dingen waar je geen invloed op hebt. Dat is vaak moeilijk, maar je kunt altijd kijken naar wat je wél kunt doen, en doe dat dan ook! Als je het niet doet, dan wil je het blijkbaar niet.

Wat ik zo leuk vind aan Hipparchia en Krates in je laatste boek, is dat je ze heel schattig hebt gemaakt. Dat had ook wel anders gekund, want niemand weet natuurlijk hoe die cynici echt waren. Ik heb ook wel eens citaten van Diogenes gelezen waarbij ik me afvroeg of ik hem, als ik hem nu zou kennen, wel zo aardig zou vinden.

Ik heb gelezen dat Diogenes veel pittiger was dan Krates, confronterender. Terwijl Krates meer helpend was, hij werd wel de 'deuropener' genoemd, mensen hadden bordjes boven de deur hangen: 'Krates welkom'.

Dat helpende komt in jouw boek heel duidelijk naar voren. Als mensen een probleem hebben waar ze niet uit komen, halen ze Krates erbij. Van Hipparchia heb je een meisje gemaakt dat, nog voor ze Krates kende, filosofisch was en overal over nadacht. Is daar ook iets over bekend?

Bijna niks, niet meer dan twee alinea's, dus dat kon ik allemaal zelf bedenken. Bij het boek *Vincent* probeerde ik Van Gogh in te vullen zoals hij uit zijn brieven naar voren komt, maar bij Hipparchia kon dat natuurlijk niet, dus dat beeld kan gewoon nooit kloppen, dat is mijn fantasie.

We weten dat Hipparchia uit Maroneia kwam, en we weten dat ze met Krates trouwde en Krates woonde in Athene. Maar hoe kwam ze dan in Athene? Daar is niks over bekend. Als je zo'n verhaal maakt, moet dat ineens allemaal kloppen en dan blijkt dat dat best een afstand was, en hoe reisden ze eigenlijk in die tijd? Lange afstanden deden ze meestal over het water, dus ik denk dat ze er met een boot is gekomen. En hoe lang doe je daarover? Mijn ouders zeilen, dus ik vroeg ze hoe lang je over zo'n afstand doet.

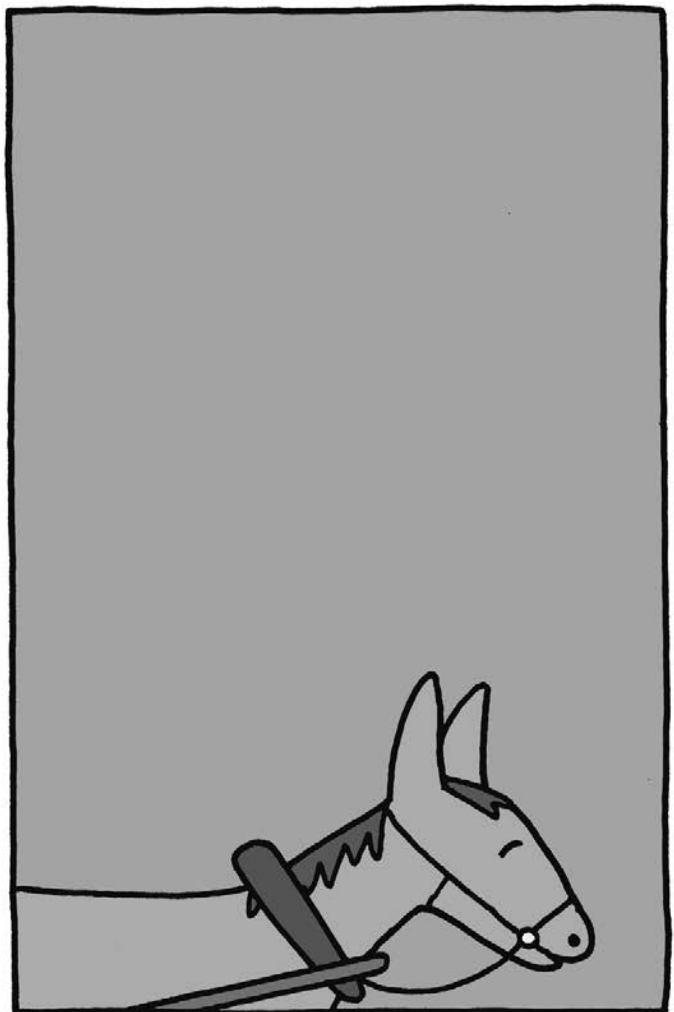
En je bent er zelf heen gereisd.

Ja. Eerst naar Thessaloniki, want daar hebben ze een heel goed archeologisch museum, dat is in het noorden, en vanaf daar naar Maroneia. In haar tijd was dat een best grote havenstad en nu is het een piepklein dorpje. Een plein met een grote boom in het midden en een heel klein haventje, en een restaurantje dat toevallig open was toen wij er waren. Ook waren er nog wat ruïnes uit die tijd, waaronder een stukje van een theater.

In hoeverre lijk je zelf op Hipparchia?

Pas toen het boek af was realiseerde ik me dat ik best veel van mezelf in haar heb gestopt. Ik denk

dat dat ook wel logisch is, want je gebruikt toch je eigen ervaringen voor het schrijven. Een van de verhaallijnen die erin zit gaat over een vrouw die doet wat er van haar verwacht wordt, die heel meegaand is, en die daar uiteindelijk tegen in verzet komt. Dat is iets dat ik ken uit eigen ervaring en ik denk dat dat misschien wel voor heel veel vrouwen geldt. Je wordt opgevoed met het idee dat je bescheiden en meegaand moet zijn. Misschien tegenwoordig minder expliciet, maar... Hoe je moet zijn als man of als vrouw, dat zit door de hele samenleving heen gegoten.

Ik vind dat je in dit boek die ontwikkeling van Hipparchia heel mooi subtiel hebt weergegeven, zodat je er als lezer makkelijk in mee kunt gaan. In het begin dacht ik af en toe: kom op, toe nou! Maar ze komt gelukkig steeds met vragen, vragen die anderen niet bedenken. Bijvoorbeeld over dieren: ‘kunnen dieren ook voelen?’ Haar broer reageert daar heel schamper op, zoals veel mensen nu nog steeds reageren.

Ja, ‘kunnen dieren gelukkig zijn?’ Op Facebook had ik dat plaatje gepost, daar kwam een reactie op van iemand die dat een antropocentrische vraag vond, ‘dan ga je menselijke dingen op een dier plakken’, dat vond hij absurd. Maar voor mij is dat net zo’n vraag als: ‘kunnen dieren kijken?’ Dus blijkbaar is dat nog steeds nodig, die vraag. Dat aspect van die dieren wilde ik graag benadrukken, want het feministische aspect zit vanzelf al heel duidelijk in het boek, door het onderwerp. Ik wilde het niet alleen maar daarover hebben.

Uit de bewaard gebleven fragmenten over Hipparchia blijkt dat ze al heel wat mannen had afgewezen voordat ze met Krates trouwde, maar in jouw boek is het probleem juist dat haar familie zich zorgen maakt of ze wel aan de man zal komen. Hoewel ze nog heel jong is, zijn ze bang dat ze straks te oud zal zijn om nog in aanmerking te komen.

Dat heb ik gedaan om de lezer van nu duidelijk te maken hoe de positie van de vrouw toen was. Afhankelijk en onderdanig. Uiteindelijk wijst ze ook in mijn verhaal die rijke kandidaat af, dus dat aspect zit er ook nog in.

Dat is natuurlijk de vrijheid die je hebt als schrijver.

Ja, in de fragmenten staat bijvoorbeeld alleen dat zij dezelfde kleren draagt als Krates, maar aan het eind van het verhaal laat ik niet alleen Krates maar ook Hipparchia al haar kleren uitgooien. Daarmee wilde ik voor de mensen van nu uitdrukken wat een heftige daad het was wat zij deed. Ik had het eerst zo getekend dat ze nog wel ondergoed aan hadden, maar dat werkte niet.

Het cynisme doet denken aan bepaalde stromingen, anarchisten, activisten en idealisten van nu. Heb je daar zelf iets mee, en trouwens, zat jij niet in een punkband?

Ja, ik drum niet meer vanwege een blessure, anders zou ik het nog wel doen. Wat acties betreft, ik heb een tijdje geleden stickers gemaakt voor de varkens in de vleesindustrie, en die verkocht ik zonder winst om ze zoveel mogelijk te verspreiden. Dat is een goed voorbeeld van iets waarover ik me heel erg druk maakte, waarna ik dacht, oké, wat kan mijn invloed zijn: ik kan leuke tekeningen maken. Die gevoelens zet je dan om in een kleine actie. Als veel mensen iets kleins bijdragen dan kan het samen uiteindelijk toch iets groots worden.

Ook heb ik actiegevoerd tegen de komst van cameratoezicht hier in Groningen, maar dat was een verloren zaak. En natuurlijk heb ik meegedaan aan demonstraties tegen de aardbevingen. Maar zo'n hele grote groep mensen bij elkaar, die met z'n allen heel sterk iets vinden… daar kan ik niet zo goed tegen. Dat raakt iets in mij, dan krijg ik de neiging om in huilen uit te barsten. Laatst was er hier een woonprotest. Sprekers op het podium die het kapitalisme aankaartten. Eindelijk, dankzij de wooncrisis, gaan nu meer mensen dat inzien. Er kwam een woede in me op, omdat ik het er zó mee eens ben, en al zó lang. Het lijkt of die woede ergens in mij sluimert, diep weggestopt.

Niet stoïcijns hè.

[Gelach.] Die woede is inderdaad geen prettige gemoedstoestand.

Het kan ook voelen als duidelijkheid: hier sta ik voor, en fijn dat dat gedeeld wordt door veel anderen.

Gevoelens geven een signaal van wat je belangrijk vindt. Stoïcisme houdt natuurlijk niet in dat je geen gevoelens meer mag hebben. Stoïcijnse oefeningen helpen mij wel om vervelende gevoelens wat te kalmeren en duidelijk te krijgen wat er aan de hand is, en wat je eraan kunt doen.

Bijvoorbeeld als ik me boos maak dat mensen met weinig geld niet of nauwelijks aan een betaalbare woning kunnen komen. Als ik daar een stoïcijnse oefening op loslaat, ga ik mijn gevoelens kritisch bekijken. Welk oordeel schuilt erachter? In dit geval: het oordeel dat iedereen fatsoenlijk moet kunnen wonen. Ik wil dat de situatie verandert. De Stoïcijnen maken dan onderscheid tussen waar je wel en waar je geen invloed op hebt. Boos in je kamer zitten treuren, helpt niemand. Bekijk wat je wél kunt doen, en doe dat dan ook. Ik kan me bijvoorbeeld aansluiten bij een actiegroep, of stickers ontwerpen. De Stoïcijnen helpen mij om mijn gevoelens te kalmeren en om te zetten in daden.

In hoeverre wil je met je strips mensen aan het denken zetten?

Met dit boek hoop ik inderdaad dat ik mensen aan het denken zet en dat Hipparchia en Krates voor veel mensen bronnen van inspiratie zullen zijn om andere keuzes te maken. Ik merk, nu mensen het lezen, dat er heel verschillende dingen uitgehaald worden. Voor sommigen geldt dat ze er überhaupt door in filosofie geïnteresseerd raken of weer opnieuw, of ze voelen zich gesterkt in het feministische aspect ervan – laatst was er een vrouw uit het Midden-Oosten die zei: zoals Hipparchia leeft, zo leven vrouwen in mijn land nog steeds. Anderen raken geïnspireerd op het vlak van *consuminderen* – ook al is dat een beetje een raar woord. Het boek is voor volwassenen, maar ook voor jongeren, en vooral voor jongeren hoop ik dat ik ze kan laten zien dat filosofie leuk en zinnig is.

Speelde dat ook bij de boeken over je eigen leven?

Daar had ik dat ook wel. Ik heb er bijvoorbeeld eentje gemaakt over dat ik een baan had als journalist/fotograaf, en dat ik overspannen werd en ontslag nam. Daar zit de vraag in: al dat werk dat we doen, hoe zinnig is dat allemaal?

Het zou wel eens kunnen dat dat het eerste stripboek van jou is dat ik heb gelezen. Ik weet nog dat we er met een aantal – zoals we dat toen noemden – 'bewust baanlozen' heel enthousiast over waren. We kozen er toen bewust voor geen betaalde baan te nemen omdat we niet aan 'het systeem' wilden meewerken, allemaal mensen die superactief waren in actiegroepen en zo, maar dat wil niet zeggen dat er geen dingen speelden als twijfels of schuldgevoel. Daar kwamen dus allerlei niet-stoïcijnse reacties bij kijken.

Ja, dat herken ik. Dat vind ik wel een worsteling en een strijd. Ik vind dat onze maatschappij verkeerd in elkaar zit, maar je kunt bijna niet om het systeem heen, omdat we er middenin leven. We zitten in deze wereld, waarin we worden doodgegooid met al die kapitalistische waarden, wat het betekent om man of vrouw te zijn, al die dingen waar ik het niet mee eens ben, waarover die cynici ook zeggen: dat zijn allemaal illusies. Neem zoiets als landbezit. Iemand zegt: dit is van mij. Dat is absurd. Ik denk best radicaal daarover. Verzet kan op allerlei manieren. Gewoon een boek lezen in het park kan al een daad van verzet zijn, omdat je dan even niet meedoet aan het kapitalisme.

Zou je zelf zo kunnen leven als Hipparchia?

Ik heb tijdens het maken van het boek wel eens gedacht: eigenlijk moet ik dat ook uitproberen, op straat leven, al is het maar een paar dagen. Maar dat heb ik niet gedaan, dat is blijkbaar een grote stap. Volgens mij vonden de cynici zelf trouwens niet dat iedereen per se zo moest leven

als zij. Het ging hun meer om de omschakeling in denken. Ik heb laatst een boek over minimalisme gekocht en was toen zo enthousiast dat ik even dacht: ik doe alles weg! Maar ik woon hier met een man die er anders over denkt. Nu hebben we uit onze woonkamer twee hele kasten weggewerkt. We proberen al een tijdje zonder auto, geen kleren kopen – en vegetarisch eten, dat wilde ik al twintig jaar.

En, zou jij het kunnen, zoals Hipparchia leven?

Hmmm. Ik zou dan wel graag Krates, of nee, Hipparchia of een andere sterke vrouw bij me willen hebben, want het zou vast heel leerzaam zijn, maar ik zou op straat leven hier en nu niet alleen ongemakkelijk maar vooral heel onveilig vinden.

Een vriendin van mij slaapt regelmatig buiten, in het bos, in de natuur. Dat wil ik nog wel eens proberen, in zo'n min-zoveel-slaapzak.

Waarom zou je dat willen?

Als je dat kunt, dan ben je onafhankelijk. Dan weet je: mij kan niets gebeuren. En dat is ook de cynische houding. Als je weet dat je met heel weinig toekunt, en dat je hitte en kou kunt verdragen, dan hoef je nergens meer bang voor te zijn.

Je had veel succes met je boek over Vincent van Gogh. Van Gogh kent natuurlijk iedereen, maar Hipparchia? Toch was ook dit boek binnen korte tijd alweer herdrukt en komen er weer een boel vertalingen. Maar ben je er los van het succes ook blij mee, gewoon door je eigen tevredenheid over het boek?

Dat is een mooie vraag. Net als bij *Vincent* probeerde ik ook bij dit boek niet te hoge verwachtingen te hebben over verkoop en succes en dat soort dingen. Ik doe gewoon mijn best een zo goed mogelijk boek te maken, zodat ik, als ik het af heb, kan denken: ik ben tevreden, ik kan hier trots op zijn, en dat moet in principe voldoende zijn. Natuurlijk hoop je wel dat het gelezen wordt en dat mensen het mooi vinden. Dus als het helemaal niks had gedaan, was ik natuurlijk toch wel teleurgesteld geweest. Maar als ik me daar van tevoren al op instel, komt het niet te hard aan. Ik ga eigenlijk uit van het ergste.

Ja, echt? Na al je successen?

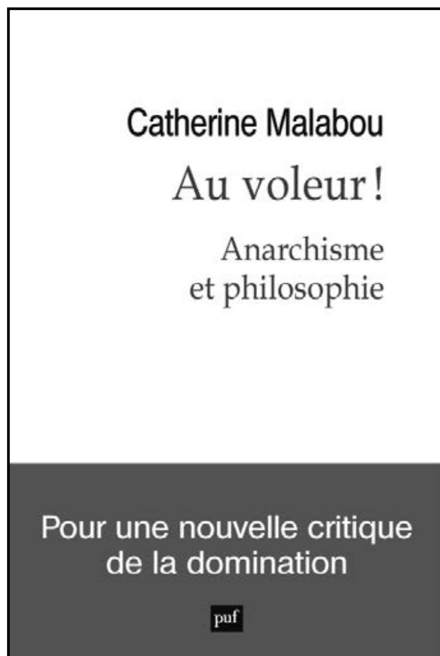
Ja, Hipparchia, niemand kent haar...

Ik wel!

Ja, maar verder kent niemand Hipparchia. Dus ik ben echt verrast dat het zo goed loopt. Dat er nu al zoveel vertalingen zijn toegezegd. Het is zo'n succes! Daar ben ik heel blij mee.

Ik had er sterk rekening mee gehouden dat het een marginaal boek zou kunnen worden, en dan was ik er nog steeds blij mee geweest. Ⓐ

Barbara Stok, *De filosoof, de hond en de bruiloft*. Nijgh en van Ditmar (2021), 296 blz., prijs € 24,99

Anarchie: 'zonder regering' De uitdaging van een alternatieve politiek

Boekrecensie van Catherine Malabou's *Au voleur ! Anarchisme et philosophie*

Tekst Thom Holterman

In een tijdperk waarin men zich wereldwijd bewust wordt van de noodzaak van een alternatieve politiek, stelt de Franse filosofe Catherine Malabou voor het filosofisch denken te richten op het anarchisme. Zij ziet er namelijk de enige visie in die ons in staat stelt de legitimiteit van zelfs de overheersing door de regering in twijfel te trekken. Tegelijk is het de enige visie die ons vertrouwen kan doen wankelen dat je leiding nodig hebt om te overleven.

In haar boek *Au voleur ! Anarchisme et philosophie* (Houd de dief! Anarchisme en filosofie) bestrijdt Malabou, docente aan een Engelse en een Amerikaanse universiteit, de voornoemde legitimiteit vanuit haar visie op anarchie en anarchisme. Als filosofe is zij er mee bekend (eens was zij een medewerkster van de Franse filosoof Derrida) dat een aantal filosofen van de twintigste eeuw concepten van anarchie heeft

ontwikkeld om de hedendaagse situatie van ethisch en politiek denken te begrijpen. Maar zo merkte zij, die filosofen pakten nooit door, zo zou ik het zeggen, naar het anarchisme. Merkwaardig dus, of niet…

Wat ik mij voorneem te doen is het volgende. Geopend wordt met een beschrijving van het anarchisme van Malabou zoals ik dat in haar boek vind. Vervolgens komt de opzet van het boek aan de orde. In dat boek treft men heel wat 'weetjes' aan, maar daar is het mij niet om te doen, reden waarom ik mij zal bezighouden met de 'methodische inzichtverwerving' zoals die is aan te treffen. Daarna ga ik kort in op de 'gebruikelijke vijanden' van het anarchisme en zal ik eindigen met de paragraaf 'Ik ben anarchist'.

Het anarchisme van Malabou

Om duidelijk te hebben waarover we schrijven, is het goed het volgende op te merken. De term anarchie bestrijkt twee uitersten, wanorde en de hoogste vorm van orde (Élisée Reclus geciteerd door Malabou; p. 13). De tweede vorm (orde) is door meerdere anarchisten op uiteenlopende manieren in het kader van het anarchisme uitgewerkt. Vervolgens is de methodische opmerking van haar, waarmee zij ons eraan herinnert dat de gebruikelijke lezing van de geschiedenis steeds verticaal is, van groot belang. Want aldoor vindt men daardoor een hiërarchische interpretatie van dominante posities.

In het anarchisme wordt verticaliteit verworpen. De politieke voorstelling gaat uit van horizontaliteit. Het anarchisme wijst verticaliteit af om wat het vertegenwoordigt: een logica van regeren. Die logica reduceert elke tweedeling tot een relatie van ondergeschiktheid. Welnu, om te regeren is er geen behoefte aan ondergeschiktheid, merkt Malabou op. De verwijdering van de behoefte aan ondergeschiktheid leidt tot introductie van allerlei politieke organisatievormen, die dat als (inherent) kenmerk dragen (horizontaliteit van de organisatie; leden zijn elkaars gelijken; rotatie bij rolbekleding). Hierop laat Malabou de uitspraak van Élisée Reclus volgen: 'Ons politieke doel (…) is afwezigheid van een regering, dat is de anarchie (…)'. Malabou herkent zich in deze anarchie-opvatting.

Voor haar onderzoek onder filosofen meent zij dat het nodig is, iets naders over de indeling van typen anarchisme te zeggen. Zij draagt twee nieuwe typen aan die ik als onjuist en onnodig afwijs. Tegenover elkaar zet zij 'feitelijk anarchisme' (*anarchisme de fait*) en 'ontwakend anarchisme' (*anarchisme d'éveil*). Ik ga ervanuit dat het anarchisme kernachtig te typeren is met behulp van twee parameters, (a) antikapitalisme en (b) antiautoritarisme. Het feitelijk anarchisme vult Malabou met onder meer anarchokapitalisme en 'uberisatie'. We hebben hier van doen met verschijnselen die niet te rijmen zijn met de gegeven parameters. Het is in dat licht onjuist de term anarchisme ervoor te kiezen. Malabou weet dat ook, want zij herinnert ons eraan dat anarchokapitalisme zich de naam toe-eigent zonder deel uit te maken van de anarchistische traditie (p. 18). Al in 1981 is deze afwijzing terug te vinden in het nummer van *de AS* (54) met als thema 'Schijnanarchisme'.[1]

In het 'ontwakend anarchisme' brengt zij verschijnselen onder als libertair getinte experimentele, politieke alternatieven zoals la ZAD (*zone au défendre*, zone om te verdedigen). Waarom zou je daar een nieuwe typering binnen het anarchisme voor gebruiken? Onnodig dus. Gelet op de parameters valt een verschijnsel binnen óf buiten het libertaire denken. Ik zal dan ook verder geen aandacht schenken aan deze indeling. Dan hanteert zij nog een andere tweedeling, filosofisch anarchisme en politiek anarchisme. Ook aan deze indeling is iets merkwaardigs. Dat zal ik aan de orde stellen bij de behandeling van de opzet van het boek.

Opzet van het boek

Malabou viel het jaren geleden op, dat een aantal filosofen van naam zich met 'anarchie' beziggehouden heeft. Zij heeft toen onderzocht wat hun bevindingen waren. Achtereenvolgens kwamen bij haar op de snijtafel: de Duitse priester en filosoof Reiner Schürmann (die veelal in het Frans schreef), de Franse filosofen Emmanuel Levinas, Jacques Derrida (eveneens literair criticus), Michel Foucault, Jacques Rancière en de Italiaanse filosoof Giorgio Agamben. Waarom heeft Malabou hen gekozen?

Allen hebben geschreven over anarchie zonder (a) te komen tot het aangaan van een verbinding met het anarchisme en (b) zonder als consequentie de logica van regering af te wijzen. Dit alles zelfs waar zij in hun visie de verwerping van het piramidale dictaat van de regeringsmodellen opnamen. Malabou formuleert het nog eens zo: 'De genoemde filosofen schrijven over anarchie als het hart van hun denken, maar onderstrepen systematisch de onherleidbaarheid tot politiek anarchisme' (p. 24). Kortom, zouden zij doorpakken dan was te spreken over anarchisme. Nu blijven zij steken in wat Malabou noemt 'filosofisch anarchisme'. Dit maakt die term onjuist, want de filosofen zijn niet aan het anarchisme toegekomen. En 'politiek anarchisme'? Anarchisme is politiek. Malabou voelt dat zelf al, denk ik, want regelmatig schrijft zij over de 'filosofen van de anarchie'…

Als consequentie blijft er dan een merkwaardig boek over, althans het valt op een zeer onevenwichtige manier uiteen. De eerste ruim zeventig pagina's kunnen als een intellectuele uitdaging gelezen worden. De volgende driehonderd pagina's hebben veel weg van het raadplegen van een orakel. Het meeste draait om een etymologische uitleg van de term anarchie bij de genoemde filosofen, die verschillend over een aantal zaken denken, maar alle uitkomen bij het punt waarvoor zij zich niet willen blootgeven (het doorpakken naar 'politiek anarchisme'). Het orakel moet worden geïnterpreteerd (dat is meestal zo met orakels), maar levert niets op.

Wellicht is dit een wat oneerbiedige uitdrukking van mij – want het is te onderkennen dat de auteur er heel veel werk aan gehad heeft – maar wat maakt het de lezer die in het anarchisme geïnteresseerd is duidelijk? Ik stel die vraag wel, maar beantwoord hem niet. Eenieder moet dat bij lezing zelf zien te doen.

Om aan te geven dat ik haar inzet niet geringschat, zal ik haar eigen denkbeelden over anarchie en anarchisme hieronder nog wat uitwerken.

Methodische inzichtverwerving
Het anarchisme gaat voor alles over een strijd tegen dominantiemechanismen – en daarmee voor vrijheid en gelijkheid. Het gaat niet alleen om statelijke domeinen maar alle domeinen van het leven waarin zulke mechanismen werken. Omdat Malabou later bij de zes genoemde filosofen hun gebruik van het anarchie-begrip onderzoekt, heeft zij het nodig om zelf aan te geven waar het begrip ontwikkeld is en hoe het gebruikt is. We zitten dan in het oude Griekenland.

Laat nu niemand denken dat anarchisten daar niet zelf achter gekomen zijn. Het tegendeel blijkt al onmiddellijk uit de openingszin van een inleiding die Élisée Reclus hield voor de vrijmetselarij loge van de Filantropische Vrienden in Brussel, in 1894. Ik citeer de zin: 'Anarchie is geen nieuwe theorie. Het woord zelf, genomen naar de geaccepteerde betekenis van 'afwezigheid van regering', dus van 'samenleving zonder leiders', is van oude oorsprong en werd gebruikt lang voordat Proudhon hem gebruikte' (vertaling door de auteur; Élisée Reclus, 'L'anarchie'; eerst verschenen in het tijdschrift *Temps nouveau*, 1895; heruitgave Éditions Mille et Une Nuits, 2009). Elke anarchist kan deze libertaire betekenis van anarchie kennen.

Nu is het niet absurd je bezig te houden met de ontwikkeling van een woord dat gebruikt wordt. Het kan voor een goed begrip interessant zijn te achterhalen wat er 'in gebruik' nog meer gebeurt. Eén van de dingen is dat er gewenning bij mensen ontstaat omtrent de betekenis van een bepaald woord. Dat werkt weer door in de houding van mensen ten opzichte van machthebbers, leiders, leiding, boven ons gestelden. In dit perspectief kan je je afvragen wat precies de betekenis is van archiek, *arkhè* in oud Grieks, van 'an-archie'? Precies? Of wordt er een keuze gemaakt om iets binnen een bepaald narratief passend te krijgen? Voor een tendentieus antwoord strooit Malabou met wat betekenissen bij die oude Grieken.

Onder vermelding waar zij de betekenissen vond, neem ik van haar over dat de geschiedenis van het begrip begint met *anarkhia* met als betekenis: 'een regulier bestaand volk dat geen regering kent', of 'afwezigheid van een leider', of 'het ontbreken van gezag', of 'de weigering van gehoorzaamheid'. Maar dan krijg je gezagsaanbidders als Plato bij wie anarkhia ineens wordt geassocieerd met bijvoorbeeld *anomia* (anomie), ofwel de 'afwezigheid van wet'. Aristoteles maakt anarkhia een synoniem van *ataxia*, 'wanorde' (p.41). Is het toeval dat veel van wat wij als Westerse waarden mede ingegeven krijgen, via de filosofen Plato en Aristoteles tot ons komt – en niet van de eerdere filosofen?

Malabou verwijst dan naar een Amerikaanse theorie-criticus. Die construeert het 'archistische paradigma' als de filosofische versie van wat bij Proudhon heet: het 'regeringsvooroordeel' (p. 29). Proudhon kwam daarop omdat hij op veel plaatsen in de maatschappij onderschikking aantrof. De kritiek op de staat van hem en andere anarchisten is dus vooral kritiek op het feit dat de staat slechts een voorwendsel is voor regering. Deze observatie verbindt zich met de inrichting van politieke organisaties (en niet alleen die) waarin sprake is van een ongelijke verdeling van geregeerden en regeerders. Dat er bepaalde lui zijn die bevelen en anderen die gehoorzamen, dat is, zagen we, wat ook heet de 'logica van regering', het spoort met het bedoelde 'regeringsvooroordeel' bij Proudhon (p. 27). En nu volgt een constructie van een samenhang die de ogen mag openen.

Het 'archistische paradigma', waarin dit alles is ondergebracht en waarover de Amerikaanse theorie-criticus schreef, tekent de structuur, die aan het begin van de Westerse denktraditie staat, en die verbonden is met de statelijke soevereiniteit en regering. Deze structuur heeft een naam, te weten arkhè, waar Aristoteles – daar is hij weer – het filosofische begrip inwijdt door het tegelijk te definiëren als 'begin' en 'bevel', aldus Malabou (p. 29). Dit paradigma vormt de hoeksteen van alle politieke filosofie tot in de twintigste eeuw. In de tweede helft daarvan begint het ontmantelen ervan als het gezamenlijke werk van de filosofen van de anarchie en anarchisten. Maar waar de anarchisten doorpakken houden de filosofen stil. De filosofische anarchie neemt de paradoxale vorm aan van een anarchie zonder anarchisme (p. 34).

Gebruikelijke vijanden
Het kan natuurlijk erger. Het anarchisme kent zo zijn gebruikelijke vijanden. Dat het wordt afgewezen door politiek-rechts is niet verbazingwekkend. De gebruikelijke vijanden zitten echter ook bij een aantal elementen in politiek-links en radicaal-links. Malabou wijst er een enkele keer op. Zo noemt ze de Franse linksradicale filosoof en econoom Frédéric Lordon, die een vernietigende aanklacht houdt tegen het anarchisme ('de zwakte van het horizontalistische denken', enzovoorts) (p. 48). Ook citeert zij de Franse marxistische filosoof Alain Badiou, die over de anarchistische figuur opmerkt: '(...) die nooit iets anders is geweest dan de ijdele kritiek, of de dubbelganger, of de schaduw, van communistische partijen, net zoals de zwarte vlag slechts de dubbelganger of de schaduw is van de rode vlag' (p. 35). Wat een onzin wordt hier uitgekraamd. Maar we weten wie het zegt. Deze marxistische filosoof is in zijn lange leven opeenvolgend aanhanger geweest van Lenin, Stalin, Mao en Pol Pot. Hij heeft hun slachtingen onder de burgerbevolking in de respectieve landen goedgepraat (33 jaar na zijn steunverlening aan het regime van Rode Khmer, ondanks de genocide, heeft hij ervoor zijn spijt betuigd).[2]

Wat met betrekking tot deze hoek van politiek- en radicaal-links immer opvalt, is dat men aldoor 'grote' leiders omarmt, dat de leer die zij aanhangen die van de 'grote' leider is (marxisme, marxisme-leninisme, stalinisme, maoïsme). Dat deel van links kan niet zonder leider, gelooft principieel in de leider. Het wordt beheerst door verticale denkpatronen. En ongeacht links of rechts, elk

horizontaal geprojecteerd en opgezet sociaal(-economisch) experiment, zal naar hun oordeel vernietigd moeten worden. Want er zou eens een precedentwerking kunnen ontstaan, wat hun ideeën over macht zal aantasten. Men wil niet dat duidelijk kan worden dat mensen in associaties en op solidaire manier zonder leider, zonder regering, hun gemeenschap een levend bestaan kunnen geven.

Dit spreekt ook uit het onlangs verschenen boek *The Forgotten Revolution. The 1919 Hungarian Republic of Councils* (2022). Uit de inleiding bij het boek vertaal ik enkele eerste korte alinea's: 'Na de ineenstorting van het Oostenrijks-Hongaarse keizerrijk, na de Eerste Wereldoorlog, werd Boedapest in 1919 overspoeld door revolutie en plunderende buitenlandse legers. Fabrieksarbeiders, gedesillusioneerde ex-soldaten, landloze boeren, kunstenaars en intellectuelen begonnen volksraden te vormen om het land weer op de been te helpen. Deze aardverschuiving leidde tot een unieke alliantie tussen verschillende klassen in het streven naar sociale rechtvaardigheid, constitutionalisme en duurzame economische ontwikkeling, wat al snel leidde tot de vorming van de Hongaarse Republiek van Raden op 21 maart 1919. Na slechts vier maanden eindigde dit radicaal nieuwe experiment in zelfbestuur echter in een tragedie. In de loop van de tijd werd de revolutie besmeurd door een reeks tegenrevoluties die volgde en tot op de dag van vandaag blijft zij onbegrepen en grotendeels vergeten door de rest van de wereld'. Tevens wordt er iets verwoord dat geheel passend is bij het anarchisme zoals Malabou dit behandelt. De aansluiting ligt in de volgende woorden: '(...) de 100 jaar durende karaktermoord op de Commune van Boedapest van 1919 door hen *die het idee niet kunnen aanvaarden dat werkende mannen en vrouwen het recht hebben zichzelf te besturen en te beslissen wie wat krijgt, wanneer, en hoe binnen hun gemeenschap'* (cursief van de auteur).

'Ik ben anarchist'

In 1840 publiceerde Pierre-Joseph Proudhon zijn boek *Wat is eigendom? Onderzoek naar de beginselen van recht en bestuur* (dit boek is in het Nederlands vertaald).[3] Het ging niet om een strafrechtelijk inzicht, maar om een structureel inzicht in de gang van zaken bij diefstal. Dat is wat Malabou oppakt en waarmee zij zich richt tegen de filosofen van de anarchie. Zij neemt van Proudhon over de manier waarop hij diefstal omschrijft. Daarbij gaat het niet alleen om een feitelijke ontvreemding, maar altijd ook om zichzelf te verstoppen. Elke diefstal vindt tweemaal plaats: eerst wegnemen dan verbergen – niet alleen het object, maar ook de dader zelf. Is het niet te sterk, overweegt zij, om over een filosofische diefstal te spreken van de anarchie van anarchisten? Een verdekte diefstal, heimelijk of niet. Maar hoe anders het zwijgen van de filosofen van de anarchie te begrijpen, wat het politieke anarchisme aangaat? (p. 44-45).

Wie zich bezighoudt met an-archie moet durven doorpakken op het thema 'afwezigheid van regering'. Kijk naar een van de filosofen van de anarchie, Derrida, die het archistische paradigma ontmantelt. Hij onderneemt eveneens de deconstructie van dominantie, maar de mogelijkheid dat mensen zouden kunnen leven zonder geregeerd te worden of te regeren, neen, zover gaat hij niet, aldus Malabou (p. 46-47).

'Ik ben anarchist' merkt Proudhon op in zijn genoemde boek. Dat is hij omdat hij een groot voorstander van orde is (in de Nederlandse vertaling van zijn boek, zie p. 241). Volgens de filosofen van de anarchie is het om allerlei redenen volgens hen onmogelijk te zeggen dat je anarchist bent. Maar wie zijn zij eigenlijk? Wel, de lui tegen wie de titel van Malabou's boek roept 'Houd de dief!' ('Au voleur!'). Klaar ben je met het stelletje filosofen van de anarchie, dat in feite niet veel meer doet dan het verrichten van etymologisch onderzoek in de vorm van het oproepen van een orakel, terwijl het steelt van Proudhon. Want allen hebben een schuld ten opzichte van de 'proudhonnistische' transformatie aangaande anarchie (p. 43).

Malabou sluit haar boek dan ook af met: 'Anarchist zijn. Er valt van boven niets meer te verwachten' (p. 401).

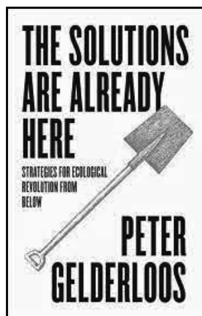
Catherine Malabou, *Au voleur ! Anarchisme et philosophie*, Presses Universitaires de France, Paris, 2022, 407 blz., prijs € 21,00

De originele versie van deze boekrecensie is 27 maart 2022 gepubliceerd op libertaireorde.wordpress.com/2022/03/27/%EF%BF%BCanarchie-zonder-regering-de-uitdaging-van-een-alternatieve-politiek/

Noten
1 tijdschrift-de-as.nl/documenten/de_AS_054.pdf
2 lepoint.fr/culture/regardez-alain-badiou-je-regrete-14-03-2012-1441309_3.php
3 libertaireorde.wordpress.com/2015/03/04/proudhon-1809-1865-wat-is-eigendom/

SJAKOO'S BOEKENTIPS

De hernieuwde *Buiten de Orde* gaat niet langer gebukt onder een per nummer uitgezocht thema. Hoewel de tijden zoals altijd schreeuwen om een verhaal dat ons kan harden in de strijd en ontdooien voor elkaar, gaat de boekenrubriek mee in de themaloze tijd. Zie hieronder wederom dus dit geheel onsamenhangende overzicht van welhaast willekeurig gesorteerde titels.

Peter Gelderloos
THE SOLUTIONS ARE ALREADY HERE
Strategies of Ecological Revolution from Below
Zijn alternatieve bronnen van energie en *Green New Deals* voldoende om klimaatrechtvaardigheid te bewerkstelligen? Peter Gelderloos betoogt dat internationale maatregelen van regeringen op de klimaatcrisis structureel niet in staat zijn om de crisis op te lossen. Maar er is hoop. Over de hele wereld werken *grassroots* netwerken van lokale gemeenschappen aan het realiseren van hun idealen met betrekking tot een alternatief, revolutionair antwoord op de vernietiging van onze planeet. Deze staan vaak haaks op de nieuwe megaprojecten die worden gepromoot door *greenwashed* alternatieve energie-infrastructuren en het neokolonialistische, technocratische beleid dat de voorlopers is van de Green New Deal. Gelderloos interviewt activisten voor voedselsoevereiniteit in Venezuela, inheemse gemeenschappen die hun land herbebossen in Brazilië en anarchisten die vechten tegen biobrandstofplantages in Indonesië. Hij toont de gevechten die vliegvelden hebben afgelast, pijpleidingen hebben gestopt en de meest gemarginaliseerden hebben geholpen om grenzen en milieuracisme te bestrijden, hun steden te transformeren en een waardig bestaan te winnen.

2022, 256 pagina's, Engels, € 23,99
Pluto Press, London
ISBN: 9780745345116

Aimé Césaire
OVER HET KOLONIALISME
Dit betoog over het kolonialisme is een fundamentele tekst over de brute impact van het kolonialisme op zowel de gekoloniseerde als de kolonisator zelf. Césaire legt de tegenstellingen bloot in het westerse gedachtegoed over vooruitgang en beschaving en bepleit de Afrikaanse waarden, identiteit en cultuur in een vurig manifest, dat inmiddels een klassieker is geworden.

2022, 104 pagina's, Nederlands, € 11,99
De Geus, Amsterdam
ISBN: 9789044546477

William C. Anderson, Saidiya Hartman & Lorenzo Kom'boa Ervin
THE NATION ON NO MAP
Black Anarchism and Abolition
The Nation on No Map onderzoekt staatsmacht, *abolition*, en ideologische spanningen binnen de strijd voor Zwarte bevrijding terwijl het de politiek van Zwarte autonomie en zelfbeschikking centraal stelt. In een periode van hernieuwde belangstelling voor het Zwarte anarchisme binnen links, biedt Anderson een principiële afwijzing van reformisme, natievorming en burgerschap in de voortdurende strijd tegen kapitalisme en wit supremacisme. Als een levensvatbaar alternatief in tijden van verslechterende sociale omstandigheden, pleit hij voor de dringende prioritering van op gemeenschappen gebaseerde groei, met het argument dat om onderdrukking te overwinnen, mensen mogelijkheden moeten creëren buiten de staat om. Hij onderzoekt hoe geschiedenis, mythe en leiderschap worden gebruikt om het regeringsapparaat te rehabiliteren in plaats van een revolutionaire afschaffing te bewerkstelligen. Met het bekritiseren van ons besef van de kritieke situatie waarin we verkeren, hoopt *The Nation on No Map* lezers aan te moedigen een zwarte anarchistische lens te gebruiken ten gunste van totale transformatie, hoe deze ook mag heten.

2022, 120 pagina's, Engels, € 18,99
AK Press, Edinburgh
ISBN: 9781849354349

Victoria Law
PRISONS MAKE US SAFER
And 20 Other Myths About Mass Incarceration

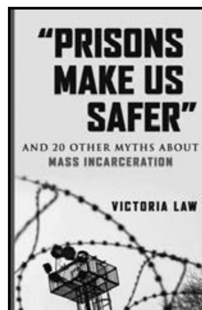
Een toegankelijke gids voor activisten, onderwijzers en iedereen die wil begrijpen hoe het gevangenissysteem gemeenschappen onderdrukt en individuen schaadt. De Verenigde Staten sluiten meer van hun inwoners op dan enig ander land. Hoewel de Verenigde Staten 5% van de wereldbevolking herbergen, hebben ze bijna 25% van alle gevangenen ter wereld – in totaal meer dan twee miljoen mensen. Dit aantal blijft gestaag stijgen – in de afgelopen veertig jaar is het aantal mensen achter de tralies in de Verenigde Staten met 500% toegenomen. Journaliste Victoria Law legt uit hoe racisme de katalysator was voor massale opsluiting en nog steeds de drijvende kracht is: van de wetten die staten na de Burgeroorlog aannamen om voormalige tot slaaf gemaakten op te sluiten, tot de wetten die werden aangenomen in het kader van de *War on Drugs*-campagne, waardoor zwarte mensen onevenredig vaak worden opgesloten. Ze splitst deze ingewikkelde kwesties op in vier hoofdonderdelen:

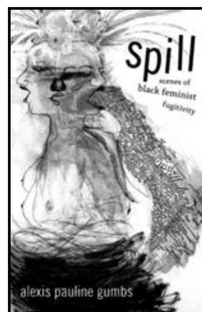
1. De opkomst en oorzaak van massale opsluiting
2. Mythes over de gevangenis
3. Misvattingen over opgesloten mensen
4. Hoe massa-gevangenisstraf te beëindigen

Door middel van zorgvuldig uitgevoerd onderzoek en interviews met mensen in de gevangenis, identificeert Law de 21 belangrijkste mythen die massa-gevangenisstraf in stand houden.

Prisons Make Us Safer is een noodzakelijke gids voor iedereen die geïnteresseerd is in het leren over de oorzaak en de opkomst van massa-gevangenisstraf en hoe we het kunnen ontmantelen.

2021, 240 pagina's, Engels, € 18,95
Beacon Press, Boston
ISBN: 9780807029527

Alexis Pauline Gumbs
SPILL
Scenes of Black Feminist Fugitivity

In *Spill* presenteert Alexis Pauline Gumbs, zelfbenoemd queer *Black troublemaker* en *Black feminist love evangelist*, een indrukwekkende verzameling beelden van gevluchte zwarte vrouwen en meisjes op zoek naar bevrijding van gendergeweld en racisme. In dit poëtische werk, geïnspireerd door Hortense Spillers, biedt Gumbs een alternatieve benadering van zwarte feministische literaire kritiek, historiografie en de interactieve manier van reflecteren op de woorden van zwarte feministische denkers. Gumbs spreekt niet alleen over de spirituele, lichamelijke en bovenwereldse ervaring van zwarte vrouwen, maar laat lezers ook nieuwe verbeeldingsmogelijkheden zien voor poëzie als een portaal voor het begrijpen en verdiepen van feministische theorie.

2020, 184 pagina's, Engels, € 25,99
Duke University Pres, Durham
ISBN: 9780822362722

Philip K. Dick
THE THREE STIGMATA OF PALMER ELDRITCH

Over niet al te lange tijd, wanneer bannelingen van een zinderende Aarde ellendig in Martiaanse kolonies bijeen kruipen, zijn de drugs het enige dat het leven draaglijk maakt. Can-D 'transformeert' degenen die het nemen in de lichamen van Barbie-achtige poppen.

Maar nu is Palmer Eldritch teruggekeerd na een mysterieuze verdwijning tien jaar geleden, en hij brengt een nieuwe drug mee, Chew-Z, die nog krachtiger is dan Can-D. Op de markt gebracht onder de slogan, 'God belooft het eeuwige leven; wij kunnen het leveren,' is Chew-Z net zo mysterieus als Eldritch zelf. Als de lezers de ware oorsprong van Chew-Z en Eldritch te weten komen, wordt het duidelijk dat in een wereld die wordt gevoed door hallucinogenen, niets op zijn waarde kan worden geschat.

In deze wild ontluisterende *funhouse* van een roman, bevolkt door godachtige – of misschien satanische – bedrijfsovername-artiesten en bedrijfshelderzienden, verkent Philip K. Dick mysteries die ooit het eigendom waren van de apostel Paulus en Thomas van Aquino. Zijn humor, medeleven en scherpe ironie maken *The Three Stigmata of Palmer Eldritch* zowel ontroerend als werkelijk visionair.

2003, 137 pagina's, Engels, € 13,95
Orion Publishing Co., London
ISBN: 9780575074804

Unsichtbare (red.)
HERZSCHLÄGE
Gespräch mit Ex-Militanten der Revolutionären Zellen
De Revolutionaire Cellen (RZ) was een militant netwerk van revolutionaire groepen dat actief was van het begin van de jaren '70 tot het begin van de jaren '90. De RZ genoot grote populariteit in grote delen van de radicaal-linkse scène omdat zij, op enkele uitzonderingen na, op het scherp van de snede van de sociale strijd opereerden en een revolutionaire politiek trachtten te voeren die dicht bij de beweging stond. Hun leden zagen zichzelf niet als zogenaamde beroepsrevolutionairen, maar waren voor het grootste deel zelf actief in meestal autonome verbanden en namen deel aan de strijd van die tijd, zoals de jongerencentrum- en huisvestingsbeweging, de antikernenergiebeweging of de antistartbaanbeweging in Frankfurt am Main. Zij gaven bovendien beslissende stimulansen aan de vluchtelingenbeweging van die tijd. Het in dit boek opgetekende gesprek geeft niet alleen cruciale inzichten in de groepssamenstelling van de RZ, maar moet ook gelezen worden als onderdeel van een kritische herwaardering van hun eigen geschiedenis. In het verslag wordt onder meer de vraag gesteld welke conclusies uit de ervaringen van de groep kunnen worden getrokken voor de militanten van vandaag en welke betekenis deze kunnen hebben voor de huidige en toekomstige strijd.

2022, 304 pagina's, Duits, € 22,99
Assoziation A, Berlin
ISBN: 9783862414901

Sam Moore
RISE OF ECOFASCISM
Climate Change and the Far Right
De wereld wordt geconfronteerd met een klimaatcrisis en een opkomend extreemrechts. Hebben deze trends met elkaar te maken? Hoe denkt extreemrechts over het milieu, en welke kansen biedt de komende crisis voor hen? Dit boek schetst de lange geschiedenis van extreemrechts milieuactivisme en onderzoekt hoe het zich aanpast aan de hedendaagse wereld. Het betoogt dat extreemrechts, na jarenlang de realiteit van klimaatverandering te hebben ontkend, nu serieuze tekenen vertoont dat ze hun strategie aan het omkeren zijn. Een nieuwe generatie extreemrechtse activisten heeft ingezien dat de dreigende milieuramp hun beste kans is om weer relevant te worden. In werkelijkheid is hun schadelijke mix van samenzwering, haat en geweld echter helemaal geen oplossing: het is het 'ecosocialisme van dwazen'. Alleen een werkelijke inzet voor klimaatrechtvaardigheid kan ons redden en extreemrechts een halt toeroepen. Niemand die geïnteresseerd is in de strijd tegen rechts-extremisme en de kruistocht voor klimaatrechtvaardigheid kan het zich veroorloven om deze scherpe kritiek op het ontluikende ecofascisme te missen.

2022, 160 pagina's, Engels, € 21,99
Polity Press, Cambridge
ISBN: 9781509545384

Black Rose Anarchist Federation
BLACK ANARCHISM
A reader by Black Rose Anarchist Federation
Op het uitgestrekte terrein van de anarchistische geschiedenis zijn er maar weinig gebeurtenissen die zo groot opdoemen als de Spaanse Burgeroorlog (1936-1939). Maar gravend in de berg van beschikbaar materiaal, is er weinig te vinden over zwarte militanten in de Spaanse Revolutie, zoals degene die te zien is op de krachtige foto op de omslag van deze reader – een lid van de Bakoenin Barakken in Barcelona, Spanje 1936 –, en een symbool van zowel de diepgaande aanwezigheid als de afwezigheid van het Zwarte anarchisme op internationaal niveau. De bedrieglijke afwezigheid van Zwarte anarchistische politiek in de bestaande literatuur kan worden toegeschreven aan een inherente tegenstrijdigheid binnen de eurocentrische canon van het klassieke anarchisme, dat in zijn trouw aan een westerse opvatting van universalisme de bijdragen van gekoloniseerde volkeren over het hoofd ziet en actief dempt. Echter al meer dan 150 jaar spelen zwarte anarchisten een cruciale rol in het vormgeven van verschillende strijden over de hele wereld, waaronder massale stakingen, nationale bevrijdingsbewegingen, het organiseren van huurders, solidariteit met gevangenen, queer bevrijding, de vorming van autonome zwarte bevrijdingsorganisaties, en nog veel meer. Zwarte en Afro-diasporische gemeenschappen op plaatsen als Groot-Brittannië, Zuid-Afrika, Brazilië, Haïti, Colombia en de VS hebben populaire sociale bewegingen opgezet om weerstand te bieden en om op hun eigen voorwaarden wegen naar bevrijding te smeden. In de afgelopen jaren hebben Zwarte militanten, en anderen die zich inzetten voor Zwarte anarchistische politiek, een lange weg afgelegd om het Zwarte anarchisme onder de aandacht te brengen door middel van talrijke essays, boeken, interviews, en openbare lezingen, waarvan vele voor het eerst in deze reader zijn samengebracht.

2020, 117 pagina's, Engels, € 6,75
Black Rose Anarchist Federation
Geen ISBN

Nico van Apeldoorn
POWER SONGS
Columns over historische protestsongs

Nico van Apeldoorn is activist, dichter en tekstschrijver. Hij was actief in de provobeweging in de jaren ’60 en was met kunstenaar Jan Bruens de drijvende kracht achter de anarchistische pamflettenreeks *Gramschap* in de jaren ’80. Hij heeft weinig op met het onderscheid tussen muziekgenres. Zijn interesse bestrijkt pop, rock, country, folk, ballades, jazz, de Franse chanson, het Portugese lied, het Duitse politiek cabaret, Latijns-Amerikaanse muziek en meer. En overal komt hij muziek tegen die maatschappelijke betekenis heeft: *Power Songs*. De stukken in deze verzamelbundel gaan niet allen over de platen en de songs die hem na aan het hart liggen, maar ook over persoonlijke herinneringen en over de plaats van de songs in de geschiedenis.

2021, 170 pagina’s, Nederlands, € 12,50
De Parel van de Jordaan, Amsterdam
ISBN: 9789082349818

Simon Springer
FUCK NEOLIBERALISM
Translating Resistance

In een lange geschiedenis van verwoesting en vernietiging is het neoliberalisme de meest recente en virulente vorm van kapitalisme. *Fuck Neoliberalism. Translating Resistance* is een wereldwijde middelvinger naar de allesomvattende ideologie van ons tijdperk. Het is een oproep tot actie tegen de meest pestilente ziekte van onze tijd. Het oorspronkelijke essay leidde tot controverse in de academische wereld toen het voor het eerst werd gepubliceerd en heeft zich sindsdien over de wereld verspreid doordat enthousiaste rebellen het in hun eigen taal hebben vertaald. Dit boek brengt die vertalingen samen, vergezeld van korte essays van elke vertaler waarin hij uitlegt waarom hij de tekst vertaalde en waarin hij de strijd tegen het neoliberalisme in zijn regio beschrijft. Met vertalingen in talen van over de hele wereld, waaronder Mandarijn, Duits, Indonesisch, Spaans, Hindi, Italiaans, Koreaans, en nog veel meer, benadrukt dit boek het internationale karakter van het verzet tegen de totalitaire ideologie van het neoliberalisme. Het is een oproep tot actie die de lokale context overstijgt en ingaat op de gewelddadige mondiale omstandigheden van ons neoliberale tijdperk. Met een omslag van de hand van de bekende kunstenaar Ed Repka (alias ‘King of Trash Metal Art’), toont deze geïnternationaliseerde, heavy-metal tirade tegen de almachtige ideologie een zwakke plek in haar pantser. Wanneer mensen over de hele wereld een manier vinden om een gedeelde boodschap over te brengen en samen één front vormen, kan verzet zowel mooi als inspirerend zijn.

> ‘Watch your back neoliberalism, we’re coming to fuck you up!’

2021, 240 pagina’s, Engels, € 18,95
PM Press, Oakland
ISBN: 9781629637891

Al de besproken boeken zijn verkrijgbaar/bestelbaar bij de anarchistische boekhandels (Opstand in Den Haag, Rosa te Groningen en Fort van Sjakoo te Amsterdam). Het Fort van Sjakoo verzorgde deze rubriek en heeft de boeken ook op voorraad. Ondersteun de enige anarchistische boekhandels van Nederland, die bemenst worden door vrijwilligers en zonder winstoogmerk werken, en bestel/koop je boeken dáár.

Fort van Sjakoo, Jodenbreestraat 24 te Amsterdam, 020-625 89 79, info@sjakoo.nl, sjakoo.nl

Het Fort van Sjakoo zoekt vrijwilligers!

International Bookshop Het Fort van Sjakoo is op zoek naar vrijwilligers!

Al ruim 45 jaar een bron van radicaal gedachtegoed van en voor de Beweging. Gespecialiseerd in buitenparlementaire en antiautoritaire gedachten en daden, in heden, verleden en toekomst. Een solide collectief, genoeg boosheid, verlangen naar radicale verandering en aardige mensen om nog jaren voort te kunnen. Lijkt dat je wat? We zoeken gemotiveerde mensen voor minimaal een dagdeel per week. Schrijf ons een mailtje of een brief om te laten weten waarom. Als je vragen hebt, kom dan even langs of mail of bel even.

Het Fort van Sjakoo, want met stenen alleen komen we er niet!

UITGANGSPUNTEN DE VRIJE BOND

1. De Vrije Bond gaat uit van en streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.
   De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
   - gelijkwaardigheid van alle mensen;
   - autonomie van het individu;
   - zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme;
   - een goed milieu en een vitale natuur;
   - de afschaffing van alle vormen van gezag (bijvoorbeeld op economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel gebied);
   - de opbouw van een vrije samenleving zonder klassen, staten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.
2. De totstandkoming van een vrije samenleving kan onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën, en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.
3. Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hiertegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd.
4. De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen is inherent daaraan.
5. De Vrije Bond biedt geen blauwdruk voor een toekomstige samenleving, alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar kunnen leren en kunnen samenwerken.
6. De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen.

WORD LID VAN DE VRIJE BOND

Word lid van de Vrije Bond!
Ontvang *Buiten de Orde* viermaal per jaar!

Contributierichtlijnen per maand:

Inkomen € 0 t/m € 500:
€ 2,- per maand
Inkomen € 500 t/m bijstand:
€ 4,- per maand
Inkomen bijstand t/m minimumloon:
€ 6,- per maand
Inkomen hoger dan minimumloon:
€ 8,- per maand
(meer is ook welkom)

Geef je op via:
vrijebond.nl/word-lid

Je contributie kun je overmaken op:
IBAN: NL80 INGB 0005 4954 73
BIC/Swift: INGB NL2A
t.n.v. Vrije Bond Amsterdam

?
!
MAS
HAB

BUITEN DE ORDE
MAS HAB